

T.C.
AYDIN ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI
2019-YL-162

6360 SAYILI KANUNA YÖNELİK HALK ALGISININ
SEÇMEN DAVRANIŞINA ETKİLERİ: ATÇA
(SULTANHİSAR/AYDIN) ÖRNEĞİ

HAZIRLAYAN
Erhan KORKIN

TEZ DANIŞMANI
Prof.Dr. Fatma Neval GENÇ

AYDIN- 2019

T.C.
AYDIN ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE
AYDIN

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı öğrencisi Erhan KORKIN tarafından hazırlanan “6360 Sayılı Kanuna Yönelik Halk Algısının Seçmen Davranışına Etkileri: Atça (Sultanhisar/Aydın) Örneği” başlıklı tez, .../...../2019 tarihinde yapılan savunma sonucunda aşağıda isimleri bulunan jüri üyelerince kabul edilmiştir.

Ünvanı, Adı Soyadı	Kurumu	İmzası
Başkan:		
Üye :		
Üye :		

Jüri üyeleri tarafından kabul edilen bu Yüksek Lisans tezi, Enstitü Yönetim Kurulunun ..... tarih .....sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Doç. Dr. Ahmet Can BAKKALCI

Enstitü Müdür V.

T.C.
AYDIN ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE
AYDIN

Bu tezde sunulan tüm bilgi ve sonuçların, bilimsel yöntemlerle yürütülen gerçek deney ve gözlemler çerçevesinde tarafımdan elde edildiğini, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce, sonuç ve bilgilere bilimsel etik kuralların gereği olarak eksiksiz şekilde uygun atıf yaptığımı ve kaynak göstererek belirttiğimi beyan ederim.

.././2019

Erhan KORKIN

ÖZET

6360 SAYILI KANUNA YÖNELİK HALK ALGISININ SEÇMEN DAVRANIŞINA ETKİLERİ: ATÇA (SULTANHISAR/AYDIN) ÖRNEĞİ

Erhan KORKIN

Yüksek Lisans Tezi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Fatma Neval GENÇ

2019, XIII + 104 sayfa

Türk Kamu Yönetimi yapılanması içerisindeki yerel yönetimler alanında, gerek mevzuat gerekse uygulamada dönüşümler yaşanmaktadır. 6360 Sayılı On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunla büyükşehir belediyeleri yapılanmasında meydana gelen dönüşümle, büyükşehir olan illere bağlı bulunan belde ve köyler tüzel kişiliğini kaybetmiştir. Bu durum, dönüşümlerin etki alanında bulunan halkın algısının ölçülmesini ve *bu algının oy verme davranışlarına etkisinin* incelenmesini zaruri bir durum olarak ortaya çıkarmaktadır.

6360 Sayılı kanunla tüzel kişiliği kaldırılan belediyelerde, yaşanan dönüşüme karşı oluşan halk algısının seçmen davranışına etkisini incelemek, bu araştırmanın amacıdır. Yerel yönetimler alanında yapılan dönüşümlere karşı oluşan halk algısının, oy verme davranışına doğrudan etki etmesi bu çalışmanın hipotezini oluşturmaktadır. Dönüşüme karşı oluşan halk algısının, dönüşümü gerçekleştirenlere karşı, seçimlerde partiler üstü bir seçmen dayanışması şeklinde kendisini göstereceği temel varsayımımızdır. Bu amaç ve varsayımdan hareketle, Aydın İli Sultanhisar ilçesi'ne bağlı belde belediyesi iken, 6360 Sayılı Kanun ile Sultanhisar İlçesi'ne bağlı bir mahalleye dönüşen Atça Beldesi halkının, bu dönüşüme yönelik algısını ölçmek amacıyla geçerliliği ve güvenilirliği test edilmiş anketler uygulanmıştır. Anket sonuçları frekans, korelasyon ve regresyon analizleriyle yorumlanmıştır. İnceleme bulgu ve sonuçları literatür taraması yöntemiyle, seçmen davranışlarını etkileyen faktörlerle açıklanmaya çalışılmıştır.

ANAHTAR SÖZCÜKLER: Büyükşehir Belediyeleri, 6360 Sayılı Kanun, Aydın, Sultanhisar, Atça, Seçmen Davranışları, Yerel Yönetimler.

ABSTRACT

AIMED NUMBER 6360, PUBLIC PERCEPTIONS EFFECTS TO THE VOTERS BEHAVIOR- EXAMPLE OF ATÇA (SULTANHİSAR, AYDIN)

Erhan KORKIN

Thesis, Department of Politics and Public Administration

Thesis Advisor: Prof. Dr. Fatma Neval GENÇ

2019, XIII + 104 pages

Under the local administration field in Turkish public administration, it has been transformation not only in regulation but also in application. According to act numbered 6360 Metropolitan Municipalities; towns and villages lost their legal personalities. So measurement the public perception and the effects of these perceptions to the vote behaviors became indispensable.

It is the aim of this research to examine the effects of in the municipalities which are removed their legal entity, the public perception which has been transported to the voters' behavior. It is formed this project hypothesis to effect directly public perception to the voters behavior. Our main hypothesis is public perception which has formed against the transformation will show themselves in elections as a over political parties and voter cooperation. From this theory and hypothesis, it is conducted a questionnaire to the Atça public who was a municipalities in Sultanhisar district in Aydın province but later according to the act numbered 6360; it is transformed to a neighborhood. The result of this survey is commented according to frequency, correlation and regression analysis research finding and results were tried to explain the factors which are effected by voters' behaviors by using literature search method.

KEYWORDS: Metropolitan Municipalities, The Act Numbered 6360, Aydın, Sultanhisar, Atça, Voter Behaviors, Local Authorities.

ÖNSÖZ

Ülkemizde nüfusun hızlı bir şekilde kentlerde yoğunlaşması, kentlerde hizmet talebinin sağlıklı bir şekilde karşılanmasında güçlükler oluşturmuştur. Bu güçlükleri aşmak amacıyla ilk olarak 1982 Anayasası'na 1984 yılında; "Kanunla, büyük yerleşim merkezleri için özel yönetim biçimleri getirilebilir." (m.127/3) maddesi eklenerek, büyükşehir belediye yönetimlerinin kurulmasının önü açılmıştır. Küreselleşme ve kamu yönetiminde son zamanlarda yaşanan değişim ve dönüşümler sonucu, Büyükşehir belediye yönetimi yapısında 3030, 5216 ve 5747 sayılı kanunlarla yaşanan değişim dinamizmi son olarak 2012 yılında 6360 sayılı kanunla büyükşehir belediye yönetimi yapısında yeni bir değişikliğe uğramıştır. Özellikle son yapılan düzenleme küçük ölçekli yerel birimleri fazlasıyla etkilemiştir. Son düzenlemeyle tüzel kişiliği kaldırılarak mahalleye dönüştürülen belediye sınırları içerisinde yaşayan halkın; bu düzenlemeye yönelik algısını ölçmek ve bu algının seçmen davranışlarına etkisini belirlemek çalışmamızın temel amacını oluşturmaktadır.

Bu çalışmanın oluşturulmasında yardımını hiçbir zaman esirgemeyen, tez danışmanın Sayın Prof. Dr. Fatma Neval GENÇ'e (Adnan Menderes Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölüm Başkanı), Anketlere yönelik istatistiki ölçüm çalışmalarında vermiş olduğu büyük destekten dolayı Sayın Doç. Dr. Sezai KOÇYİĞİT'e (Adnan Menderes Üniversitesi, Eğitim Fakültesi), yüksek lisans eğitimimde motivasyonumu sürekli yüksek tutarak beni bilimsel çalışmalar yapmaya yöreklendiren Sayın Doç. Dr. Atakan HATİPOĞLU'na (Adnan Menderes Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü), Sayın Dr. Öğr. Üyesi. Halil MUTİOĞLU'na (Adnan Menderes Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü) en içten teşekkürlerimi sunarım.

Erhan KORKIN

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY SAYFASI.....	iii
BİLİMSEL ETİK BİLDİRİM SAYFASI.....	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vi
ÖNSÖZ.....	vii
TABLolar DİZİNİ.....	xi
EKLER DİZİNİ	xii
KISALTMALAR DİZİNİ	xiii
GİRİŞ.....	1
1. BÖLÜM	9
1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	9
1.1. Yerel Yönetim Kavramı.....	11
1.1.1. Yerel Yönetimlerin Varlık Nedenleri	11
1.1.1.1. Yönetimsel Nedenler.....	11
1.1.1.2. Toplumsal Nedenler.....	13
1.1.2. Yerel Yönetim Türleri	13
1.2. Büyükşehir/ Metropol Kavramları.....	14
1.3. Seçim ve Seçmen Davranışı Kavramları	14
1.4. Dünyada ve Türkiye’de Seçimler ve Seçmen Davranışlarının Tarihsel Gelişimi	15
1.5. Seçmen Davranışını Etkileyen Faktörler	18
1.5.1. Rasyonel-Ekonomik Tercih Modeli	18
1.5.2. Sosyolojik Model.....	20
1.5.3. Psikolojik Model.....	22
1.5.4. Stratejik Oy Verme Modeli	23
1.5.5. Coğrafi Faktör.....	23
1.5.6. Sosyal Bölünme	26

1.5.7. Protesto Oyu	28
1.5.8. Etnik ve Dinsel Temelli Oy	29
1.5.9. Parti Bağılılığı.....	30
1.5.10. Eğitim Faktörü	31
2. BÖLÜM	33
2. TÜRKİYE’DE YEREL YÖNETİMLER	33
2.1. Anayasalarımızda Yerel Yönetimler	35
2.2. Türkiye’de Büyükşehir Belediye Yapılanma Süreci	39
2.3. Türkiye’de Büyükşehir Belediye Yapılanmasının Tarihsel Arka Planı	43
2.3.1. 3030 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu.....	43
2.3.2. 5216 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu.....	44
2.3.3. 5747 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu.....	45
2.4. 6360 Sayılı Kanun Ve Büyükşehir Belediye Sistemi	45
2.4.1. 6360 Sayılı Kanunun Gerekçesi	46
2.4.2. 6360 Sayılı Kanunla Gelen Temel Değişimler	48
2.4.3. 6360 Sayılı Kanun Hakkında Görüşler ve Tartışmalar.....	52
2.4.3.1. Kanun Hakkında Olumlu Yaklaşımlar	52
2.4.3.2. Kanun Hakkında Olumsuz Yaklaşımlar.....	53
2.5. 6360 Sayılı Kanun ve Küçük Belediyeler Üzerine Etkisi.....	55
2.6. Aydın İlinin Büyükşehirleşme Süreci ve Sonuçları.....	58
2.6.1. Sultanhisar- Atça’da Ortaya Çıkan Durum.....	60
3. BÖLÜM	62
3. 6360 SAYILI KANUN ÇERÇEVESİNDE ATÇA BELDESİ’NİN MAHALLEYE DÖNÜŞTÜRÜLMESİ VE HALKIN DÖNÜŞÜME YÖNELİK ALGISI	62
3.1. Araştırma Alanı İle İlgili Bilgiler	62
3.2. Araştırma Evreni ve Örneklemi	63
3.3. Veri Toplama Aracı	65
3.4. Bulgular (Atça Halkının Dönüşüme Yönelik Algısı.....	65

4. TARTIŞMA VE SONUÇ	81
5. KAYNAKLAR.....	87
6. EKLER	93
ÖZGEÇMİŞ	103

TABLolar DİZİNİ

Tablo 2.1. Belediyelerin Nüfuslarına Göre Dağılımı (2009-2010-2011).....	34
Tablo 2.2. Yerel Yönetim Kanunlarına Göre Belediye Türlerindeki Sayısal Değişim.....	34
Tablo 2.3. Mülki İdare Bölümleri ve Sayıları	35
Tablo 2.4. Yıllara Göre Belediye Sayıları	39
Tablo 2.5. Yıllara Göre Büyükşehir Belediyelerinin Kuruluşu ve Yasal Dayanağı.....	40
Tablo 2.6. 6360 Sayılı Kanun Öncesi ve Sonrası Yerel Yönetimlere İlişkin Durum	42
Tablo 2.7. Büyükşehir Belediye Modelinin Dönemleri	46
Tablo 2.8. Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı'nın Sorumlulukları	49
Tablo 2.9. 6360 Sayılı Kanunla Yeni Kurulan İlçeler	50
Tablo 2.10. İlçe Belediyelerine Devredilebilecek Yetkiler	51
Tablo 2.11. Türlerine Göre Belediyeler ve Sayıları	55
Tablo 2.12. 6360 Sayılı Yasayla Aydın İlinde Kapatılan Belde Belediyeleri.....	59
Tablo 2.13. Yasa Sonrasında Sultanhisar İlçesindeki Durum	61
Tablo 3.1. Örnekleme Ait Demografik Veriler	64
Tablo 3.2. Genel Anlamda Belde Belediyesinin Kapatılmasına İlişkin Önergeler.....	66
Tablo 3.3. Atça Belediyesi'nin Kapatılmasına İlişkin Önergeler.....	68
Tablo 3.4. Hizmet Sunumuna İlişkin Önergeler.....	70
Tablo 3.5. Katılım Boyutuna İlişkin Önergeler.....	72
Tablo 3.6. Mali Boyuta İlişkin Önergeler	74
Tablo 3.7. “Eğitim Durumu- Farkındalık ilişkisi”.....	76
Tablo 3.8. Atça Beldesi Yerel Seçimleri Sonuçları.....	78

EKLER DİZİNİ

Ek 1. Örnekleme Ait Demografik Veriler	93
Ek 2. Genel Anlamda Belde Belediyelerinin Kapatılmasına Yönelik Önergeler	94
Ek 3. Atça Belde Belediyesi'nin Kapatılmasına İlişkin Önergeler	95
Ek 4. Hizmet Sunumuna İlişkin Önergeler	96
Ek 5. Katılım Boyutuna İlişkin Önergeler.....	97
Ek 6. Mali Boyuta İlişkin Önergeler	98
Ek 7. Atça'nın İlçe Olmasına Yönelik TBMM'ye Verilen Kanun Teklifleri/Önergeler	99

KISALTMALAR DİZİNİ

AB	: Avrupa Birliği
AKP	: Adalet ve Kalkınma Partisi
ANAP	: Anavatan Partisi
Bkz	: Bakınız
BM	: Birleşmiş Milletler
BŞB	: Büyük Şehir Belediyesi
CHP	: Cumhuriyet Halk Partisi
DSP	: Demokratik Sol Parti
DYP	: Doğru Yol Partisi
İT	: İttihat ve Terakki Partisi
KHK	: Kanun Hükmünde Kararname
MHP	: Milliyetçi Hareket Partisi
Migm	: Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü
OECD	: Ekonomik Kalkınma ve İş Birliği Örgütü
SPSS	: Statistical Pack age For Social Science
TODAİE	: Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
vb	: Ve benzeri
vd	: Ve diğerleri
YİKOB	: Yatırım İzleme Koordinasyon Başkanlığı
YSK	: Yüksek Seçim Kurulu

GİRİŞ

Demokrasiyi yönetim anlayışı olarak belirlemiş toplumların en önemli özelliği düzenli aralıklarla gerçekleştirmiş oldukları seçimlerdir. Gerek yerel yönetimlerde gerekse merkezi yönetimde yer alacak yöneticiler, siyasal iktidar yapılan bu serbest seçimlerle belirlenmektedir. Bundan dolayı, demokrasi siyasal anlamda, siyasal eşitliğe dayalı, halk katılımının en yoğun olduğu yönetim biçimi olarak diğerlerinden ayrılır. Vatandaşlar siyasi partiler aracılığıyla sisteme dahil olurlar. Yani siyasal katılma iktidar ilişkisinin olduğu her ülkede en basit haliyle seçme- oy verme davranışıyla ortaya çıkmaktadır. . Siyasal katılımda oy verme davranışları yani seçmen davranışları birçok faktör tarafından etkilenen bir yapıya sahiptir. Bu açıdan bakıldığında seçmen davranışı kültürel, ekonomik, politik, psikolojik ve sosyolojik nedenler tarafından şekillenebilen; basit bir oy verme davranışından daha uzun ve karmaşık süreçleri içerisinde barındıran tutum ve uygulamaları içerisinde barındırmaktadır.

İnsanlar oy verme yolu ile siyasal katılımda bulunarak mahalli ve merkezi yöneticileri belirlemektedir. Yerel seçimler, gerek katılım oranları ve seçmen eğilimleri gerekse de ortaya çıkan sonuçları anlamında genel seçimlerden çeşitli noktalarda ayrılmaktadır.

Günümüzde yerel yönetimler hizmete ulaşmada en yakın noktada olmaları, hizmette halka yakınlık/subsidiarite ilkesine de uygun biçimde, demokratik yönetimlerin, yerel demokrasinin temel taşı olarak ortaya çıkmaktadır. Halkın yönetime katılımında, alınacak yönetsel kararları etkilemede yoğunluğun en fazla olduğu yönetim birimleri olması, yerel yönetimleri demokrasinin en önemli uygulama alanı haline getirmektedir. Ayrıca yerel yönetimler alanında gerek seçmen gerekse temsilciler düzeyindeki ilişkilerin, toplumsal ve mekânsal uzaklıkların ulusal düzeydeki seçme işlevine nazaran daha yakın olması, Doğan ve Göker'e göre, daha gerçek bir seçme sürecine ve daha etkili bir halk denetimine yol açmaktadır (Doğan ve Göker, 2010:160). Bu duruma ek olarak Üskül, yerel yönetimlerin bir demokrasi okulu olduğunu belirterek yerel yönetimlerin demokratik yaşamdaki önemine değinmektedir (Üskül, 1993:337).

Türkiye'de yerel yönetimler alanında geçmişten günümüze kadar birçok değişim ve dönüşüm yaşanmıştır. Bu dinamizminin son halkası olarak, 2012 yılında yasalaşan ve 30 Mart 2014 Mahalli İdareler seçimleri ile uygulamaya giren 6360 Sayılı Kanun'dur. Bu kanunla yerel yönetim yapılanmamızda dönüşümler meydana gelmiş; On dört olan

büyükşehir belediyesi sayısı otuza yükselmiş ve bu alanlarda bulunan köy ve beldeler tüzel kişiliğini kaybederek bağlı buldukları il veya ilçeye mahalle statüsünde eklenmiştir. Bu durum yerel yönetimler dizgemizde büyük değişikliklere neden olmuştur.

Bu çalışma, 6360 Sayılı Kanunun belediyeler özellikle de küçük belediyeler üzerindeki kanuna yönelik halk algısına ve bu algının seçmen davranışı üzerindeki etkisine yoğunlaşmaktadır. Bu konu kapsamında 6360 Sayılı Kanunla büyükşehir yapısı kazanan Aydın İli'nin Sultanhisar İlçesi'nin eski belde belediyesi olan Atça Mahallesi çalışmanın örneklemini olarak seçilmiştir. Bu çerçevede ele alınan konu üç ana başlık etrafında incelenmektedir. Birinci bölümümüz olan kavramsal çerçevede; Yerel yönetimlerin mevzuat ve tarihsel gelişimi ile seçim ve seçmen davranışını etkileyen faktörler teorik bilgiler çerçevesinde ele alınacaktır. İkinci bölümde, Türkiye'de yerel yönetimler ve Büyükşehirleşme süreci ile büyükşehir belediyelerinin tarihsel arka planı ve buna dayanak sağlayan mevzuatların günümüze kadar olan değişim ve dönüşümler sayısal boyutları ile ele alınmaktadır. Üçüncü bölümde 6360 Sayılı Kanunun uygulamaya yansımaları, kapatılan belde belediyelerinde yaşayan halkın yeni oluşuma yönelik algısı ve tepkisi; önceden belde belediyesi olup, 6360 Sayılı Kanunla büyükşehir olan Aydın İli'nin Sultanhisar İlçesi'ne bağlı Atça Mahallesi ölçeğinde yapılan anket çalışmasından elde edilen verilerle ve dönüşüm öncesi ile sonrası yapılan yerel seçim sonuçlarıyla birlikte değerlendirilmektedir. Son olarak ortaya çıkan bulgular tartışma ve sonuç bölümünde değerlendirmeye tabi tutulacaktır.

Tezin Amacı

Tezin amacı, 6360 sayılı yasa ile meydana gelen değişimlere yönelik halk algısını tespit etmek ve tespitler sonucunda bu algının seçmen davranışlarına olan etkisini ortaya çıkarmaktır. Bu kapsamda Aydın İli Sultanhisar İlçesi'ne bağlı belde belediyesi iken 6360 sayılı yasa ile mahalleye dönüşen Atça Beldesi'nden yola çıkılarak ortaya çıkan sonuçlar değerlendirilmiştir.

Araştırmanın başka bir amacı ise, yasa ile ortaya çıkan, kamu hizmetlerinin sunumunda, yasanın gerekçesinin uygulamada karşılaştığı sorunlar, etkin ve kaliteli hizmet sunumu ve yerellik ilkesine uygunluk gibi durumlara yönelik, olumlu ve olumsuz görüşlerin bir arada verilerek genel bir değerlendirme yapılabilmesine olanak sağlamaktır.

Tezin Hipotezleri

“6360 sayılı kanunla beldeden mahalleye dönüşüme yönelik yöre halkının algısı olumsuz olup; bu algı yerel seçimlerde seçmen davranışlarını etkilemiştir.” Çalışmanın temel hipotezidir.

HİPOTEZ 1: “6360 Sayılı Yasa Türkiye’de yerel yönetimlerin evrimi açısından günümüze kadar yapılmış en radikal yerel yönetim reformudur.”

HİPOTEZ 2 : “ Yasa ile ilçe belediyelerinin sorumluluk alanının genişlemesi belediyesi kapatılarak mahalleye dönüşen beldelerde hizmet sunumunda olumsuzluklara neden olmuştur.”

HİPOTEZ 3 : “ Yasanın hedefi yerelleşme iken yasa ile yerelde merkezileşme meydana gelmiştir.”

HİPOTEZ 4 : “Belde belediyesi kapatılan yerlerde yasaya yönelik yöre halkının algısı çoğunlukla olumsuzdur.”

HİPOTEZ 5 : “Belde belediyelerinin kapatılması seçmen davranışına etki etmiştir.”

HİPOTEZ 6 : “ Belde sakinleri Yasaya yönelik şikayet ve memnuniyetsizliklerini, yerel seçimlerde protesto oyu ve stratejik oy verme davranış modellerine uygun bir biçimde yansıtmışlardır.”

HİPOTEZ 7 : “ Yasaya yönelik belde halkında oluşan olumsuz algı yerel seçimlerde doğal bir **alan dayanışmasına (Township solidarity)** neden olmuştur.

Not: “Alan Dayanışması (**Township solidarity**)” kavramı yazar tarafından Kanun’a yönelik yöresel tepkinin kendisini yerel seçimlerde kazananı belirlemeye dönük yöresel adayın desteklenmesi anlamında bir dayanışma türünde oy verme davranışı geliştireceği varsayımına dayanarak üretilmiştir. Yani belediye seçimlerinde, önce partim, sınıfım ... vb. durumlar önemsenmeyip, önce yaşadığım alan faktörü seçmen davranışında belirleyici olacaktır.

Materyal ve Yöntem

Bu çalışmada, Türkiye yerel yönetim, belediyeçilik, alanında yaşanan dönüşümler ve bu uygulamalar sonucunda ortaya çıkan sonuçlar ile özellikle 6360 sayılı kanunla ortaya çıkan değişimleri açıklamak üzere kaynak ve literatür taramaları yapılmıştır.

Ayrıca çalışmada, geçerliği ve güvenilirliği kanıtlanmış anket uygulamaları sonucu ortaya çıkan sayısal veriler istatistiksel yaklaşımlarla birlikte verilerek yorumlanmıştır. Bu nedenle çalışmamız hem nitel gerçek durum gözlemlerine hem de nicel verilere dayandırılmıştır.

Çalışmanın özel evrenini Aydın ili Sultanhisar ilçesine bağlı belde belediyesi iken yasa ile mahalleye dönüştürülen Atça'da yaşayan halk oluşturmaktadır. 2015 ADNKS verilerine göre Sultanhisar ilçe nüfusu 20.983'tür. 2015 sayımlarına göre nüfusun, 3.915'i kadın, 3.585'i erkek olmak üzere toplam 7.779 kişidir (<http://tuikapp.tuik.gov.tr>). Anket çalışması, rastgele örneklem yöntemiyle 367 kişiye uygulanmıştır (%95 güven aralığında, 0,05 hata payı ile örneklem büyüklüğü 367 olarak hesaplanmıştır. N=367).

Tez alan araştırması için 1 demografik veri anketi ve 5 ayrı başlık alanında 41 sorunun olduğu 5 seçenekli Likert tipi anket formları kullanılmıştır. Anket formlarına ekte yer verilmiştir.

Literatür Özetleri

Çalışmamızın bir bölümü konu hakkında kaynak ve literatür taraması diğer bölümü ise anket uygulaması şeklinde olmuştur. Bu çalışmada literatürde yer alan genel değerlendirmelerin yanında saha çalışması da yer almıştır. Ayrıca tezimiz, literatür, saha çalışmaları ve yerel seçim sonuçları bulgularından hareketle 6360 Sayılı Kanunun seçmen davranışına etkisini incelediğinden literatüre özgün bir katkı sunmaktadır. Tez içeriği ile ilgili literatürde yer alan bilgiler aşağıdaki gibidir:

Ruşen Keleş (2012) tarafından yazılan “ Yerinden Yönetim ve Siyaset” kitabı ile Mustafa Ökmen ve Bekir Parlak (2010) tarafından yazılan “Kuramdan Uygulamaya Yerel Yönetimler” kitabı çalışmamızın kavramsal çerçeve ve yerel yönetimler bölümünün oluşmasında temel kaynaklar olarak kullanılmıştır.

Fatma Neval Genç ve Erhan Korkın (2017), “6360 Sayılı Kanun’la Tüzel Kişiliği Kaldırılan Belde Belediyelerinde Halkın Uygulamaya İlişkin Algısı: Atça (Sultanhisar-Aydın) Örneği” makalesi incelenerek bu makaledeki veriler üzerinden istatistiki işlemlere dayanak oluşturulmuştur.

Fatma Neval Genç (2014), “6360 Sayılı Kanun ve Aydın’a Etkileri” isimli makalesinde 6360 sayılı kanunun Aydın iline yansımalarını çözümlenmeleriyle birlikte vermiştir.

Fatma Neval Genç (2016), “Law number 6360 And Transformation In Metropolitan Municipalities” isimli makalesinde, 6360 Sayılı kanunla büyükşehir belediyelerinde meydana gelen değişim ve dönüşümleri ortaya koymuştur.

Fatma Neval Genç (2014), “Söke Kentsel Alanının Yönetimi ve Sorunları” isimli makalesinde, yerel yönetimler ve kentsel alanlarda yaşanan değişim ve dönüşümlerin kent yönetimine etkilerini, Söke (Aydın) kentsel alanı üzerinden incelemiştir.

Fatma Neval Genç (2014), “Gecekonduyla Mücadeleden Kentsel Dönüşüme Türkiye’de Kentleşme Politikaları” isimli makalesinde, ülkemizde hayata geçirilen şehirleşme politikalarını tarihsel arka plan bilgileriyle birlikte işlemiştir.

Sefa Usta, Elvettin Akman ve Mustafa Kocaoğlu (2018) tarafından hazırlanan makalede, 6360 Sayılı Kanun’un Büyükşehir Belediye sisteminde meydana getirdiği yapısal ve işlevsel değişimler, Konya Büyükşehir Belediyesi örneği üzerinden incelenmiştir.

Hicran Çelikyay (2014) “Değişen Kent Yönetimi ve 6360 Sayılı Büyükşehir Yasası” isimli makalesinde, Türkiye’deki yerel yönetim dizgesindeki büyükşehir belediye sistemi yapılanmasında 6360 Sayılı Kanunla meydana gelen değişimleri analiz etmiştir.

Yunus Tekçe (2018) “6360 Sayılı Kanunun Kapatılan Köylere/Yeni Mahallelere Etkisi: Aydın Örneği” isimli yüksek lisans tezi incelenmiştir. Bu çalışmada 6360 sayılı yasanın kapatılan köyler üzerindeki etkisi incelenmiş; çalışmada 100 eski köy/yeni mahalle örneklem alınarak anket uygulaması yapılmıştır.

Ünsal Bekdemir ve Sinan Kocaman’ın (2014) “Yeni Büyükşehir Yasası Sonrasında Türkiye’de Şehir Nüfusu ve Şehir Yerleşmeleri” isimli makalesinde, 6360 Sayılı Kanunun kentsel alanlardaki nüfusa ve yerleşmelere olan etkisi incelenmiştir.

Yılmaz Bingöl, Ersin Yazıcı ve Tahir Büyükakın'ın (2013) "İl Sınırında Büyükşehir Belediye Modeli: Kocaeli Deneyimi" isimli makalesinde, 6360 Sayılı Kanunla büyükşehir belediye sınırlarının il mülki sınırlara genişlemesinin etkilerini Kocaeli Büyükşehir Belediyesi örneği üzerinden işlemektedir.

Hüseyin Gül ve Seda Batman'nın (2015) "Değişen Kentleşme Dinamikleri Karşısında 6360 Sayılı Yasanın İdari, Siyasi, Mali ve İktisadi Değerlendirilmesi" isimli makalesi, 6360 Sayılı Kanunun tüm yönleriyle genel olarak değerlendirilmesini içermektedir.

Ferit İzci ve Menaf Turan'nın (2013) "Türkiye'de Büyükşehir Belediye Sistemi Ve 6360 Sayılı Yasa İle Büyükşehir Belediye Sisteminde Meydana Gelen Değişimler" isimli makalesinde 6360 Sayılı Kanunun büyükşehir belediye sisteminde meydana getirdiği değişim ve dönüşümler genel hatlarıyla ele alınmıştır.

Hikmet Kavruk (2002) "Anakent'e Bakış" isimli makalesinde, Türkiye'de anakent belediyeciliği ve kentlerdeki yönetim hizmetlerinin incelemektedir.

Tarkan Oktay (2016) "Metropol Kent Yönetimi Yaklaşımları Ve Uygulama Modelleri" isimli makalesinde, metropol kentlerin yönetimi konusunu, dünyanın değişik bölgelerindeki metropol şehirlerinde görülen uygulama modelleri üzerinden analiz etmektedir.

Berkan Demiral'ın (2007) " Yerel Yönetimler Üzerine Güncel Yazılar-II" isimli kitap içerisinde yer alan makalesinde, Türkiye'deki anakentlerin yönetimlerinde yaşanan sorunlar çözüm yollarıyla birlikte verilmiştir.

Aziz Belli ve Abdullah Aydın'ın (2016) Kahramanmaraş'ta 6360 sayılı kanun sonrasında kapatılarak mahalleye dönüşen Önsen (eski Belde Belediyesi) üzerine yaptıkları çalışmada, hizmette etkinlik ve verimlilik açısından yasa öncesi ve sonrası durum karşılaştırılmıştır.

Mehmet Göküş ve Hakan Alptürker (2016) Mersin Büyükşehir belediyesinin Silifke İlçesi örneğinde 6360 sayılı kanunun uygulanmasıyla birlikte köyden mahalleye dönüşen birimlerin muhtarları ile hizmet etkinliğini ölçmeye yönelik olarak anket uygulaması gerçekleştirmişlerdir.

Özaslan vd., (2014) nin Bodrum Gümüşlük Beldesi üzerine yaptıkları çalışmada da, 6360 sayılı yasa ile tüzel kişiliği kaldırılarak mahalleye dönüştürülen belde sakinlerinin yasaya yönelik algısını ortaya çıkarmak amacıyla anket çalışması uygulanmıştır.

Şaban Sitembölükbaşı (2001), parti seçmenleri üzerinde çalışmalar yaparak, bu seçmenlerin siyasal yönelimlerine etki eden sosyo-ekonomik faktörleri 1995 ve 1999 Isparta seçimleri üzerinden karşılaştırmalı olarak incelemiştir.

Özbudun (1975), gelişmiş-az gelişmiş ayrımı ile sosyal bölünme ve seçmen davranışı arasındaki ilişkiyi incelemiştir.

Baykal (1970), Kır ve kent ayrımı yaparak, az gelişmiş mülki idare birimlerindeki seçime yüksek katılımın nedeni, bu birimlerdeki köy nüfusunun yüksek olmasına bağlamıştır.

Abadan ve Yücekök (1966), farklı gelir grubundaki kişileri örneklem olarak çalışmalar yapmışlardır. Bu araştırmalar sonucunda bazı gelir grubundaki kişilerin belirli bir siyasi partiye yönelik oy verme davranışı gösterdiğini tespit etmişlerdir.

Kapsam ve Sınırlılıklar

Çalışma, 6360 sayılı kanunun 2014 yılında fiili olarak uygulamaya geçmesi, kanun kapsamında 14 yeni ilin büyükşehir belediyesi kapsamına alınması ve 1.588 belde belediyesinin tüzel kişiliklerini kaybetmesinden dolayı Aydın İli Sultanhisar İlçesi'ne bağlı belde belediyesi iken kanunla mahalleye dönüşen Atça Beldesi ile sınırlı tutulmuştur. Beldeye bağlı köyler kapsam dışındadır. Tez konusunun hem kamu yönetimi hem de siyaset bilimi alanı içerisinde yer almasından dolayı konu ile ilgili kaynak ve literatür taraması, konu bütünlüğünün sağlanmasına yönelik yaşanan zorluklara rağmen dengeli bir şekilde gerçekleştirilmiş; araştırma alanında kullanılacak anketler belirlenmiş, 2017 yılı Mart ve Nisan aylarında gerek pilot gruba uygulama gerekse anket uygulaması alanda başarılı bir şekilde amacına uygun olarak gerçekleştirilmiştir.

Anket uygulanacak örneklem büyüklüğü, %5 (+/-) kabul edilebilir hata payı ile evren büyüklüğü (8.000 kişi) oranlanarak %95 güven Aralığında 367 kişi olarak belirlenmiştir. Anket formlarının ve sorularının çokluğu nedeniyle yüz yüze uygulanmasını olanaksızlaştırmaktadır. Ayrıca anket formlarının sağlıklı bir şekilde katılımcılar tarafından doldurulması ve formların geri dönüşünün sağlanması için belirli bir süre verilmesini

gerektirmiştir. Bu problem durumları özellikle beldedeki okullarda çalışan yöneticiler vasıtasıyla sorunsuz bir şekilde halledilmiştir.

Anket uygulamasının sonuçları literatür taramaları sonuçlarıyla birleştirilmiş hipotezlerin test edilebilmesi için gerekli bir karşılaştırma olan 2019 Mahalli İdareler Seçimi sonuçları beklenmiştir. Seçim sonuçlarıyla birlikte elde edilen veriler tamamlanarak 2019 yılı Mayıs ayında tez çalışması sonuçlandırılmıştır.

1. BÖLÜM

1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu başlık altında, yerel yönetim kavramı ve Türkiye’de yerel yönetimler alanında yaşanan gelişmeler, büyükşehir ve metropol kavramları, belediyelerin mevzuattaki yeri, büyükşehir belediye yapılanma süreci ve tarihsel arka planı ve son olarak seçmen ve seçmen davranışları kavramları ele alınmıştır.

1.1. Yerel Yönetim Kavramı

Yerel yönetim, Uluslararası Toplum Bilimleri Ansiklopedisindeki tanıma göre; Bir devletin ya da bölgesel yönetimin alt birimi olan, göreceli olarak küçük bir alanda sınırlı sayıdaki kamusal politikaların belirlenmesi ve uygulanması ile görevli ve yetkili kılınmış bir kamu kuruluşudur (International Encyclopaedia Social Science, 451. Akt. Keleş,2012:25).

Yerel yönetim ve ya yerinden yönetim, yönetim biliminde adem-i merkeziyet olarak bilinen bir kavramdır. Yönetimde adem-i merkeziyetçiliğin başlıca iki türü olduğu belirtilebilir (Keleş,2012:23):

Yetki genişliği (deconcentration, delegation), merkeze bağlı olmak üzere, merkezden uzak olan yönetim örgütlerine belirli fonksiyonları yerine getirmek üzere merkez adına yetkiler verilmesidir. Böylelikle merkez taşrada kurduğu örgütler yoluyla bazı hizmetleri yürütmeleri yetki genişliği doğrultusundaki uygulamalardır. Örneğin bakanlıkların taşrada yer alan bölgesel örgütlenmeleri bu tür bir uygulamadır. Bunlardan yola çıkarak yetki genişliğinin, merkeze bağlı olması ve merkezden aktarılan yetkilerle iş görmesi dolayısıyla adem-i merkeziyetçi bir yapıdan çok merkeziyetçi bir yapıya daha uygun bir görüntü içerisinde olduğu söylenebilir.

Adem-i merkeziyetçiliğin diğer bir çeşidi ise, yerinden yönetimdir. yerinden yönetim, merkeze bırakılmış yetkilerden başka, diğer tüm işlevleri yerine getirmek için gerekli olan birtakım tüzel ve siyasal yetkilerle donatılmış olması gerekmektedir.

Bu iki tür adem-i merkeziyet tanımı ele alındığında, gerek yetki genişliğine dayanan birimlerin gerekse yerinden yönetim birimlerinin yetkilerini merkezden veya merkezin iznine bağlı olarak devraldıkları görülmektedir.

Özerk anlamdaki yerel yönetimler, siyasal anlamda yerinden yönetim ilkesine göre örgütlenmiş, yerel halkın kendi seçtiği yönetim organlarıncaya yönetildiği bir yönetim dizgesi hatta yönetim biçimi olarak karşımıza çıkmaktadır. Yerel yönetim birimleri ise bu dizgenin altında belirli görevleri yerine getirmeye yetkili kılınmış yerel otoritelerdir. Yani yerel yönetim dizgesi, yerel yönetim birimlerinden oluşmaktadır. Ülkemize baktığımızda; Türk yerel yönetim dizgesinin, belediyeler, il özel idareleri, ve köylerden oluştuğu görülmektedir. Buradan hareketle yerel yönetim kavramı ile birimler kastedilmekte, yerinden yönetim kavramı ile yönetim dizgesi ve bu dizgedeki eylemler anlatılmaktadır.

Yerinden yönetim kavramının, siyasal ve yönetsel yerinden yönetim olarak adlandırılan iki türü bulunmaktadır. Siyasal yerinden yönetim daha çok federal devletlerde bulunan yarı özerk veya özerk statüye dayanan, anayasalarca tanınmış bir yönetim biçimidir. Yönetsel yerinden yönetimde (idari adem-i merkeziyet) yasama ve yargı gücünün merkezde toplandığı, yalnızca yerelde yürütme yetkisinin kullanılabilirdiği yönetim türüdür. Bu yetkileri kullanmaya göre iki tür yönetsel yerinden yönetim vardır (Keleş:2012:24):

a) Hizmet Yönünden Yerinden Yönetim (İşlevsel Yerinden Yönetim). Belirli kamusal alan hizmetlerinin merkezin dışında ve ondan bağımsız bir örgüt tarafından yerine getirilmesidir. Örneğin, Ticaret ve sanayi odalarının yerine getirdikleri hizmetler bu kapsamda değerlendirilen hizmet yerinden yönetim uygulamalarıdır.

b) Yer Yönünden Yerinden Yönetim (Mahalli Adem-i Merkeziyet). Bu yerel yönetim birimleri, buldukları alanlardaki yerel ve ortak nitelikteki ihtiyaçların karşılanmasında özerk bir yapıya sahiptirler. Belediyeler ve köyler bu tür yerel yönetim birimleridir. Özerklikten kasıt olarak, bu yerel yönetim birimlerinin ayrı tüzel kişiliklerinin ve bazı bağımsız yönetsel yetkilerinin olması, merkezin dışında ayrı mal varlıklarına, gelir kaynaklarına ve bütçelere sahip olması gösterilmektedir.

Yerel yönetimler kişilerin hizmete en yakın oldukları, belirli bir mahalle, köy, kasaba veya şehre ait yönetimdir. Yerel yönetimler, siyasal sistemlere göre, devletten devlete veya zamanla değişiklik gösterse de onların temel faaliyet alanları, alt ve üst yapı, eğitim planlama, ulaştırma ve sosyal hizmetler olarak örneklendirilebilir. Merkezi yönetim ile yerel yönetimler arasındaki ilişkiyi denge kavramı ile açıklayan Heywood; bu dengenin aşağıda belirtilen bir dizi faktör tarafından etkilendiğini belirtmektedir (Heywood,2015:352).

- Yerel siyasetçiler atanmış veya seçilmiş olurlarsa olsunlar seçilmişler bağımsız bir güç zeminine sahiptirler ve belli ölçüde **mesruiyet** gösterirler,
- Yerel olarak sağlanan hizmetin önemi ve çeşitliliği ile yerel yönetimin takdir yetkisi,
- Yerel otoritelerin sayısı ve ölçüğü ile otorite yapısı
- Yerel yönetimin vergi koyma yetkisi ve sahip olduğu finansal özerklik,
- Yerel siyasetin, ulusal partilerin yerel siyasette faal olması anlamında ne ölçüde siyasallaştığı.

Sonuç olarak yerel yönetimler, demokratik geleneğin oluşmasında ilk basamak olması açısından önem arz etmektedir. Çünkü hizmete en yakın noktada bulunmaları, katılımı arttırmaları, siyasallaşmanın ve demokrasinin temel ilkelerine uyumun genişlemesini sağlaması bakımlarından yerel yönetimler ilk siyasal alan olarak karşımıza çıkmaktadır.

1.1.1 Yerel Yönetimlerin Varlık Nedenleri

Toplumların tarihsel gelişimine bağlı olarak yerel yönetimlerin ortaya çıkışı ve gelişimi, siyasal, toplumsal ve yönetsel ihtiyaçlara verdikleri cevaplarla şekillenmiştir.

1.1.1.1. Yönetsel Nedenler

Yerel yönetimlerin ortaya çıkışında, yönetsel ihtiyaçların payı oldukça fazladır. Bunun en önemli kanıtı, bütün kamu hizmetlerinin tek bir merkezden yerine getirilmesinin olanak dışı olmasıdır. Keleş'e (2012) göre; bu konu yönetim bilimindeki etkinlik kavramıyla yakından ilgilidir. Özekte, bir tür beyin kanaması hastalığı yüzünden bilinçsizliği (apoplexy); çevrede ise, kansızlığı (anemia) önleyecek, özeğin yükünü hafifletecek bir dengenin sağlanması gereklidir (Keleş,2012:26).

Yerel yönetimlerde etkinliğin ve verimliliğin artırılması amacıyla çeşitli yollar denenmiştir. Özetle bu çalışmalar, optimal hizmet sınırları ve büyüklüğünün tespiti, yerel yönetim birimlerinin sayısının azaltılarak kaynak israfının önlenmesi ve yerel yönetim birimlerinde hizmette uzmanlaşma alanlarında yoğunlaşmıştır.

Merkezden Yönetim

Merkezden Yönetim, kamuya ait hizmetlerin merkezde toplanarak, merkezin içerisindeki hiyerarşik yapıya dahi kurumlarca bu hizmetlerin yürütülmesini ifade etmektedir. Bu tür bir yönetim tarzı yerinden yönetim ilkesi ile birlikte uygulanabilmektedir. Merkezden yönetimin genel özellikleri ile faydalı ve sakıncalı yönleri şu şekilde sıralanabilir (Ökmen ve Parlak,2010:8).

Genel özellikler;

- Merkezden yönetim tek bir tüzel kişiliğe yani devlet tüzel kişiliğine sahiptir.
- Devlet teşkilatı, kamu hizmetlerinin konusuna ve niteliğine göre bakanlıklar ve bağlı örgütleri şeklinde örgütlenmiştir.
- Kamusal hizmetlerin hayata geçirilmesinde gerekli olan tüm gelir ve giderler merkezde toplanır.
- Tüm hizmetler merkezde toplanır ve düzenlenir.
- Merkezden taşraya doğru hiyerarşik örgütlenme vardır.

Faydalı yönler;

- Güçlü ve bütünsel bir devlet yönetimi sağlar.
- Hizmetler rasyonel ve daha az harcama ile yerine getirilir.
- Hizmetlerin ülke bütününde yürütülmesinde daha eşitlikçidir.
- Kamu görevlilerinin merkezin hiyerarşisi içerisinde olmaları, onları yerel etkilerden korur.
- Mali denetim kolaylığı sağlar.

Sakıncalı Yönleri;

- Bürokrasi ve kırtasiyeciliğe yol açar.

– Halkın yönetime katılımını sınırlandırmasından dolayı demokrasi ilkelerine pek uygun değildir.

– Yöresel ihtiyaçların karşılanması için gerekli hizmetin merkezden sağlanması ve yürütülmesi zordur.

Yerinden Yönetim

Yerinden yönetim, merkezden yönetimin aksine, bazı kamusal hizmetlerin merkezdeki hiyerarşik yapıya dahil olmayan kamu tüzel kişileri tarafından sunulmasını ifade etmektedir. Bu yönetim türü yukarıdaki bölümde de bahsedildiği üzere siyasal ve idari yerinden yönetim olmak üzere iki türdür.

1.1.1.2 Toplumsal Nedenler

Toplumların gelişme düzeyi ile yerel yönetimlerin gelişme düzeyi birbiriyle doğru orantılı bir bütündür. Bir ülkenin sanayileşmesi beraberinde kentleşmeyi; kentleşme de kentsel alandaki yerel yönetimin gelişimini tetiklemektedir. Bu nedenle gelişim süreci bir bütün olarak ele alınmalıdır. Çünkü gelişim süreci, Keleş'e göre, parçalara ayrılması olanaksız bir bütündür. Örneğin, okuryazarlık oranının yükselmesinin burada önemli bir payı olabilir. Kimi ülkelerde, okuryazarlık düzeyinin çok düşük olmasını, özelsel yönetimlerin, yerel yönetimleri hiç oluşturmamak için gerekçe olarak kullanageldikleri görülmüştür (Keleş,2012:28).

Ayrıca bir yörede bulunan halkın demokratik değerlere daha eğilimli olması yerel yönetimleri etkileyecektir. Aynı zamanda nüfus yoğunluğu, alanın coğrafi ve ekonomik özellikleri de yerel yönetimlerin gelişiminde etkili unsurlar olarak ortaya çıkmaktadır.

1.1.2. Yerel Yönetim Türleri

Yerel yönetimler çeşitli özellikleri bakımından birbirinden ayrılırlar. Amaç ve işlevlerine göre yapılan ayırmada; *Genel Amaçlı Yerel Yönetimler*, yerel halkın yine yerel nitelikteki tüm gereksinimlerini karşılamakla yükümlüdür. Örneğin belediyeler bu amaçla hizmet etmektedirler. *Özel Amaçlı Birimler* ise yalnız bir kamu hizmetinin yerinde görülmesinden sorumludur. Örneğin, eğitim, sağlık, posta hizmetleri gibi.

Yerel yönetimler niteliğine göre ele alındığında, temsil ilkesine göre ayrıma tabi tutulmaktadır. Temsil ilkesine dayalı yerel yönetimlerin en önemli özelliği karar organlarının seçim yoluyla oluşmasıdır. Bunu en tipik örneği belediyelerdir. Temsil ilkesine dayanmayan yerel yönetimlerin organları atamayla oluşur. Genellikle özel amaçlı birimlerde görülür.

1.2. Büyükşehir/ Metropol Kavramları

Büyükşehir anlamında kullanılan “metropol”, “metropoliten” ve “metropolis” kavramları, “metro” (ana-asıl) ve “polis” (kent) sözcüklerinin birleşiminden oluşan, büyük ölçekli sanayileşmiş kentleri diğer kentlerden ayırmak için sanayi devriminden bu yana kullanılan genel geçer kavramlardır.

Oktay’a göre büyükşehirleri, kent merkezi oldukça gelişip büyüyerek, birden fazla alt düzeyde merkezi içinden çıkarmış, nüfus yoğunluğunun fazla ve büyük çaplı mahalli hizmetlerin sunulduğu yerleşim yeri olarak tanımlamak mümkündür (Oktay, 2016:52-53). Buradan hareketle büyükşehirler, bulunduğu bölgenin sosyal, ekonomik ve yönetsel açıdan bir cazibe merkezi olarak değerlendirilebilir.

Türkiye’de metropol-büyükşehir kavramları, 1950’li yıllardan itibaren nüfusu hızlı bir şekilde artan şehirlerde sağlıklı kentleşme politikalarının yaşama geçirilememesinden dolayı gündeme gelmiştir. Hızlı nüfus artışıyla büyüyen kentler aynı zamanda büyüyen problemleri de beraberinde getirmiştir. 1965-1984 yılları arasında metropoliten yönetimler kurulması yönünde bir çok çalışma yapılmış fakat çalışmalar yasal zeminde yer bulamamıştır (Tekçe, 2018:11). Hızlı kentleşmenin getirdiği sorunlar, merkezi yönetim tarafından çözülmeye çalışılmış fakat başarılı olunamamıştır. Böylece sorunların çözümünün yerel yönetimlerin güçlendirilmesinden geçtiği anlaşılacak, bu yönde reformlar yapılmaya başlanmıştır. Dolayısıyla hızlı kentleşme, kentlerin saçaklanması, küçük belediyeler, plansız metropolleşme, ölçek sorunlarını gidermek amacıyla atılan önemli adımlardan biri de büyükşehir belediyelerini kurmak olmuştur (Genç, 2014:2).

1.3. Seçim ve Seçmen Davranışı Kavramları

Seçim, seçmenlerin tercihiyle bir makama gelecek olan kişileri belirleme işlemi olarak kısaca tanımlanabilir. Seçimlerin demokrasinin uygulama alanlarından biridir. Seçimler adil ve rekabetçi oldukları zaman, siyasetçilerin hesaba çekildiği ve kamuoyunun

isteklerine yönelik politikaları uygulamaya zorlandıkları bir mekanizma olarak görülmektedir. Bu seçimlerin aşağıdan yukarıya işlevini vurgular. Bu işleve göre, seçimler siyasette istihdamın temel kaynağıdır, **yönetimin** (hükümet) kurulmasında ve yönetsel **iktidarın** transferinde bir araç, **temsilin** güvencesi ve hükümet **politikasının** en temel belirleyicisidir (Heywood,2015:299). Buradan hareketle seçimin, yönetim, iktidar, temsi ve politika oluşturmada temel bir kavram olarak karşımıza çıktığı görülmektedir. Seçimin en önemli özelliği, demokratik yapılarda iş başına gelecek olan yöneticileri belirlemenin yanında onun bir meşruiyet aracı olmasıdır. Fakat seçim tek başına demokratik bir yapının oluşmasında yeterli bir ölçüt değildir. Çünkü seçimler; ne sadece kamusal hesap verebilirlik mekanizması ne de sadece siyasal kontrol kurma aracıdır. Siyasal iletişimin tüm kanalları gibi seçimler de “iki yönlü şosedir.” Yani yönetim ile halkın veya elitler ile kitlelerin birbirlerini etkilemesine fırsat vermektedir (Heywood,2015:30).

Seçmen davranışı, siyasal alandaki kişileri veya partileri etkileyen eylemler olarak tanımlanabilir. Bu durum aynı zamanda, politika alanında baş aktörler olan siyasi partilerin sahnede yalnız olmadıklarının göstergesidir. Seçmen davranışı başka bir açıdan bir kamuoyu olarak da görülmektedir. Çünkü kamuoyunun politika bilimi açısından başlıca önemi, onun siyasal karar alma sürecini etkileyen bir faktör oluşunda kendini gösterir (Kapani,2018:159). Seçmen davranışları, “oy verme” davranışlarındaki eğilimler ve kanaatlerden dolayı çok fazla çeşitlilik arz etmektedir.

Seçmen davranışı, bireylerin veya grupların siyasal sistem karşısındaki durum, tutum ve davranışlarını ortaya koyan bir kavramdır. Buradaki tutum ve davranışları, yönetme faaliyetinde olacak kişileri, partileri seçme; onların alacakları kararları ve uygulayacakları politikaları etkileme amacına yöneliktir. Seçmenin oy verme davranışı veya tercihi, bu amaçlarını gerçekleştirebilmek için çıktığı yolda, birçok faktör tarafından etkilenen hareketli bir yapıya sahip olmaktadır.

1.4. Dünyada ve Türkiye’de Seçimler ve Seçmen Davranışlarının Tarihsel Gelişimi

Dünyada seçmen davranışına yönelik çalışmalar, siyasal iktidarın halka dayanması düşüncesinin uygulamaya geçmesiyle başlamıştır. Halka dayanan yönetim anlayışının temelinde genel oy verme ilkesinin bulunması seçmen davranışı üzerine araştırmaların ortaya çıkmasını sağlamıştır. Bu alandaki ilk çalışmalar özellikle Amerika’da

yoğunlaşmıştır. 1913 yılında Andre Siegfried tarafından ilk sistematik araştırmalar yapılmıştır. Bu araştırma elle hazırlanmış çizelge ve taramalı haritalardan yararlanılarak yapılmıştır (Turan ve Temizel,2015:37).

Yurttaşların siyasal sisteme katılmalarının ilk örnekleri her ne kadar Antik Yunan site devletlerinde gerçekleşse de, modern anlamda genel oy ilkesinin ortaya çıkışı daha çok Amerika bağımsızlık mücadelesi ve Fransız Devrimi sonucunda ortaya çıktığını söyleyebiliriz. Çünkü bu belirtilen mücadeleler sonrasında başlayan toplumsal hareketler partilerin doğuşunu ve genel oy ilkesinin hayata geçmesini sağlamıştır. Bu anlamda ulusal siyasi partilerin yarıştığı ilk oy verme işlemi Batılı lke olarak Amerika Birleşik Devletleri'nde olmuştur. 1840 yılındaki başkanlık seçimlerinde beyaz erkekler arasındaki oy verme oranı %80'e ulaştı. Batı Avrupa'da genel oy hakkının gelişimi daha zorlu oldu. Kıta Avrupası'ndaki ilk seçimler Fransa'da 1848 demokratik reformlarının ardından yapılmıştır. Fransa'da yapılan seçimler diğer Avrupa lkelerindeki demokrasi taraftarlarını da harekete geçirdi. İngiltere'de 1832 ve 1867'de seçimlerle ilgili düzenlemeler yapılmış ve “genel ve eşit oy” hakkı tüm Avrupa'da yurttaşlar için kutsal ve dokunulmaz bir siyasal hak niteliğini kazandı (Akgün,2002:21). Bu gelişmeler önce tüm Avrupa'yı daha sonra da diğer kıtaları etkileyerek genel ve eşit oy ilkesinin genişlemesini sağlamıştır.

Türkiye'de seçme ve seçim ile ilgili kavramlara 19. Yüzyılda rastlanmaya başlanmıştır. 1876 yılında 1. Meşrutiyet'in ilan ve Kanun-i Esasi'nin yürürlüğe girmesi ile ilk kez anayasal düzeyde seçme hakkı elde edilmiştir. Mebusan meclisi seçimleri yapılmış fakat oy verme hakkı kısıtlı tutularak bu hak sadece vergi veren ve emlak sahibi olan erkeklere tanınmıştır. 1877-1878 Osmanlı- Rus Savaşı çıkması üzerine meşruti yönetim dondurulmuştur. 1908'de 2. Meşrutiyet Dönemi ile birlikte Kanun-i Esasi'nin yeni değişiklikler ile tekrar yürürlüğe girmesi sonucunda seçimler yapılmaya başlanmıştır. İttihat Terakki Cemiyeti (İTC) ile Ahrar Fırkalarının yarıştığı bu iki dereceli seçimleri, İTC kazanmıştır. 1912 yılında yapılan ve tarihte “sopalı seçimler” olarak bilinen seçimlerde, İTC' nin rakibi olan Hürriyet ve İtilaf Partisi 6 üyesini meclise gönderebilmiştir. 1914'te yapılan seçimlerde ise, İTC bir kez daha seçimi kazanmıştır. Birinci Dünya Savaşı sonrası, 1919 yılında, Osmanlı Devleti'nin yapmış olduğu son seçimlerle kurulmuş olan Meclis-i Mebusan'ın işgalci itilaf devletleri güçlerince dağıtılması üzerine, aynı zamanda Kurtuluş Savaşı'nın merkezi olan Ankara'da yeni bir meclis (TBMM) kurulmuş ve Mustafa Kemal önderliğinde bu meclis eliyle kurtuluş mücadelesi başlatılmıştır. 1923'te yönetim şekli değişikliğine gidilerek Türkiye Cumhuriyeti kurulmuştur. Cumhuriyet yönetimi, kadınlara

ve erkeklere eşit şartlarda seçme ve seçilme hakkı vererek daha demokratik ve daha modern bir devlet olma yolunda önemli uygulamalar hayata geçirmiştir. Fakat geçiş denemeleri yapılmasına rağmen bir türlü hayata geçirilemeyen çok partili demokrasiye ise 1950 yılında geçebilmiştir.

Türkiye şartlarında seçmen davranışları ele alındığında, ülkemizdeki demokrasi anlayışının gelişmesi ve yerleşmesi sürecinde yaşanan sıkıntılar, önceliği bu sorunlar üzerine çekmiş ve seçmen davranışı üzerinde çok fazla ilgilenilmemiştir. Çünkü demokratik hayatın önündeki en büyük engellerden biri olan askeri darbeler nedeniyle, akademik alandaki çalışmalar, demokrasinin yerleşmesi konusu üzerine odaklanmıştır. Tarihsel anlamda Batı'ya nazaran dikkate alındığında, demokrasi geçmişi kısa olmayan ülkemizde, günümüze kadar, 1960, 1971, 1980, 1997, 2007 ve 2016 yıllarında, meşru iktidarlar askeri kaynaklı anti demokratik uygulamalarla halkın iradesi hiçe sayılarak yönetimden uzaklaştırılmış veya uzaklaştırılmaya çalışılmıştır.

Türkiye'de demokrasi tarihi gelişiminin sancılı süreçlerden geçmesinde dolayı akademik alanda çalışmaların daha çok demokrasinin yerleşmesi üzerine yoğunlaştığını daha önce belirtmiştik. Bu nedenle seçmen davranışlarına yönelik akademik çalışmalar 1960'lı yıllardan sonra yapılmaya başlanmıştır. Bu anlamda seçmen davranışları yönelik teorik çalışmalarda Şerif Mardin'nin merkez ve çevre yaklaşımı göze çarpmaktadır. Bu yaklaşım sosyolojik bir temele sahiptir. Bu dikotomik bölünme, Osmanlı'dan günümüze Türk siyasal hayatını açıklamada yaygın olarak kullanılmıştır. Burada merkez olarak tabir edilen kavramdan kasıt; yönetenlerin oluşturduğu elitist tabakayı ve bu kesimin değerlerini; çevre ise, yönetilen tabakayı ve onun değerlerini temsil etmektedir. Bu dikotomik bölünme, Osmanlı'dan günümüze Türk siyasal hayatını açıklamada yaygın olarak kullanılmıştır.

Abadan ve Yücekök (1966), farklı gelir grubundaki kişileri örneklem olarak çalışmalar yapmışlardır. Bu araştırmalar sonucunda bazı gelir grubundaki kişilerin belirli bir siyasi partiye yönelik oy verme davranışı gösterdiğini tespit etmişlerdir.

Kırsal-kentsel ayrımı yapan Baykal (1970), daha küçük ve daha az gelişmiş kırsal alanlardaki seçime katılım oranlarındaki yüksekliği, bu alanlardaki köy nüfusunun fazla olmasına bağlamıştır. Diğer yandan Özbudun gelişmiş-az gelişmiş ayrımı ile sosyal bölünme ve seçmen davranışı arasındaki ilişkiyi incelemiş; az gelişmiş alanlarda başkasının yöneltmesiyle oyların harekete geçirildiğini, gelişmiş alanlarda yaşayan insanların ise daha

çok özgür iradeleriyle oy verdiğini belirtmektedir. Buradan hareketle az gelişmiş yerlerde oy ve karar verme davranışının başkası tarafından şekillendirildiği, sadece oy uygulamasının kişi tarafından yapıldığı; gelişmiş alanlarda yaşayanlarda ise hem karar verme hem de oy verme davranışının aynı kişi tarafından özgür iradeyle ortaya konulduğu sonucuna ulaşmıştır.

Şaban Sitebölükbaşı (2001), parti seçmenleri üzerinde çalışmalar yaparak, bu seçmenlerin siyasal yönelimlerine etki eden sosyo-ekonomik faktörleri 1995 ve 1999 Isparta seçimleri üzerinden karşılaştırmalı olarak incelemiştir.

Türkiye’de seçmen davranışı üzerine 1960’lı yıllarla birlikte yapılmaya başlanan akademik çalışmalar, 2000’li yıllarda anket firmalarının da devreye girmesi ile birlikte daha da artmıştır. Günümüzde hükümet sisteminde yaşanan değişikliklerle parti ittifaklarının oluşması nedeniyle seçmen davranışlarında yaşanan dinamizmin yeniden ele alınması zorunluğu vardır.

1.5. Seçmen Davranışını Etkileyen Faktörler

1.5.1. Rasyonel-Ekonomik Tercih Modeli

Rasyonel tercih modelinin temeli, seçmenin ekonomik kaynaklı fayda maliyet hesabı yaparak oy verme davranışında bulunduğu ön kabulüne dayanmaktadır. Yani seçmen oy verirken kendisine olan faydanın maksimum; maliyetin, ise minimum düzeyde olmasına dikkat ederek bir partiye oy vermektedir. Buradaki seçmen davranışı bir grup davranışından ziyade birey davranışı olarak ön plana çıktığı görülmektedir. Diğer bir anlatımla seçmen davranışı, kendi menfaatlerini en üst seviyede gerçekleştirmek için bir partiye oy verme işlemi olarak belirtilebilir. Bu model, bize oy verme davranışlarında yaşanan değişkenlikleri, dalgalanmaları açıklamada, psikolojik ve sosyolojik modellere nazaran daha iyi ipuçları sunmaktadır. Bu modele göre özetleyecek olursa, seçmen her seçim döneminde siyasi ve ekonomik unsurları değerlendirerek oy verme davranışının seyrini belirlemektedir.

Bu yaklaşımda seçmen duygusal davranış yerine fayda-maliyet hesabı yaparak tercihte bulunduğu için rasyonel bir davranış sergilemektedir. Dolayısıyla bu modelde oy verme işlemi, hem iktidardaki partinin geçmişe dönük yorumu ve bu partinin gösterdiği performansın vatandaşların tercihlerini nasıl etkilediğinin bir göstergesi olarak görülürken, hem de seçmeni mevcut siyasi seçenekler arasından bir tercih yapan tüketici olarak

görmektedir (Temizel, 2012:36 Teyyare ve Avcı, 2016:54). Yani seçmen bu modelde oy verme işlemine araçsal anlam yüklemektedir. Ancak seçmenin burada yaptığı fayda-maliyet temelli değerlendirme sosyolojik modeldeki gibi grubun çıkarlarına yönelik değil kendi bireysel avantajlarına yöneliktir. Yani burada seçmen, bireysel ihtiyaçlarını karşılayacak olan partiyi tercih etmektedir.

Rasyonel seçmen davranışın bir başka yönü ise Kalender'in belirttiği gibi, *konuya oy verme* yaklaşımıdır (Kalender, 2005:57). Burada öne çıkan yaklaşım, seçmenin gündemdeki konulara göre bir değerlendirme yaptığı ve bu değerlendirme sonucuna bağlı olarak oy verme davranışını rasyonel bir şekilde gerçekleştirdiğidir. Ayrıca dikkate edilmesi gereken nokta, seçmenin bu yaklaşımda her ne kadar maddi anlamda bireysel çıkarı öncelikli olmasına rağmen, davranışı sergilemede farkındalık düzeylerinin yüksek olduğudur. Bu durum seçmen kendi görüş, ihtiyaç ve beklentilerini en iyi karşılayacak adaylara, partilere yönelmelerine neden olmaktadır. Seçmenin buradaki ihtiyaç ve beklentileri sosyolojik ve psikolojik faktörlerden (Bir gruba aidiyet, partiye bağlılık) değil, rasyonel değerlendirmelerden etkilenmektedir. Kişinin oy verme davranışının içerisinde vatandaşlık görevinin yerine getirilmesindeki psikolojik tatmin yatsa da, asıl etken, yapmış olduğu fayda-maliyet analizidir.

Rasyonel tercih modelinde seçmenin yaptığı bireysel fayda-maliyet analizlerinde ekonomik kaygılar ön plandadır. Doğal olarak bu tercih modelinde seçmen davranışı, işsizlik, enflasyon, ücretler ve büyüme vb. faktörlerden etkilenen bir yapıya sahiptir. Bu etkinin derecesi ülkenin içerisinde bulunduğu olağan dışı şartlara göre değişkenlik gösterebilmektedir.

Bu modelin en çok eleştiri aldığı konu, seçmenin kendi çıkarları ile partilerin seçim vaatleri hakkında kesin ve doğru bilgilerle donatılı olduğu iddiasıdır. Buradan yola çıkarak, seçim dönemlerindeki farklı kaynaklardan gelen aşırı düzeydeki bilgileri değerlendirmesinin kolay olmayacağı kanısına varabiliriz. Bu nedenle, seçmenin bu kadar yoğun bilgiyi değerlendirip eyleme dönebilmesi için kendileri açısından güvenli yol olan sezgilerini kullandıklarını söyleyebiliriz. Yani bilgileri sezgisel süzgeçten geçirip oy verme davranışlarını gerçekleştirirler. Bu da seçmenin sezgilerine duyduğu güvenin göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu modelde bireyim fayda temelli ekonomik ihtiyaçları ön planda olduğundan, seçmen oy verirken kendi çıkarlarının nasıl etkileneceğini hesaplar. Örneğin, seçmenin yaptığı analiz sonucunda oy vermesinin kendi beklenti ve ihtiyaçlarını karşılama durumu zayıfsa oy vermeme eğilimi artacak; eğer vereceği oyun kendi faydasına olacak şekilde kritik bir önemi varsa oy verme eğilim artacaktır. Yani buradan yola çıkarak seçimlere katılım düzeyinin düşük veya yüksek olmasında bu modelin etkisinin olduğu belirtilmektedir. Fakat seçimlere katılımın yüksek olduğu düşünüldüğünde, bireysel oyun orantısal olarak önemi azalacağından bu modelin açıklamasının yüzeysel kaldığı eleştirisinde bulunabiliriz. Ya da başka bir açıdan değerlendirdiğimizde, yüksek katılımlı seçimlerde oy kullanan seçmenlerin sadece ekonomik temelli kaygılarla oy verdiğini söylemek; diğer tüm etkenlerin göz ardı edilmesine yol açacaktır. Zaten bu modelin seçmenin oy verme davranışı üzerinde sosyolojik veya psikolojik etkenlerin olmadığı iddiası bulunmadığını belirtmekte fayda vardır. Çünkü bireylerin tercihlerin oluşmasında yaşadığı toplumsal çevrenin etkisini, kabul etmekle birlikte bireysel fayda karşısında en aza indirgemektedir.

Ünal'ın aktardığına göre, Türkiye'de ekonomik temelli oy verme üzerine çalışma yapan isimlerin başında Ali T. Akarca gelmektedir. Akarca (2015) tarafından, 1975'ten 2011'e kadar yapılan toplam 17 yerel ve genel seçim sonuçlarını regresyonla analiz ederek İslami siyasi partilerin iktidar ve muhalefetteyken siyasi performanslarını belirleyen unsurlar ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre; diğer partilerden farklı olarak İslamcı ve İslam kökenli partiler için iktidarda olmanın bedeli daha ağırdır. Fakat iktidardayken ekonomik performanslardan etkilenme şekilleri diğer partilerle benzerdir (Ünal, 2016:109). Buradan hareketle, iktidardaki partinin oy oranlarında ekonomik faaliyetlerindeki başarı düzeylerine göre bir değişiklik yaşanabileceğini söyleyebiliriz.

1.5.2. Sosyolojik Model

Sosyoloji, kısaca toplumu inceleyen bir bilim dalı olarak tanımlanabilir. Toplum içerisinde yaşayan bireylerin, davranışlarındaki toplumsal etkilerden bağımsız düşünülmemeyeceği göz önüne alındığında; seçmen davranışlarında toplumsal etkilerin varlığı bu modele göre bilimsel bir gerçek olarak karşımıza çıkmaktadır. Yani bu model ait olunan sosyal grupların seçmen davranışını belirlediği ön kabulüne dayanır. Bu durumda seçmen, ait olduğu sosyal çevreye en uygun olan partiye yakınlık duyacaktır. Böylelikle,

sınıf, cinsiyet, etnisite, dini inançlar ve yaşanılan coğrafi bölge etkileri ön plana çıkacaktır (Heywood,2015:311).

Sosyolojik yaklaşımda, rasyonel tercihteki ekonomik temelli bireycilik ile psikolojik temelli bireyciliğin kabul edilmediği görülmektedir. Buna göre sosyolojik modelde, bireyciliği ön plana çıkaran psikolojik faktörler olan tutum ve değerler yerine, toplumsallığı ön plana çıkaran, yaşanılan fiziki coğrafya, din, dahil olunan sosyal gruplar, sosyal ve ekonomik statü vb. faktörler dikkate alınmaktadır. Örneğin, yaşanılan yerleşim yerine duyulan toplumsal aidiyet, yerel seçimlerde adayların niteliğinden çok adayların aynı yerleşim yerinden olup olmasına bağlı olarak seçmen davranışında toplumsal bir etki oluşturmaktadır. Yani bu model aynı zamanda ortaklaşa hareket tarzlarının yönlerini de yansıtmaktadır.

Seçmenlerin bireysel çıkarlarından öte toplumsal çıkarlardan etkilendiği görüşüne dayanan bu model aynı zamanda Columbia Üniversitesindeki bir grup araştırmacı tarafından başlatıldığı için Columbia Modeli olarak da adlandırılmaktadır. Columbia Modelinin yaptığı araştırmaların sonucunda, medyanın ya da propagandanın seçmenlerin oy verme davranışı üzerinde etkisi olmadığı ortaya çıkmıştır. Bunlardan ziyade seçmenin etnik geçmişinin, bulunduğu sosyal sınıfın veya topluluk çevresinin oy verme davranışında daha belirleyici olduğu söylenmektedir. Bu modelde, seçmen davranışının temelde toplumdaki sosyal bölünmüşlük (sosyal ayrışma) tarafından belirlendiği iddia edilmektedir (Akgün, 2000:77). Yani bireysel tercihlerden çok toplumdaki gruplaşmalar ve buna bağlı olarak grup çıkarları seçmen davranışının şekillenmesinde daha etkilidir. Örneğin birlikte yaşayan ve çalışan gruplar gibi türdeş grupların aynı partiye oy vermeleri veya aynı siyasal duruşu gösterme olasılıkları yüksektir. Buradan hareketle seçmenin içinde bulunduğu toplulukların oy verme davranışında etkili olduğu ortaya çıkmaktadır. Diğer bir örnek olarak aileyi aldığımızda, eşlerin birbirlerinin oy verme davranışlarını etkilediklerini; çocukların da ebeveynleri ile aynı siyasal düzlemde buluşmalarının çoğunlukla sağlandığı görülmektedir. Bu nedenle sosyolojik yaklaşımda aday niteliklerinin veya ideolojilerin seçmen davranışını etkilemede doğrudan bir etkisi olduğunu söyleyemeyiz. Bu yaklaşımda, seçmen davranışının oluşmasının temelinde içerisinde bulunan sosyal gruplara yönelik bağımlılık ve aidiyetin önemli rolü bulunmaktadır.

İçinde yaşanılana sosyal çevrenin oy verme davranışına etkisinin diğer bir boyutu ise kır-kent ayrımı üzerinden açıklanmaktadır. Kırsal ve kentsel alanlarda yaşayanlar

arasındaki, siyasi bilinç ve eğitim düzeyleri arasındaki farktan dolayı, kentlerde katılımın daha yüksek olacağı belirtilmektedir. Ayrıca kırsalda bazı durumlarda ortaya çıkan yüksek katılımın, siyasi bilinç düzeyinden değil başka geleneksel baskılama unsurlarından kaynaklandığı ortaya konulmaktadır. Ayrıca kadınların erkeklere nazaran daha az katılım göstermeleri ya da daha muhafazakâr olmaları evlilikte ortaya çıkan kadınlara yönelik baskının sonucunda meydana geldiği ortaya konulmaktadır.

Bu modelde, seçmenin kişisel tutum ve değerlerden ziyade farklı grupların etkisi altında hareket etmektedir. Böylece seçmen oy verme kararında, kişisel değerler yerine, dini inançlar, iş grupları, yaşanılan coğrafi alan, ait olunan grup gibi ortak oluşumların etkisinde kalır. Ortaklaşa harekete aksi harekette ceza alır. Birey, grupla ters düşmemek ve cezalardan kaçınmak için çaba harcar (Kalender,2005:52).

1.5.3. Psikolojik Model

Bu modelin temelini, seçmenin partiye yönelik duygusal kaynaklı bağlanması oluşturmaktadır. Bir grup davranışı olarak değil bireysel bir özdeşleşme modeli olarak görülmektedir. Bu yönüyle sosyolojik modelden ayrılmaktadır. Seçmen bu modelde oy verme işlemini araçsal bir eylem olarak değil duygusal bir bağlılığın ifadesi olarak görür. Buradaki bağlılık veya özdeşleşme Kalender'in de belirttiği üzere, herhangi bir partiye karşı psikolojik bağlılık duymasıdır (Kalender, 2005:57). Bu psikolojik bağlılık, o vereceği partiye değişmez ve uzun süreli bir ilişkiye de neden olmaktadır.

Psikolojik modelde seçmenin, partiye olan bağlılığı ve taraftarlığı doğal olarak partiye özdeşleşmesi sonucunu doğurmaktadır. Bu özdeşleşme seçmenlerde, uzun yıllar boyunca aynı partiye oy verme eğilimini sağlayacaktır. Geçmişten gelen birikimlerle oluşan bu bağ seçimde parti kimliğine dönüşecektir. Hatta böylesine bir özdeşleşmeyi tanımlamak için, adeta dinsel bir bağlılığı andırdığı ileri sürülmüştür (Çinko, 2006:110). Bu benzetmeden anlaşılacağı üzere, seçmendeki bu davranış, erken yaşlarda aile içinde veya yakın çevrede edinilen değerlerin etkisiyle şekillenir. Yani bu model, erken dönem politik sosyalleşmeye büyük vurgu yapar.

Psikolojik oy verme davranışında kişilerin güdü ve dürtülerinin de etkili olduğu bilinmektedir. Çoğunlukla kişiler seçimlerini, korku, bencillik, otoriterlik, saldırganlık vb. gibi dürtü ve psikolojik baskılar altında yapar (Teyyare ve Avcı, 2016:57). Yani kişinin bir durum karşısındaki tutumu ve davranışı, onun psikolojik yapısının tesiri altında olması

nedeniyle; seçimlerini bu psikolojik yapı etkisi altında yaptıkları yorumlarla şekillendirmektedirler.

1.5.4. Stratejik Oy Verme Modeli

Rasyonel ekonomik temelli yaklaşıma benzeyen bu modelde seçmenin amacı kazananı belirlemeye yöneliktir. Bu modeldeki sorgulama, seçmenin en çok tercih ettikleri partiden başka bir partiye olan sapmaları üzerine yoğunlaşmaktadır. Yani, seçmenin stratejik olarak kurduğu senaryoya göre oy verme davranışında sapmalar görülebilmektedir. Örneğin seçmenin senaryosuna göre, koalisyon kurulması faydasına ise, en çok tercih ettiği partiden başka bir partiye oy verebilir. Başka bir açıdan açıklarsak eğer, en çok tercih ettiği partinin seçimi kazanacağı ve tek başına hükümeti kuramayacağı durumlarda seçmen, koalisyonun ortağı kimin olmasını istiyorsa oyunu oraya vermektedir.

Stratejik model, sosyolojik ve psikolojik modellerin seçmen davranışını açıklamada yetersiz kaldığı durumlarda devreye girmektedir. Yani, gelenekçi yaklaşımların öngörülerinden sapan davranışları açıklamakla ilgilenmektedir (Ünal, 2016:111). Oy verme davranışlarını daha iyi açıklayabilmek için, seçmenin hem bireysel hem de sosyal durumlarını etkileyen yapısal faktörleri incelerler. Stratejik oy verme üzerine yapılan çalışmalar, seçmenlerin bazen öngörülen modellerin dışında oy verme davranışı göstermesinin altında yatan nedenleri bulmaya çalışarak anlamlı ve mantıklı açıklama oluşturma çabası göstermektedirler.

1.5.5. Coğrafi Faktör

Seçmenin yaşadığı coğrafi alanın siyasi tercihlerini etkilediği temeline dayanan bu yaklaşımda, yaşanan alanın büyüklüğü ile katılım ve seçmen davranışı arasındaki ilişki üzerinde durulmuştur. Bu konuda farklı farklı yaklaşımlar bulunmaktadır. Bu ilişkiler özellikle kırsal ve kent yaşamı üzerinden karşılaştırma yapılarak açıklanmaya çalışılmıştır. Sosyal ve ekonomik yapının kırsaldan kente doğru artış eğiliminde farklılaşması sonucu, siyasal katılımın da doğru orantılı olarak kırsal alandan kente doğru artış göstereceği ileri sürülmektedir.

Sosyo ekonomik temelli bu açıklamalardan hareketle, köy ve kentler arasındaki gelir ve eğitim düzeylerine vurgu yapılmakta; bu farklılığı, katılımın yoğunluk derecesini teyit eden bir faktör olarak ele alındığı görülmektedir. Fakat günümüz dünyasında, iletişim

teknolojisinde yaşanan baş döndürücü hız ve bu teknolojinin yayılım alanlarının genişliği göz önüne alındığında; katılımın kırsal ve kentsel yaşam alanlarındaki seviyesi arasındaki makası daralttığını söyleyebiliriz.

Bu yaklaşımdaki temel açıklamaların kentsel yaşam alanı üzerinden yapıldığı görülmektedir. Sanayileşmeye bağlı olarak, kentsel alanlarda meydana gelen aşırı nüfuslanma, kente özgü davranış şekillerin ortaya çıkması, iş sahalarının genişleyerek iş bölümünün arttırması aynı zamanda bir toplumsal değişim ve dönüşümün kentsel alanlarda yaşandığını göstermektedir. Buna göre kentleşme ve beraberindeki modernleşme süreci, kentte yaşayan bireyin tüm toplumsal ilişkilerinde ve bireysel özelliklerinde farklılık meydana getirmektedir. Sonuç olarak kente göç ile başlayan süreç, kente entegrasyon ve modernleşme ile sonuçlanmakta, kişinin siyasal tutum ve davranışlarını etkilemektedir. En büyük etki göstergesi olarak katılımdaki artış gösterilmektedir. Özer' in de dediği gibi, kentleşmenin katılımı arttırmasını beklemek doğaldır (Özer, 1990:160-175)

Kentleşmeyle birlikte seçmenin siyasal alana yönelik tutum ve davranışlarındaki farkındalık düzeyi yükselmektedir. Kaya'ya göre, seçmenin bilinç düzeyindeki artış aynı zamanda seçimde hak ve sorumluluk temelli hareketi, vatandaşlık görevi olarak oy vermeyi, demokratik yaşam adına sivil toplum kuruluşlarını ve siyasal partileri zaruri görmeyi, yerel yönetim birimlerini güçlendirilmesini istemeyi ve dolayısıyla tüm insanlığın yararına olacak faaliyetleri destekleme gibi yeni tür davranış biçimlerini ortaya çıkarmaktadır (Kaya, 2003:141). Bir başka deyişle, geleneksel yapıdaki toplumsal ilişkilerde görülen kişisel bağlılık yerine yurttaşlık duygusu temelli bir katılma davranışı ortaya çıkmaktadır. Çünkü geleneksel yapı kent yaşamı ile birlikte çözülmekte, kırsal-yöresel topluluk yerini kentlerde iş bölümüne dayalı ortaya çıkan sınıfsal temelli topluluklara bırakmaktadır.

Siyasal faaliyetlerin yoğunluğunun kentlerde kırsal alandan daha fazla olduğu, bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu olgudan hareketle, kent yaşamı, kırsal bölgelerden kente göç eden bireyleri siyasal katılıma zorlayan bir yapı ile çevrelemektedir. Böylelikle yaşadığı çevreden etkilenecek olan bireyler, içerisinde buldukları kent kültürünün etkisiyle daha yoğun bir şekilde siyasal faaliyetlere katılacaklardır.

Seçmenin katılımıyla ilgili yerel ve ulusal katılımlar göz önüne alındığında, seçmenin küçük coğrafi yerleşim alanlarında siyasa yapıcılarını- karar alıcılarını etkileme

olasılığının yüksekliği, alınan karların bireyleri daha yakından ilgilendirmesi özelliklerinden dolayı katılım daha yüksek olabilmektedir. Bir başka açıdan bakıldığında, büyük kentlerde iş bölümüne dayalı yaşamın getirdiği toplumsal ilişkiler dışındaki diğer sosyal ilişkilerin görece daha zayıf olması yerel düzeydeki seçimlere olan katılımı düşürmekte fakat kentsel yaşamın yarattığı yüksek sosyal hareketlilik nedeniyle ulusal düzeydeki seçimlere katılım daha yüksek olmaktadır. Kırsal coğrafi alanlardaki yüksek düzeydeki katılıma ise çeşitli açılardan bakılmaktadır. Bunlardan bazıları, kırsal alanların küçük ve türdeş olması, sosyal dayanışmanın baskın olması ve eşraf tarafından mobilize edilebilmeleri olarak örneklendirilebilir. Kentlerde katılımda görülen azalmanın ise siyasal sisteme duyulan hoşnutsuzluk olarak ele alındığı görülmektedir. Kırsal ve kentsel alanlardaki katılım seviyesi, Kalaycıoğlu'nun da belirttiği üzere, kırsal alanlarda oy vermede ortaya çıkan yüksek oranlar, siyasal sisteme olan bağlılık veya hoşnutsuzluk tepkisi olabileceği gibi aynı zamanda duygusal bir durum olarak da açıklanabilir (Kalaycıoğlu,1983:553). Ayrıca kırsal alanlarda yaşayan insanların, katılımı olumsuz etkileyen göstergelere sahip olmasına rağmen göstermiş olduğu yüksek katılım oranı, Baykal'a göre, katılımı olumsuz etkileyen bu göstergelerin ülkenin tamamı için değil belirli bazı alt gruplar için geçerli olduğunu ortaya çıkarmaktadır (Baykal, 1970:69). Böylece seçmen davranışında kırsal alandan kentsel alana doğru değişkenliğin daha büyük hızlarda gerçekleşebileceğini söyleyebiliriz. Yani kırsal alanda yapılan siyasal tercihte yaşanacak olan değişimin kentsel alanda yaşayanlarınkine nazaran daha az olacağı, buradan hareketle, siyasal katılımın küçük yerleşim yerlerinden büyük yerleşim alanlarına doğru yoğunluğunun artması sonucunu ortaya çıkaracaktır. Çünkü kentlerdeki farklı toplumsal ilişki yapısı, kırsala nazaran daha yüksek eğitim, gelir düzeyleri ve daha az sosyal bütünleşme gibi faktörler, siyasal katılım davranışını hem teşvik edici hem de katılımı zorlaştırıcı etkileri bir arada bulundurabilmektedir.

Coğrafi alan temelli seçmen davranışı çalışmaları çok partili hayata geçişten itibaren birçok araştırmaya konu olmuştur. Örneğin, 1950 ve 1954 seçimlerinde ülkemizin en gelişmiş Batı şehirlerinde Demokrat Parti (DP) başarılı iken, rakibi olan Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) Türkiye'nin Doğusunda bulunan en az gelişmiş illerde başarılı olabirmiştir. O günlerden bugüne doğru siyasal yapının farklılaşarak daha da karmaşıklaştığı ortadır. Çünkü günümüzde Marmara ve Karadeniz Kıyılarında merkezîyetçi- muhafazakar partilere, daha iç kesimlerde milliyetçi ve İslamcı çizgideki partilere Batı Ege kıyılarında merkezîyetçi-Laik çizgideki partilere daha çok oy verildiği görülmektedir. Ayrıca Doğu ve Güneydoğu

bölgelerinde etnik temelli siyasal çizgide Kürtçü politikalar üreten partilere verilen oy miktarı azımsanamayacak kadar çoktur. Bu oy verme davranışı büyük kentlerde etnik temelli oy verme davranışı olarak da karşımıza çıkmaktadır.

1.5.6. Sosyal Bölünme

Seçmen davranışını, toplum içerisindeki siyasal, ekonomik ve kültürel ayrımlara dayanarak açıklamaya çalışan bir modeldir. Bu model, literatürde genel olarak merkez ve çevre terimleriyle ele alınmıştır. Merkez-çevre yaklaşımının temeli Avrupa'daki sınıfsal mücadelelere dayanmaktadır. Merkez kavramından kasıt, yönetenlerin oluşturduğu elitiz tabakayı ve bu kesimin değerlerini; çevre ise, yönetilen tabakayı ve onun değerlerini temsil etmektedir. Bu dikotomik bölünme, Osmanlı'dan günümüze Türk siyasal hayatını açıklamada yaygın olarak kullanılmıştır. Bu dikotominin günümüzde geçerliliğini koruyup korumadığı üzerine farklı görüşler mevcuttur. Fakat mevcut siyasal arenamızda, özellikle seçim zamanlarında olmak üzere gündeme gelmeye devam etmektedir. Örneğin seçim zamanlarında siyasi yöneticiler tarafından kullanılan aşağıdaki meteforlar bu bölünmeye vurgu yapmaktadır:

Cumhurbaşkanı Erdoğan, CHP'nin Cumhurbaşkanı Adayı İNCE'nin "Erdoğan Beyaz Türk, ben zenciyim" sözlerine ilişkin, "Zenci Türklerden bahsediliyorsa o biziz." İfadelerini kullandı (www.yenicaggazetesi.com.tr ,www.sabah.com.tr. 14 Haziran 2018).

Muharrem İNCE, "Ben Türkiye zencisiyim. Erdoğan saraylı, ben gariban." (www.birgun.net ve www.sputniknews.com.tr 10.06.2018)

Cumhurbaşkanı Erdoğan, "Zenci bir Türk olmaktan şeref duyuyorum." (www.sabah.com.tr ve www.yeniakit.com.tr 25.06.2015)

Başbakan Recep Tayyip Erdoğan, "Kendileri beyaz Türkmüş, biz de zenci. Ben kabul ediyorum. Eğer bu milletin hizmetkarı olmak zenci olmak demekse, ben zenciyim." (www.yenisafak.com.tr 17.03.2014)

"Biz zenci Türküz!" Erdoğan'dan Kılıçdaroğlu'na cevap! (www.medyafaresi.com 23.02.2013)

Örneklerdeki Beyaz Türk ve Zenci Türk ayrımı ile literatürdeki merkez-çevre dikotomisi kastedilmektedir. Buradaki Beyaz Türkler, merkezde bulunan elitiz yönetici ve

onun değerlerini temsil eden dar bir kitleyi; Zenci Türkler ise, yönetilen geniş bir kitleyi ve onun değerlerini temsil etmektedir. Buradan hareketle, günümüzde bile siyasal arenada seçmen davranışlarını yönlendirmede sıkça vurgulandığı görülen bu ayrımın içeriğine bakmanın faydalı olacağı görülmektedir.

Merkez ve evre kavramları bir fiziki alan belirtmekten ziyade yöneten ve yönetilen kitlelerin değerlerinin farklılığını tanımlamada kullanılan siyaset bilimi terimleridir. Türkiye'nin siyasal ve sosyal yapısını açıklamada kullanılan bu ayrım, 19. Yüzyıl Osmanlı döneminden günümüze kadar kullanılmaktadır. Doğal olarak bu ayrım modelinin Osmanlı bakiyesi olduğunu söyleyebiliriz. Avrupa'da siyasal ve sosyal hayatı belirleyen sınıf temelli ayrımların Türk tarihinde görülmemesinde dolaylı, merkez-evre bölünmesi veya yöneten-yönetilen ayrım tanımlamaları daha geçerli ve tutarlı bir yaklaşım olmuştur. Mardin'e göre, Batıda ortaya çıkan devlet kilise gerilimine yönelik bir gerilimin klasik dönem Osmanlı'da görülmemesi merkez evre ilişkilerinde belirleyici rol oynamıştır. Osmanlı Devleti'nin bir arada tutmayı merkezi bürokrasi kadar, devletin işlemesini sağlayan öz de merkezi ifade etmektedir (Mardin, 2009:37). evre ise bu alan dışında kalan geniş bir kitleyi ve onun değerlerini ifade etmektedir.

Tanzimat Fermanı (1839) ile birlikte merkezdeki konumlanışını başlatan seçkinci bürokratik kitle, Cumhuriyetle birlikte merkezin tamamen sahibi durumuna gelmiştir. Bu seçkinci merkez kendi değerlerini çevreye doğru empoze etmede baskı ve zora dayalı ikna yöntemleri kullanması, bölünmeyi derinleştirmiştir. Çok partili hayata geçiş ve ardından gelen 1950 seçimleriyle birlikte evre merkeze taşınmıştır. Günümüze kadar olan siyasal sürece bakıldığında, iktidar olma seçimlerini, sürekli kendilerini çevreden geldiğini iddia eden siyasal temsilcilerin kazandıkları görülmektedir. Sonuç olarak, merkez-evre dikotomisinin seçmen davranışını mobilize etmede veya muhafaza etmede yoğunlukla kullanıldığını söyleyebiliriz. Aynı zamanda merkez-evre dikotomisi bir çok sosyal bilimci tarafından, toplumsal gelişme ve ilerlemenin dinamik bir unsuru olarak kabul edilmektedir (Gülener, 2007:38). Fakat bu dikotomik sosyal bölünmenin Türk siyasal yapısını anlamlandırmada tek ölçüt olamayacağı görüşünü ileri sürenler de bulunmaktadır. Örneğin Kahraman'ın deyişiyle, dikotomik bölünme yaklaşımında yer alan merke ve evreni aynı zamanda kendi içerisinde başka çevreler ve merkezler ürettiği ve 1970'lerden sonra ideolijik merke-evre ayrımının artık coğrafi merkez-evre ayrımına dönüştüğü ne sürülmektedir. (Kahraman, 2010:123).

Seçmen davranışını sosyal bölünme yaklaşımıyla açıklanmasında başka ölçütler de kullanılmıştır. Örneğin Abadan ve Yücekök, farklı gelir grubundaki kişileri örneklem olarak çalışmalar yapmışlardır (Abadan ve Yücekök, 1966:103-107). Bu araştırmalar sonucunda bazı gelir grubundaki kişilerin belirli bir siyasi partiye yönelik oy verme davranışı gösterdiğini tespit etmişlerdir. Benzer konuda farklı bir çalışmada Sencer, oy verme hususunda sürekli olarak karsızlık yaşayıp vereceği oy konusunda bir fikri olmayan seçmenleri düşük sosyo-ekonomik gruba, oy verme konusunda bir fikre sahip olup fakat oy vermede çekimser kalanları yüksek sosyo-ekonomik gruba dahil etmektedir. (Sencer, 1974:278).

Sosyal bölünmeyi, kırsal alan ve kentsel alan ayrımı olarak açıklayan Baykal, gelişim seviyesi düşük küçük kırsal alanlarda yaşayanların seçimlerde gösterdiği yüksek katılımın nedeni olarak köy nüfusunun fazlalığını göstermektedir. (Baykal, 1970:122). Diğer yandan Özbudun gelişmiş-az gelişmiş ayrımı ile sosyal bölünme ve seçmen davranışı arasındaki ilişkiyi incelemiş; az gelişmiş bölgelerde verilen oyların bağımlı oy olarak tanımlamış ve bu oyları başkaları tarafından harekete geçirilmiş oylar olarak değerlendirmektedir. Bunun yanında gelişmiş alanlarda verilen oyların kişinin kendi iradesiyle otonom olarak verdiği oylar kapsamına almaktadır (Özbudun, 1975:464).

Son bağlamda, siyasi temsilciler seçmen davranışlarını kendilerini doğru kanalize etmede sosyal bölünme yaklaşımının verilerinden hareketle, gerek yerel gerekse de genel seçimlerde fayda analizleri doğrultusunda kullanmaya çalıştıkları görülmektedir.

1.5.7. Protesto Oyu

Memnuniyetsizliğin sandığa yansımış hali olarak tanımlanabilecek seçmen davranışı yaklaşımıdır. Bu yaklaşımda seçmenin, adaya, partiye veya sisteme olan tepkisini gösterirken yaptığı tercih değişikliğidir. Seçmenin duruma ve şartlara göre değişen bir yapısı bulunmaktadır. Adaya veya partiye olan tepkisini diğer aday ve partilere oy vererek gösterir. Eğer tepkisi sisteme yönelik ise, tercihinde radikal doğrultuda sapmalar görülebilir.

Türkiye’de, tepkisel-protesto oy verme davranışı göz önüne alındığında, Türk seçmenin ekonomik koşullara yönelik memnuniyetsizliklerini sandığa yansıttığı görülmektedir. Protesto oy verme davranışına yönelik dikkat çekici bir tespit yapan Erder, protesto oyları, oy vermeye çekinenler ile geçersiz oy kullananların toplamı kadar olduğunu

belirtmektedir. O'na göre protesto oyu kararsızların oyunu kapsamaktadır. Bu tür oy verme davranışı kırsal alandan kentsel alana doğru artış göstermektedir (Erder, 1999:170).

Protesto oyların sosyal bölünme ile ilişkisi olduğu tespiti yapılmıştır. Yoksul kesimlerin merkez partilerine yönelik memnuniyetsizliklerini sandığa yansıtmaları sonucunda İslamcı ve milliyetçi partilerin yükselişe geçtiği savunulmaktadır. Ayrıca protesto oy verme davranışının Türkiye'de dinsel değerlerin ön plana çıkmasını sağladığı da öne sürülmektedir. Bunlara ek olarak kişilerin toplumun elit kesimi olarak tabir edilen sınıflarıyla kendi şartlarını karşılaştırmaları sonucunda da protesto oyu verebilmektedir.

1.5.8. Etnik ve Dinsel Temelli Oy

Türkiye'de seçmen davranışının açıklanmasında kullanılan modellerden biri de etnik ve dinsel temelli oy verme davranışıdır. Türk siyasal hayatının tarihsel arka planına bakıldığında, Laik-İslamcı, Alevi-Sünni, kutuplaşmaları sonucu yaşanan hadiselerin seçmen davranışlarını etkilemede rol oynadığını söyleyebiliriz. Ayrıca siyasal alanda ortaya çıkan Kürtçü, etnik kimlik temelli, oluşumlar bu alandaki kamplaşmaları derinleştirmiş ve sonucunda etnik temelli oy verme davranışlarında artışlar meydana gelmiştir. Burada ortaya çıkan karmaşık ilişkiler yapısının, din ve etnik kimlik üzerinde seçmenin siyasal algısına, oy verme davranışına etkisini detaylandırmak daha sağlıklı bir yaklaşım olacaktır.

Din ve siyaset ilişkisi, özellikle iktidarın meşruiyetinde, gücün kullanımında hem ortak hem de karşıt yönde bir ilişki içerisinde var olagelmiştir. Dinler taşıdıkları evrensel mesajlarla toplumların içerisinden çıkarlar. İçerisine doğdukları toplumsal ortam değişse de varlıklarını ve etkilerini devam ettirebilirler. Kışlalı'ya göre bu etkileme her ne kadar siyasal arenaya tutuculuk şeklinde yansısı da, aslında ortaya çıkan tutuculuğun, dinin getirdiği kaideler ve inançlardan çok, bu inanç ve kaideler üzerinden konuşup yorum yapan insanlardan kaynaklandığını öne sürmektedir (Kışlalı, 1995:51). Böylece aynı ideolojik siyasal yapı içerisinde oluşan farklılıklar gibi, dini ön plana çıkaran siyasal oluşumlar içerisinde de aynı dinin gereklerini savunmalarına rağmen büyük farklılıklar oluşabilmektedir. Burada yatan asıl neden, sosyal bölünme açısından geçmişten günümüze kadar olan süreçte toplumsal tabakanın aşağısında yer alan geniş kitlelerin seçkinci dar bir zümreye karşı kendilerini tanımlamada ve konumlamada dinin önemli bir rol oynamasıdır. İktidar ilişkisi söz konusu olduğunda din, gücü kullanmada ve muhafaza etmede seçkinci-yönetici tabakanın elinde ya bir meşruiyet kaynağı ya da ortadan kaldırılması, etki ve

yetkileri minimize edilmesi gereken bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Yücekök bir başka açıdan, dinin az gelişmiş bölgelerde geleneksel ilişki biçimlerini güçlendirdiğini, gelişmiş bölgelerde ise karşı tepki yani protesto görevi gördüğünü belirtmektedir (Yücekök, 1997:42). Yani çift yönlü olarak din, bir taraftan en büyük bütünleştirici ve birleştirici, diğer taraftan toplumu çözerken aynı zamanda yeni bir temel üzerinde yeniden toplamayı hedefleyen bir güçtür.

Seçmen davranışlarına yönelik araştırmaların büyük bir çoğunluğunda yer alan bu modelin temel sonucu, dindarlık derecesinin kişilerin siyasal tercihlerini etkilemede önemli bir yere sahip olduğudur. Bu derecelendirmeden kastın aidiyet olduğu göz önüne alınırsa, din ve dine olan bağlılığın siyasal tercihlere de yansımaları kaçınılmaz olacaktır. Toplumsal aidiyette de güçlü bir etkiye sahip olan din olgusu, doğal olarak kişilerin siyasal tutum ve davranışlarında belirleyici rolünü üstlenmeye devam edecektir. Böylelikle seçmenlerin bu açıklama üzerinden kendilerini tanımlama biçimlerinin, siyasi parti veya adayların program ve söylemlerine yönelik tepkilerinin de temelini oluşturacaktır. Bir başka deyişle seçmenler, kendi sosyal dünyalarına, tüm özellikleriyle seslenen siyasal partileri seçerek, diğer partilere şans dahi vermeyeceklerdir.

Türkiye’de etnik temelli oy verme davranışı son yıllarda tırmanışa geçen bir seyir izlemiştir. Özellikle Kürt kimliği üzerinden milliyetçi (Kürtçü) söylemler üretilip, çoğunluğu sosyalist referanslı kişilerden oluşan bir partinin oylarındaki yükseliş dikkate değerdir. Bu partiye oy veren seçmenlerin etnik kökeninin büyük çoğunluğunun aynı olması, seçmenin etnik temelli oy verme davranışı içerisinde olduğunun göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durumun aynı zamanda, yine etnik temelli olarak karşı oylardaki artışı da beraberinde getirmekte ve kutuplaşmanın daha da derinleşmesine yol açmaktadır. Yeni Cumhurbaşkanlığı sistemi ile birlikte seçimlerde ittifak temelli ortaklıklar kurulmuştur. Bu ortaklıkların etnik temelli oy verme davranışında yaşanan kamplaşmayı daha da keskinleştirip, bu davranışı gösteren seçmenlerin oylarının, kutuplaşmanın etkisinde kalarak değişken bir seyirde olmayacağı izlenimi vermektedir. Bu izlenimin gerçekleşme düzeyini, ittifakla girilen yerel ve genel seçimlerdeki verilerle desteklenmesine ihtiyaç vardır.

1.5.9. Parti Bağlılığı

Bu model seçmenlerin psikolojik olarak partilere duyduğu bağlılığı ifade etmektedir. İnsanların aile ve çevrelerinin etkisiyle erken dönemlerde siyasal sosyalleşme sürecine

girmesi sonucunda bir partiyle bütünleşerek, o partinin adeta bir taraftarı haline gelmesi sürecidir. Bu sadık bütünleşme, aşama kaydederek ilerleyen süreçte grup üyeliği ve diğer toplumsal deneyimlerle güçlenir. Yani, bireyler erken dönemlerden başlayarak, kendi yakın çevresinin de tesiriyle bir partiye doğru yakınlık duymaya başlar ve bu yakınlık zamanla psikolojik etkenlerin de etkisiyle sürekli hale gelebilmektedir. Bireydeki bu bağlılık, onun kendi kimliği ile parti kimliğinin bütünleşmesine yol açar. Kişinin bu şekilde siyasal bağlanması, oy verme davranışının istikrarlı hale gelmesine, çoğu seçimde aynı partiye oy vermesine, neden olmaktadır. Bağlılığın üst düzeyde olması sebebiyle, kişi her türlü siyasal durum karşısındaki yorumunu, partisinin yorumları etkisinde yapar ve partisinin duruşunu, konu hakkında bilgi sahibi olmasa da benimser.

Partiye olan bağlılık, siyasal faaliyetlere olan katılımı artırarak neden olur. Çünkü kişi duyduğu yakınlıkla siyasal süreçlerde etkin olabileceği, bir şeyleri etkileyebileceği güdüsüyle hareket etmektedir. Bu güdüler kişiyi sempaticizmandan partizanlığı doğru götüren aşamaları içerisinde barındırmaktadır. Partizanlık aşamasında ise seçmenin oy verme davranışında uzun süreli bir devamlılık yaratır. Aynı zamanda partizanlık düzeyinin bir partinin alacağı oyları tahmin etmede kullanılabilirliğini söyleyen Heywood, normal düzeyden sapmaları kısa dönemli faktörlere karşı verilen tepkiler olarak görür (Heywood, 2007:350).

Parti bağlılığı ya da sadakat, seçmen davranışının devamlılığı ile ilgili olduğu için, bu bağlılıkta yaşanacak azalmanın seçmenlerin oy verme davranışının daha değişken olmasına yol açmaktadır. Böylece bu değişkenlik mevcut partilerin yok oluşuna veya yeni partilerin ortaya çıkmasına neden olacaktır. Bu etkenlerden yola çıkarak siyasi partilerin, seçmen üzerinde kendi partilerine yönelik sağlam bir bağlılık oluşturabilmek adına siyasal pazarlama tekniklerine yöneleceğini söyleyebiliriz. Yani bir markaya bağlılıkta kullanılan metotlarla, seçmen davranışları yönlendirilmeye çalışılacaktır.

1.5.10. Eğitim Faktörü

Eğitim genel bir tabirle, sosyalleşmenin en önemli aracıdır. Siyasal davranış olarak düşünüldüğünde, eğitimin gerek katılıma gerekse de siyasal değerlerin kazanılmasına doğrudan etkisinin olduğunu söyleyebiliriz. Zaten eğitimin temel felsefesi istendik davranışlar oluşturma esasına dayanmaktadır. Eğitimle siyasal bilinç düzeyi yükselen insanlar, siyasal alana katılımın istendik bir davranış türü olduğu bilinciyle, siyasal alana

yönelik bilgilenme isteği ve etkinliklere katılım düzeyi artacaktır. Böylelikle eğitimle birlikte siyasal alana katılım düzeyi artacaktır. Yani eğitim demokratik siyasal alanın ihtiyaç duyduğu bilinçli insan tipinin oluşmasına büyük bir katkı sunacaktır. Buradan hareketle eğitimin siyasal alan üzerinde güçlü bir sosyal faktör olduğunu söyleyebiliriz. Eğitimli insanın siyasal hazırbulunuşluk düzeyi yüksek olduğu için, demokratik katılım düzeyi de yüksek olacaktır. Çukurçayır'a göre, eğitim düzeyi yükselen bireylerin siyasal alandaki tercihlerine doğrudan etki ederek, onun daha bilinçli bir şekilde siyasal davranışta bulunmasını arttırarak çevresel etkenlerin düzeyini en aza indirecektir. (Çukurçayır, 2006:93).

Eğitimin sosyalleşmedeki güçlü rolü ile birlikte oluşan siyasal toplumsallaşma kavramı, eğitimle birlikte siyasal değerlere yönelik artan bilince vurgu yapmaktadır. Buradan hareketle, toplumun tutum ve değerlerinin benimsenmesi toplumsallaşmayı; içerisinde bulunan toplumun siyasal tutum, değer ve davranışlarını benimsemenin de siyasal toplumsallaşmayı ortaya çıkaracağı görülmektedir. Bu durumda, ailede başlayan toplumsallaşma sürecinin istenilen değerlere çıkmasındaki anahtar rol eğitimdedir. Toplumların çağın gerektirdiği gelişme düzeylerine, tüm sektörler anlamında, eğitimle ulaştığı görülmektedir. Oluşan bu düzeylerin gelecek kuşaklara aktarımı da yine eğitimle olmaktadır.

Siyasal davranış üzerinde çok güçlü bir etkisi olan eğitimin seçmen davranışını etkilemesi kaçınılmaz bir durumdur. Eğitim ile seçmen davranışı arasındaki ilişkiye örnek olarak, eğitimle birlikte farkındalık düzeyi yükselen bireyin, siyasal alana ait bilgilere ulaşmak için gayret edeceği, bilgilenmeyle birlikte beklenti ve taleplerinin çeşitlenmesi sonucu siyasal sisteme dahil olarak onu etkileme şekillerini öğreneceği ve böylelikle siyasal tercihlerini bu yüksek bilinç düzeyiyle ortaya koyacağı gösterilebilir.

Eğitimin bir başka yönü ise düşünce özgürlüğünün temel başlangıç basamağı olması özelliğidir. Aksoy'a göre, bir toplumda bireylerin büyük bir kısmı öğretim olanağından yoksun ise orada fikir ve düşünce özgürlüğünün ön koşulu mevcut değildir (Aksoy, 1970:125). Çünkü temel özgürlüklerden biri olan düşünce ve ifade özgürlüğü, demokrasinin temel göstergelerindendir. Sonuç olarak, eğitim, siyasal bilinci arttırması yönüyle seçmen davranışı üzerinde belirleyici bir değişken olarak karşımıza çıkmaktadır.

2. BÖLÜM

2. TÜRKİYE'DE YEREL YÖNETİMLER

Türkiye’de yerel yönetimler 1982 Anayasası’nın 127. Maddesine göre, il özel idareleri, belediyeler ve köyler olarak taksim edilmiştir. Bu yönetim birimleri üzerinde tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de reform çalışmaları yapılmaktadır. Zamanla bu yerel yönetim yapılanması üzerindeki mevzuat, uygulama modelleri itibariyle yaşanan dönüşüm, hızlanarak devamlılığını sürdürmektedir.

Birinci yerel yönetim birim olan il özel idarelerinin temeli 1864 tarihli Vilayet Nizamnamesi ile atılmış olup, 1913 yılında “İdare-i Umumiye-i Vilayet Kanunu Muvakkati” ile yapılan düzenlemelerle şekillendirilmiştir. İl özel idareleri, genel olarak illere yönelik yerel hizmetlerin yürütülmesiyle yetkilendirilmiştir (Keleş, 2009:151). Zaman içinde il özel idaresi sorumluluğunda olan alanlarda merkezi yönetim teşkilatının organlarının işlevselleşmesi, il özel idarelerinin geri planda kalmasına, il özel idarelerinin yerel nitelikli hizmet sunumlarında etkisiz kaldığı algısının oluşmasına neden olmuştur (Karakılçık, 2013: 139). İl özel idarelerinin, teşkilat ve görevler açısından merkezi yönetim organları ile iç içe olduğu algısı, il özel idarelerini belediyeler gibi halkın kolay benimsediği yerel yönetim birimleri olmaktan uzaklaştırmıştır (Gül vd., 2014: 222).

İkinci yerel yönetim birimi olan belediyeler geçmişi il özel idarelerine nazaran daha eskilere gitmektedir. Belediye hizmetleri Osmanlı İmparatorluğu döneminde gerek merkezde gerekse taşrada vakıflar, loncalar, kadılık kurumu, İhtisap Nazırlığı ve Müdürlükleri ile idare edilirdi. Kent hizmetleri 1855 yılında 6. Belediye Dairesi ve İstanbul Şehremanetinin kuruluşuyla belediye yönetimleri ile tanışmıştır (Eryılmaz, 2013: 122; Tanör, 2012: 143). 1876 Anayasasının (m.112) “yerel hizmetlerin İstanbul ve taşra belediye meclisleri eliyle yürütülmesinin esas olduğu” hükmüne dayanarak 1877 tarihli Dersaadet Belediye Kanunuyla yeni belediye daireleri kurularak belediyelerin sayıları arttırılmıştır (Genç ve Korkın,2017:). Bu kanun 1930 yılında yayımlanan 1580 sayılı belediye kanununa kadar uygulanmıştır. Belediye kurulabilme ölçütü olarak 1924 tarihli Köy Kanunu’nda yer alan 2 bin nüfus şartı, ölçüt olarak belirlenmiştir. 2005 yılında çıkarılan 5393 sayılı Belediye Kanunuyla etkinlik, verimlilik, katılım, çoğulculuk, saydamlık, hesap verebilirlik gibi kavramlar etrafında merkezi yönetim ve yerel yönetimler arasındaki görev, yetki, sorumluluk ve kaynak dağılımında yeniden düzenlemelere gidilmiş, belediyelerin kuruluş

koşullarında değişiklikler yapılmıştır (Keleş, 2009: 233; Eryılmaz, 2013: 168; Tortop vd., 2006: 161).

Tablo 2.1. Belediyelerin Nüfuslarına Göre Dağılımı (2009-2010-2011)¹

NÜFUS	TOPLAM			BÜYÜKŞEHİR			İL MERKEZİ			BÜYÜKŞEHİR İLÇE			İLÇE MERKEZİ			BELDE		
	2011 2950	2010 2950	2009 2950	2011 16	2010 16	2009 16	2011 65	2010 65	2009 65	2011 143	2010 143	2009 143	2011 749	2010 749	2009 749	2011 1977	2010 1977	2009 1977
0-1.999 ARASI	1078	1023	926										68	59	52	1010	964	874
2.000- 4.999	978	1035	1133										202	212	218	776	823	915
5.000- 9.999	323	323	327							6	6	5	175	174	177	142	143	145
10.000- 24.999	229	229	227				1	2	2	9	9	11	175	175	175	44	43	39
25.000- 49.999	92	89	89				7	5	6	19	19	19	63	62	61	3	3	3
50.000- 99.999	85	94	96				18	22	23	15	18	17	50	53	55	2	1	1
100.000- 249.999	77	71	67				29	26	24	32	31	32	16	14	11			
250.000- 499.999	53	55	54	1	1	1	8	10	10	44	44	43						
500.000- 999.999	26	22	23	6	6	7	2			18	16	16						
1.000.000 DAN BÜYÜK	9	9	8	9	9	8												

Tablo 2.2. Yerel Yönetim Kanunlarına Göre Belediye Türlerindeki Sayısal Değişim

	3030 Sayılı Kanuna Göre	5216 Sayılı Kanuna Göre	5747 Sayılı Kanuna Göre	Yerel Seçime Katılan Belediyeler (29 Mart 2009- Belediye Sayılarının Durumu)	6360 Sayılı Kanun Kapsamındaki Değişiklikler
Büyükşehir Belediyesi	16	16	16	16	30
Büyükşehir İlçe Belediyesi	58	100	142	143	519
Büyükşehir Alt Kademe Belediyesi	31	-	-	-	-
Büyükşehir İlk Kademe Belediyesi	-	283	-	-	-
İl Belediyesi	65	6 5	65	65	51
İlçe Belediyesi	850	750	750	749	400
Belde Belediyesi	2208	2011	1132	1974	396 ²
Toplam Belediye Sayısı	3228	3225	2105	2947	1396

Kaynak: Akıllı, 2010: 24.

¹ Tablo, MİGM verilerinden üretilmiştir.

² Günümüz itibarıyla belde belediyesi sayısı 386, İlçe belediye sayısı 403, toplam belediye sayısı 1389'dur.

Yukarıdaki tablolar incelendiğinde belediye yönetim sisteminin gelişimine yönelik birçok kanunun uygulamaya konulduğunu ve yerel yönetimler alanında yapılan yasal düzenlemeler içerisinde sayısal anlamda dizgede en önemli değişimin 6360 Sayılı Kanunla gerçekleştiği görülmektedir.

1982 Anayasası'nın 127. Maddesine dayanarak belediye sistemi içine Büyükşehir belediyeleri eklenmiş olup 1984 yılında 3030 sayılı kanunla ilk büyükşehir belediyeleri kurulmuştur. Büyükşehir alanındaki bu yasal düzenlemeler 2004 yılında 5216 ve 2012 yılında 6360 sayılı kanunlarla, büyükşehir yapılanması içerisinde önemli değişimleri de beraberinde getirmiştir.

Üçüncü yerel yönetim birimi olan köyler, 1924 yılında kabul edilen 442 Sayılı Köy Kanunu'nun 2. maddesine göre; "Nüfusu İki binden aşağı yurtlara denir. Cami, mektep, otlak, yaylak, baltalık gibi orta malları bulunan ve toplu veya dağınık evlerde oturan insanlar bağ ve bahçe ve tarlalarıyla birlikte bir köy teşkil ederler".

Günümüz itibariyle Türkiye'de yerel yönetim birimlerinin sayısal görünümü şu şekildedir:

Tablo 2.3. Mülki İdare Bölümleri ve Sayıları

Tür	Sayı
İl	81
İlçe	919
Köy	18.334
Mahalle	32.033
Büyükşehir Belediyesi	30
İl Belediyesi	51
Büyükşehir İlçe Belediyesi	519
İlçe Belediyesi	400
Belde Belediyesi	397
Toplam Belediye Sayısı	1397

Kaynak: İçişleri Bakanlığı

2.1. Anayasalarımızda Yerel Yönetimler

Anayasalar, bir devletin hukuk sistemi içerisinde yer alan en üst ve genel düzenleyici hükümlerin yer aldığı hukuki metinlerdir. Devletin yasama, yürütme ve yargı erkleri bu metinlerde şekillenir. Anayasalar, devletin vatandaşa karşı, vatandaşın devlete karşı ve Devletin kendi içerisindeki davranışlarını düzenleyen bir sigorta mekanizmasıdır.

Türk tarihinde ilk anayasa olan **1876 tarihli Kanun-i Esasi**, Ayan ve Mebusan Meclisinden oluşan 1. Meşrutiyet Meclisi tarafından kabul edilmiştir. 119 maddeden oluşan bir anayasal düzenlemedir. Bu anayasanın 108 ve 112. Maddelerinde yerel yönetimlere yönelik hükümler yer almaktadır. 108. Maddede, illerin yetki genişliği (tevs-i mezuniyet) ve görev ayrımı (tefrîk-i vezaif) esaslarına göre yönetileceği belirtilmiştir. 112. Madede ise, belediye işlerinin, İstanbul ve taşrada seçimle oluşturulacak belediye meclislerince yerine getirileceği belirtilmiştir. Anayasanın bu hükümlerinden hareketle meclis, 1877’de İstanbul için *Dersaadet Belediye Kanunu*, ve taşra vilayetleri için *Vilayet Belediye Kanunu*’nu onaylayarak belediyelere tüzel kişilik kazanmaları yolunda önemli adımlar atmıştır. Yine 1864 ve 1871 tarihli vilayet nizamnameleri bu Anayasada açık bir biçimde yer almıştır. 1877 yılından itibaren askıya alınan Anayasa 1908 yılında meşrutiyetin ikinci kez ilanı ile tekrar yürürlüğe girmiştir. Ancak yerel yönetimlere yönelik hükümlerde herhangi bir değişiklik yaşanmamıştır.

1921 Anayasası, diğer ilginç özelliklerinin yanı sıra, Türk anayasa tarihinin yerel yönetimlere ve yerinden yönetim ilkesine en fazla ağırlık vermiş olan anayasadır (Ökmen ve Parlak,2010:144). Bu Anayasa Kurtuluş Savaşı yılları içerisinde, olağanüstü koşullarda hazırlanan ve sadece 23 maddeden oluşmuş kısa bir anayasa olmasına rağmen, Ökmen ve Parlak’a (2010:144) göre, 1921 Anayasası’nın yerel yönetimlerle ilgili maddelerine bakıldığında dönemsellik özelliklerine göre oldukça ileri düzeyde olduğu görülmektedir:

- Vilayet şuraları il halkının iki yıl süreyle seçtiği kişilerden oluşur. (*Madde:11*).
- Vilayet Şurası, ilin yerel yönetim işlerini yürütmek üzere, bir başka ve değişik hizmetleri yürütmek üzere bir yönetim kurulu seçer. (*Madde:13*)
- Vali Büyük Millet Meclisi’nin vekili ve temsilcisidir. Devletin genel ve özel hedeflerini ifa etmede yükümlü olup; genel ve yerel yönetim arasında dengeyi sağlar. Bir çelişki olduğunda duruma el koyar. (*Madde:14*)
- İlçenin tüzel kişiliği yoktur, kaymakam tarafından yönetilir. (*Madde:15*)
- Bucaklar kendi özel yaşamlarında tüzel kişiliğe sahip özerk yönetimlerdir. Seçilmiş bir şura, yönetim kurulu ve bucak müdürü vardır. (*Madde:16-21*).

1924 Anayasası, Türkiye Cumhuriyeti’nin ilk anayasası olarak ortaya çıkmıştır. 105 maddeden oluşan Anayasa’da yerel yönetimlere yönelik maddelere çok az yer verilmiştir.

Anayasa'nın 85. maddesinde belediye kavramı yer almakla birlikte açıklayıcı bir düzenleme yapılmamıştır. Daha da önemlisi adem-i merkeziyet kavramına değinilmeyerek bir önceki 1921 Anayasası'ndaki bu yöndeki anlayış terkedilmiştir. 1924 Anayasası'nda yerel yönetimlere yönelik üç madde bulunmaktadır. Bu maddeleri özetleyecek olursak;

– Türkiye, coğrafi şartlar ve ekonomik ilişkilere illere, iller ilçelere ve ilçelerde kasaba ve köyleri içerisine alan bucaklara bölünmüştür. (*Madde:89*)

- İllerin, şehirlerin, kasaba ve köylerin tüzel kişiliğe sahip olduğu belirtilmiştir. (*Madde:90*)

- İllerin yerine getireceği hizmetlerin daha etkili sunumu için kendilerine yetki genişliği ve görev ayrımı fonksiyonları sağlanmıştır. (*Madde:91*).

Darbe sonrası, dönemin bilim adamları ve alanında uzman kişilerden oluşan komisyonlarda hazırlanan **1961 Anayasası**, yerel yönetimlere yönelik önemli değişiklikler getirmiştir. Mahalli idareler, yerel halkın yerel düzeydeki ortak ihtiyaçlarını karşılayan, karar organlarını yine yerel halkın kendisinin belirlediği kamu tüzel kişileri olarak tanımlanmışlardır. Bu mahalli idarelerin seçimlerinin ise kanunun gösterdiği zamanlarda 55. Madde hükümlerine göre yapılacağı belirtilmiştir.

1961 Anayasası'nın getirdiği en önemli değişikliklerden biri, belediye başkanının seçimine ilişkindir. *1963 tarih ve 307 Sayılı Kanunla*, belediye başkanlarının seçimi usulünde değişikliğe gidilerek, belediye meclisi içerisinde seçilmeleri hükmü kaldırılmıştır. Böylece belediye başkanlarının doğrudan yerel halk tarafından seçilmesi usulü hayata geçirilmiştir.

Darbe sonrası bir ortamda hazırlanması başta olmak üzere birtakım eleştirilere maruz kalmış olan 1961 Anayasası'nın yerel yönetimlerle ilgili iki yenilik getirdiği söylenebilir. Bunlardan birincisi, yerel yönetimlerin genel karar organlarının organlık sıfatını kazanmaları ya da kaybetmelerine ilişkin denetimin yargıya bırakılması, ikincisi ile yerel yönetimlere görevleriyle orantılı gelir kaynakları sağlanacağına ön görülmesidir (Ökmen ve Parlak,2010:146).

12 Eylül 1980 Darbesi sonrası yürürlüğe giren **1982 Anayasası**'nda yerel yönetimlere yönelik doğrudan ve dolaylı düzenlemeler bulunmaktadır. Bu Anayasa'nın en önemli özelliklerinde birisi, yürütmeyi güçlendirmesi olmuştur. Yürütmenin güçlenmesi

aynı zamanda merkeziyetçiliğin artmasını sağlamıştır. Ancak bu durum, yerel yönetimlere hareket kabiliyeti vermek ve yerel yönetimleri geliştirmekten çok “ nasıl denetim altına alabiliriz?” sorusuna cevap verecek bir düzenlemeyi ortaya çıkarmıştır (Tosun, 2003:250).

1982 Anayasası'nın yerel yönetimlere yönelik hükümleri özetle şunlardır:

- 123. Madde: İdarenin Bütünlüğü ve Kamu Tüzel Kişiliği başlığı altında idarelerin bütünlüğüne vurgu yapılarak; idarenin tüm kuruluşları ve görevleriyle kanunla düzenlenen bir bütün olduğu; ayrıca kuruluş ve görevlerindeki esas dayanağın merkezden yönetim ve yerinden yönetim ilkesi olduğu ve kamu tüzel kişiliğinin ancak kanunla veya kanunun gösterdiği yetkiyle kurulabileceği belirtilmektedir.

- 124. Madde: Kamu tüzel kişilerine, kendi görev ve yetki alanlarındaki kanun ve tüzüklerin uygulanmasını kolaylaştırmasını sağlamak amacıyla yönetmelik çıkarma hakkı tanınmıştır.

- 126. Madde: Türkiye, merkezi idareye bağlı olarak, ekonomik, coğrafi, idari ve hizmetlerin durumuna göre illere ve iller de diğer kademeli bölümlere ayrılabilir. İllerin yönetimi yetki genişliği esasına dayandırılmıştır.

Görev ve yetkileri kanunla düzenlenmek kaydıyla, kamu hizmetlerinin sunumundaki etkinliği, verimliliği ve uyumu arttırmak amacıyla, birden fazla ili içine alan merkezi bir idare teşkilatı kurmanın önü açılmıştır.

- 127. Madde: Mahalli idareler, il, belediye veya köy halkının mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuruluş esasları, kanunla belirtilen ve karar organları, gene kanunda gösterilen, seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzelkişileridir.

- Mahalli idarelerin kuruluş ve görevleri ile yetkilerinin yerinden yönetim ilkesine uygun olarak kanunla düzenlenmesi hükmü getirilmiştir.

- Mahalli idare seçimlerinin 67. Maddedeki esaslara göre beş yılda bir yapılacağı belirtilmektedir.

- Büyük yerleşim merkezleri için özel yönetim birimlerinin oluşturulmasının önü açılarak, büyükşehirleşme alanında atılan önemli bir yasal düzenleme olarak bu madde karşımıza çıkmaktadır. .

– seçimle iş başına gelen mahalli idare organları ile alakalı denetimler yargıya bırakılmıştır. Fakat suç teşkil eden görevlerle alakalı olarak İçişleri Bakanlığı'nın tedbir alma uygulaması suçun sabitliği süresince devam edecektir.

– Merkezi idare mahalli idareler üzerinde, kanunlar çerçevesinde idari vesayet yetkisini, idarenin bütünlüğü ve toplum yararını sağlamak amacıyla kullanabilecektir.

– Mahalli idarelerin belirli kamu hizmetlerinin görülmesi amacıyla kendi aralarında Bakanlar Kurulunun izni ile birlik kurmaları, görevleri, yetkileri, maliye ve kolluk işleri ve merkezi idare ile karşılıklı bağı ve ilgileri kanunla düzenlenir. Bu idarelere, görevleri ile orantılı gelir kaynakları sağlanır.

2.2. Türkiye'de Büyükşehir Belediye Yapılanma Süreci

Kentler, sanayileşme, göç, savaş, afetler gibi nedenlerle hem nüfus hem de kentsel yerleşme anlamında sürekli olarak değişime ve dönüşüme uğramaktadırlar. Büyükşehirleşme, metropolleşme hareketleri anlamında kentleşme, gelişmekte olan pek çok ülkede olduğu gibi Türkiye'de de 2. Dünya Savaşı'ndan sonra hız kazanmış, bunu takip eden biçimde belediye sayıları da artmıştır (Genç, 2008: 115; Genç, 20014a; Kavruk, 2002:381).

Tablo 2.4. Yıllara Göre Belediye Sayıları

1923 Öncesi	1923	1930	1940	1950	1960	1970	1980
389	421	492	549	628	995	1303	1727
1990	2000	2005	2008	2009	2010	2013	2014
2061	3215	3225	3225	2949	2950	2950	1396

Kaynak: www.migm.gov.tr

Özellikle büyükşehirlerdeki hızlı nüfus artışının neden olduğu problemlere ve artan hizmet talebine çözüm bulmada yerel yönetimlerin yetersiz kalması hükümetleri hemen her dönem arayış içine sürüklemiştir (Genç, 2014a: 20; Demiral, 2007: 87). Büyükşehirlerin yönetimine ilişkin ilk örnekler olarak 1970'lerde İstanbul Metropolitan Hizmet Birliği Tasarısı ile 1980'lerde Büyükşehir Birliği Kanun Tasarısı önemli düzenlemeler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Milli Güvenlik Konseyi'nin 1980 tarih ve 17187 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 34 numaralı kararıyla büyük kentlerde ana belediyenin çevresinde oluşmuş olan küçük

belediyeler, sıkıyönetim komutanlıkları tarafından ana belediyelere bağlanmıştır. Bu uygulamayla il merkezindeki küçük belediyeler il belediyesi ile birleştirilmiştir. Yaklaşık 120 belediye ile 150 köy yönetiminin tüzel kişiliğine bu birleştirme modeliyle son verilmiştir (Keleş, 2009: 311; Arıkboğa, 2013: 53).

Türkiye’de büyükşehirlerde özel yönetimler kurulmasına olanak sağlayan anayasal dayanak, 1982 Anayasası’nın 127. Maddesinin “büyük yerleşim merkezleri için özel yönetim biçimleri getirilebilir” hükmüdür. Böylece 1580 sayılı Kanunun çizdiği sınırlar dışında, farklı kentsel büyüklük, kentleşme düzeyi, nüfus ve ihtiyaçları bakımından birbirinden farklı niteliklere sahip kentler için farklı kentsel yönetim modellerinin geliştirilmesi mümkün olmuştur (Kavruk, 2002: 208).

1984 yılında 195 sayılı kanun hükmünde kararname ile büyükşehirler; içerisinde birden fazla ilçe bulunduran şehirler olarak tanımlanarak İstanbul, İzmir ve Ankara’da bu kararname doğrultusunda büyükşehir belediye sistemine geçilmiştir. Aynı yıl yürürlüğe giren 3030 sayılı Kanun ile günümüze kadar sürecekt büyükşehir belediye sistemine yönelik yasal düzenlemeler başlatılmıştır. Bu düzenlemelerle büyükşehir belediye sayılarında değişiklikler meydana gelmiştir.

Tablo 2.5. Yıllara Göre Büyükşehir Belediyelerinin Kuruluşu ve Yasal Dayanağı

Kuruluş Yılı	Belediye	Yasal Dayanak
1984	Ankara, İstanbul, İzmir	3030
1986	Adana	3306
1987	Bursa	3391
1987	Gaziantep	3398
1987	Konya	3399
1988	Kayseri	3508
1993	Antalya, Diyarbakır, Erzurum, Eskişehir, İzmit, Mersin, Samsun	504 sayılı KHK
1999	Sakarya	593 sayılı KHK
2014	Aydın, Balıkesir, Denizli, Hatay, Malatya, Manisa, Kahramanmaraş, Mardin, Muğla, Ordu, Tekirdağ, Trabzon, Şanlıurfa, Van	6360

Kaynak: Bingöl vd, 2013: 40.

Yukarıdaki tablo incelendiğinde, 1984 yılında başlayan büyükşehir belediye sistemine yönelik yasal düzenlemelerde yıllar içerisinde büyükşehir belediye sistemine dahil edilen şehirleri arttığı görülmektedir. Özellikle 2014 yılında kabul edilen 6360 sayılı Kanun ile 14 ilin büyükşehir belediye sistemine dahil edilmesi daha önceki yıllara nazaran daha radikal bir düzenleme olarak göze çarpmaktadır.

Büyükşehir belediyelerinin genişlemesi açısından 2003'te 5019 sayılı kanun, 5025 ve 5026 sayılı kanunlar da önemli girişimler olarak ortaya çıkmaktadır. 2004 yılında yürürlüğe giren 5216 sayılı Kanunla, büyükşehir belediyelerinin hizmet anlamında etkinliğini ve verimliliğini arttırmak amacıyla İstanbul ve Kocaeli'de büyükşehir belediye sınırları il mülki sınırları ile eşitlendirilmiştir. Böylece büyükşehir belediyelerinin hizmet alanı genişletilerek belde belediyeleri büyükşehir belediyesi içerisine alınmış, yakın ilçe belediyeleri büyükşehir ilçe belediyesine dönüştürülmüştür. Ayrıca 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu ile büyükşehir belediyesi olabilme için nüfus kriteri getirilerek, nüfus kıstası 750.000'e yükseltilmiştir. 5216 sayılı Kanununun 2. maddesine göre; büyükşehir belediyelerinde, mevcut valilik binası merkez alınmak ve il mülkî sınırları içinde kalmak şartıyla, nüfusu bir milyona kadar olan büyükşehirlerde yarıçapı yirmi kilometre, nüfusu bir milyondan iki milyona kadar olan büyükşehirlerde yarıçapı otuz kilometre, nüfusu iki milyondan fazla olan büyükşehirlerde yarıçapı elli kilometre olan dairenin sınırı büyükşehir belediyesinin sınırını oluşturmaktaydı ve büyükşehir belediyesi, 3 ilçe belediyesini kapsayan, idari ve mali özerkliğe sahip kamu tüzel kişisi olarak tanımlanmıştır. Bu şekilde matematiksel yarı çap düzenlemesiyle ölçek belirlenme yöntemi kanunun, "Pergel düzenlemesi/yasası" olarak anılmasına yol açmıştır.

Büyükşehirliere ilişkin son düzenleme 6360 sayılı kanundur. 2012 yılında çıkarılan kanun, 2014 yerel seçimlerinin ardından yürürlüğe girmiştir. 6360 sayılı Kanunla getirilen yeni düzenlemelerden il özel idareleri, belediyeler, köyler, büyükşehir belediyeleri ve belde belediyeleri önemli ölçüde etkilenmişlerdir.

6360 sayılı Kanunla 14 yeni büyükşehir daha kurulmuş (Bkz. Tablo 2.3) ve büyükşehir sayısı 30'a yükselmiştir. Bu kanunla daha önce büyükşehir olan diğer illerin mülki sınırları büyükşehir belediye sınırları ile eşleştirilmiştir. Kanunla büyükşehir olan illerdeki il özel idareleri kaldırılmış ve il özel idarelerinin sayısı 51'e düşmüştür. Yasal düzenleme ile büyükşehir statüsüne sahip illerde ilgili kurumların yetkileri büyükşehir belediyelerine, bakanlıklara ve yine aynı yasa ile kurulan Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlıkları (YİKOB)'a devredilmiştir.

6360 sayılı Kanunla 30 büyükşehirdeki köylerin ve belde belediyelerinin tüzel kişiliğine son verilmiş ve bunlar bağlı buldukları ilçenin mahalleleri haline dönüştürülmüşlerdir. 6360 sayılı Kanunla büyükşehir belediye yapılanması içine dahil olan köylerde yaşayanlar, yeni vergilerin de yükümlülüğü altına girmişlerdir. Köyde

yaşayanların, bu yeni vergi yükümlülüklerine adaptasyonunu sağlamak için, emlak vergisi, harç ve katılım gibi yükümlülüklerden kanun tarafından 5 yıl süreyle muaf tutulmuşlardır. Ayrıca bu yerlerde içme ve kullanma suları için alınacak ücretin beş yıl süreyle en düşük tarifinin yüzde yirmi beşini geçmeyecek şekilde belirleneceği hükmüne yer verilmiştir (Genç, 2014b). Diğer 51 ilde bulunan köyler ise mevcut tüzel kişilikleri ile varlığını sürdürmektedir. 6360 sayılı Kanunla ilgili ortaya çıkan değişiklikler sayısal olarak Tablo 2.6'dan izlenebilir.

Tablo 2.6. 6360 Sayılı Kanun Öncesi ve Sonrası Yerel Yönetimlere İlişkin Durum

Belediye Türü	6360 Öncesi	6360 Sonrası	Değişim (Ne oldu?)
Büyükşehir Belediyesi	16	30	14 il belediyesi büyükşehir belediyesi olarak eklendi.
Büyükşehir İlçe	143	519	BŞB ilçe belediyesi sayısına 376 yeni belediye eklendi 392.
İl Belediyesi	65	51	İl belediyesi sayısı 51'e düştü.
İlçe Belediyesi	749	403	346 ilçe belediyesi BŞB ilçe belediyesi oldu.
Belde Belediyesi	1977	386	1635 belde belediyesinin tüzel kişiliği sona erdi
İl Özel İdaresi	81	51	30 ilde il özel idareleri kaldırıldı.
Toplam Belediye	2950	1396	Belediye sayısı 1396'ya düştü.
Köy	34.395	17.834	17.541 köyün tüzel kişiliğine son verildi.
Mahalle	19.103	36.740	Büyükşehir belediyesi olan 30 ilde köy tüzel kişilikleri sona ererek mahalle olarak bağlı olduğu ilçe belediyesine bağlandı.

6360 sayılı kanunla, Türkiye'de kentsel nüfus oranı da önemli oranda değişmiştir. Bu idari düzenlemeyle kanun öncesi 2012 yılındaki nüfus sayımları baz alındığında kentsel nüfus oranı yaklaşık %75 iken kanunla birlikte bu oran 2013 sayımlarında yaklaşık %90'a ulaşmıştır. Bir yılda oluşan %15'lik büyük fark 6360 sayılı Kanunun ile 30 ilin büyükşehir statüsüne dönüştürülmesi ve bu illerdeki köy ve beldelerin tüzel kişiliklerinin kaldırılarak şehirlere mahalle olarak eklenmesi sonucu ortaya çıkmıştır.

Ayrıca 6360 Kanunun kapsamının genişleyeceğine ve bunun sonucunda bu kanun kapsamına yeni illerin de dâhil edileceğine yönelik basında haberler yer almaktadır. Örneğin ulusal bir medya sitesinde yer alan habere göre; İçişleri Bakanlığı tarafından yeni bir düzenleme yapılacağı ve bu yapılacak düzenlemeyle büyükşehir olabilme nüfus kriterinin 400.000'e düşürüleceği ve böylelikle 30 olan büyükşehir il sayısının 51'e yükseleceğine yönelik planlamalar yapıldığı içeriğiyle yayınlanmıştır (www.aksam.com.tr).

2.3. Türkiye’de Büyükşehir Belediye Yapılanmasının Tarihsel Arka Planı

Yerel yönetim birimleri olan belediyeler, il özel idareleri ve köylerin tarihi kökenleri Osmanlı Devleti’nin son dönemlerine (19.yüzyıl) kadar uzanmaktadır. Günümüz modern anlamında yerel yönetim örgütlenmeleri, 18. ve 19. Yüzyıl Avrupa’sında meydana gelen toplumsal ve ekonomik dönüşümler sonucunda ortaya çıkmıştır. Bu örgütlenmeler Osmanlı Devleti tarafından da örnek alınmıştır. Kırım Harbi’nin (1853-1856) devam ettiği 1855 yılında İstanbul Şehremaneti adı altında ilk belediye örgütlenmesi kurulmuş; izleyen yıllarda İstanbul 14 belediye dairesine bölünerek metropol yönetiminin ilk örneği olarak karşımıza çıkmıştır.

Kent yönetim alanlarında, özellikle de büyükşehir kent alanlarına yönelik reform süreçlerinde son otuz yılda önemli gelişmeler yaşanmıştır. Bu süreçlerde belediyeler, il özel idareleri ve köyler, kapsamı geniş köklü değişimlere uğramışlardır.

2.3.1. 3030 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu

Türk belediyeçilik tarihine büyükşehir belediyeleri, 1984 yılında üst kademe belediyeleri adı altında girmiştir. Bu Kanun, büyükşehir belediyeleri yönetiminin yasal statüsü ile hizmetlerin daha planlı, programlı ve etkili olarak hayata geçirilmesi amacıyla; büyükşehir belediyeleri ile ilçe belediyelerinin, kuruluş, görev ve yetkileri ile merkezi ve mahalli idarelerle ilişkilerine dair usul ve esasları kapsamaktadır. 3030 sayılı Kanunla, Ankara, İstanbul ve İzmir’de iki kademeli belediye kurulmuştur. Buna göre, bir yerde büyükşehir belediyesi kurulması için belediye sınırları içerisinde birden fazla belediyenin bulunması, eğer yoksa öncelikle merkezi idare tarafından en az iki ilçenin kurulması öngörülmüştür (İzci ve Turan, 2013:123).

Bu Kanunla merkez ilçeler ilçe belediyesine dönüşmüştür. Yasanın içeriğinde zamanla KHK’lar ile düzenlemeler, değişiklikler yapılmıştır. Kimi zaman alt kademe belediyeleri, kimi zaman ilçe belediyeleri, kimi zaman da her iki yapılanma kullanılarak büyükşehir belediyeleri kurulmuştur. Örneğin, 2000 yılında 593 sayılı KHK ile Sakarya ilinde Adapazarı Büyükşehir Belediyesi kurulmasında hem alt kademe hem de ilçe belediyesi kurularak karma bir yöntem izlenmiştir.

3030 sayılı Kanunda nüfus ölçütü belirtilmemiştir. Kentlerde nüfus artışının devam etmesi, büyükşehir ve ilçe belediyelerinin statülerinin karmaşılaşmasına yol açmaktadır.

Bunun yanı sıra, yeni kapitalist ekonominin karmaşık yapısı, eski örgüt yapılarının etkinlik, verimlilik ve hizmet üretme olanaklarının tartışılmasına sebep olmuştur. 2003'te 5019 sayılı Kanun ve bunun yanında 5025 ve 5026 sayılı Kanunlar da büyükşehir belediyelerinin genişleme süreci açısından önemli gelişmelerdir (Genç, 2014:2).

2.3.2. 5216 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu

3030 sayılı Kanunda herhangi bir nüfus şartının olmaması ve kent nüfuslarındaki artış ivmesinin hızla devam etmesi statü sorununu ortaya çıkarmıştır. 2004 yılında yürürlüğe giren 5216 sayılı Kanun ile bu açık ortadan kaldırılmıştır. Büyükşehir belediye yönetimine ilişkin önemli gelişmelerden biri olan bu kanunla, bir ilin büyükşehir belediyesi olarak kurulabilmesi için, fiziki durumlar, ekonomik gelişme düzeyleri ve nüfus kıstasları getirilmiştir. Nüfus kriteri olarak, son nüfus sayımı esas alınmak kaydıyla, 750.000'den fazla olma şartı getirilmiştir. Bu durum Kanununun 4. Maddesinde “ *Belediye sınırları içindeki ve bu sınırlara en fazla 10.000 metre uzaklıktaki yerleşim birimlerinin son nüfus sayımlarına göre toplam nüfusu 750.000’ den fazla olan il belediyeleri, fiziki ve ekonomik gelişmişlik durumları da dikkate alınarak büyükşehir belediyelerine dönüştürülebilir*” hükmüyle belirlenmiştir. Sonuç olarak 5216 sayılı Kanunun en önemli özelliği mevcut 16 büyükşehir belediyesinin sınırları ile yetki ve sorumluluk alanlarını genişletmiştir.

5216 sayılı Kanunla büyükşehir belediyesi kurulabilmesi için, en az 3 belediye veya ilk kademe belediyesini kapsama şartı (Madde:3) getirilmiştir. Yani 3030 sayılı Kanunda alt kademe belediyesi bu Kanunla ilk kademe belediyesine dönüştürülmüştür. Buradan hareketle Kanun 4. Maddede ilçe belediyesini “ *Büyükşehir sınırları içerisinde kalan ilçe belediyeleri*” ilk kademe belediyelerini ise “ *Büyükşehir sınırları içerisinde ilçe kurulmaksızın oluşturulan ve büyükşehir ilçe belediyeleriyle aynı görev, sorumluluk ve yetkileri sahip belediye*” şeklinde tanımlamıştır.

5216 sayılı Kanununun geçici 2. Maddesiyle büyükşehir belediye sınırlarının belirlenmesinde yeni bir ölçek geliştirilmiştir. Yarıçapa dayalı bu ölçekle sınırlar, 20, 30 ve 50 km’lik uzaklıklara bağlı olarak belirlenmiştir. Nüfus ve yarıçapa dayalı sınır belirleme işleminden dolayı bu Yasa aynı zamanda “*Pergel Yasası*” olarak da adlandırılmaktadır.

Kanunun getirdiği büyükşehir belediye olma şartları aynı zamanda siyasi nedenlere bağlı olarak büyükşehir belediyesi kurulma işleminin önüne geçmiştir. Bu kanunla

büyükşehir belediyelerinin yaptıkları iş ve işlemlerde valinin onayını alma zorunluluğu kaldırılmıştır. Böylece büyükşehir belediye organları daha da güçlendirilmiştir.

Bu kanunla büyükşehir belediyeleri ve ilçe belediyeleri arasında netlik kazanamayan yetki sınırları belirlenmiştir. Böylece Kanunun temel amacı olan, hizmetlerin yerine getirilmesinde etkin, verimli, uyumlu ve planlı olarak uygulanabilirliği sağlamaya yönelik somut adımlar atılmıştır.

2.3.3. 5747 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu

Büyükşehir belediye yapılanmasındaki dönüşüme etki eden bir diğer kanun, 2008 yılında yürürlüğe giren 5747 Sayılı Büyükşehir Belediye Sınırları İçerisinde İlçe Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanundur. Bu kanun ile o dönem mevcut sekiz büyükşehirde ilçe örgütü kurularak, ilk kademe belediyeleri ilçe belediyelerine dönüştürülmüş, çeşitli büyükşehirlerde yeni ilçeler kurulmuş ve genişletme anlayışı devam etmiştir (Genç, 2014:2).

Bu kanunla büyükşehir belediye sisteminde meydana gelen dönüşümle 43 yeni ilçe belediyesi kurulmuştur. Ayrıca, 2007 yılında Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemine (ADNKS) geçilmesi ve buradan alınan nüfus verileri doğrultusunda, nüfusu 2000'in altında olduğu tespit edilen 862 belediye köye dönüştürülerek kapatılmıştır. Yasada kapatılma gerekçesi olarak, bu belediyelerin mali yapılarının yetersizliği gösterilmiştir. Ancak, Kanunun büyükşehirlerle ilgili kısmının yürürlüğe girmesine karşılık, az nüfuslu belediyelerin köy sistemi içine alınma uygulaması yargı kararı sonucunda yürürlüğe girememiştir (Canpolat, 2010:79).

2.4. 6360 Sayılı Kanun Ve Büyükşehir Belediye Sistemi

Dünya üzerinde büyükşehirlerin yönetimine yönelik birçok reformlar yapılmaktadır. Bu kentlerin çok fonksiyonlu cazibe merkezleri olması nedeniyle büyüme dinamiklerinin sürekliliğini kaybetmemesi, yönetimlerinde de dönüşüm dinamizmini zorunlu kılmaktadır. Böylelikle metropol şehirler üzerindeki temel tartışma, bu şehirlerin nasıl yönetileceği üzerine olmuş ve ortaya çıkan sonuçlar yapılacak olan reformların gerekçesini meydana getirmiştir. Bu tartışmalar zamanla metropol-büyükşehir kavramlarının anlamının da dönüşümüne sebep olmuştur. Yani bu kavramlarla kastedilen anlam sadece bir sınır olmaktan öte, özel bir yönetim veya idare sistemi anlamına dönüşmüştür.

Türkiye yerel yönetim sisteminde 3030 sayılı Kanunla (1984) bazı kentler büyükşehir olarak resmen tanımlanmış ve diğer illerden farklı bir değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Pergel Yasası olarak da tanımlanan 5216 sayılı Kanunla (2004) hem ölçek hem de nüfus şartı getirilerek yarıçapa dayalı genişleme devam etmiştir. 2008 yılında uygulamaya geçen 5747 sayılı kanunla yarıçap içerisindeki belde belediyeleri sıfırlanarak bütünleşik kent yönetimine geçilmiştir. Kentlerin büyüme sürecinin devam etmesi, yeni sorunları da beraberinde getirmiştir.

Tablo 2.7. Büyükşehir Belediye Modelinin Dönemleri

Sıra No	Dönem	Açıklama
İl Merkezinde BŞB Dönemi		
1	Kuruluş Dönemi (1984-2004)	Yeni BŞB'lerin ilave olması
2	Genişletme Dönemi (2004-2008)	Yarıçapa dayalı genişletme
3	Bütünleştirme Dönemi (2008-2012)	Yarıçap içinde sıfır belde=2008 modeli
Mülki Ölçekte BŞB Dönemi		
4	Alansal BŞB Dönemi (2012 +)	2012 modeli: BŞB/ilçe mülki sınır + sıfır belde/köy

Kaynak: Erbay Arıkboğa, “Geçmişten Geleceğe Büyükşehir Belediye Modeli”

Son olarak 2012 yılında yasalaşan ve 2014 yılında fiili olarak uygulamaya giren 6360 Sayılı Kanunla, yeni bir büyükşehir belediye yönetim sistemi ortaya çıkmıştır. Bu yasayla alan bazlı yönetim sistemine geçilerek, büyükşehir belediye sınırları ilin mülki sınırlarıyla eşitlenmiş ve bu sınırlar içerisinde bulunan tüm belde belediyeleri, köyler ve il özel idareleri tüzel kişiliklerini kaybetmiştir. Yasayla 14 il daha büyükşehir belediye sistemine dâhil olurken, ülke genelindeki toplam büyükşehir belediye sayısı 30'a yükselmiştir.

2.4.1. 6360 Sayılı Kanunun Gerekçesi

Dünyadaki gelişmelere paralel olarak metropol kent yönetiminde yaşanan dönüşümler Türkiye’de de meydana gelmektedir. Türkiye’de yerel yönetimler her zaman siyasi gücün ilgi alanı içerisinde olmuştur. Yerel yönetim alanında yapılan dönüşümlerde, yerel seçimler sonuçlarının yerelde kalmayarak merkezi hükümetin kent yönetimlerine ait politika geliştirmelerini sağlamaları etkili olmaktadır.

Büyükşehir metropoliten alanları genişledikçe planlamada ve yönetim anlayışlarında tüm bölgeyi kapsayan makro politikalara ihtiyaç duyulmaya başlanmıştır. Kentlerin

büyümesi aynı zamanda yeni yönetim sorunlarının da meydana çıkmasına sebep olmuştur. 6360 Sayılı Yasa, yeni bir yönetim sistematığı getirirken aşağıdaki sorunlara çözüm üretmeyi hedeflemektedir (Çelikyay, 2014:11-12).

- Planlama ve koordinasyonda yaşanan sorunlar,
- Ölçek ekonomisinin getirilerinden yararlanmada yetersizlik,
- Mahalli idarelerin, sanayi, ulaşım, çevre gibi alanlarda artış gösteren sorunlar karşısında zorluk yaşaması,
- Kaynakların, etkin ve yerinde kullanımını sağlayarak kaynak israfını engellemek,
- Kamusal hizmetlerin vatandaşa ulaştırılmasında daha etkili, etkin ve yerinde kullanımını sağlamak,
- Kamu hizmetlerinin sunumunda yaşanan koordinasyon eksikliği sorunlarının yaşanması,
- Azami ölçekte hizmet sunumu gerçekleştirebilecek yerel yönetim yapılarına ihtiyaç duyulması,
- Küçük ölçekli belediye ve köylerin çevre, ulaşım, altyapı gibi sorunlara yönelik kendi potansiyelleriyle çözüm üretmede yetersiz kalmaları,
- Yerel yönetimlerin sorunların çözümüne yönelik yetersiz mali kaynaklara sahip olması.

Yasayla aynı zamanda aşağıda belirtilen olumlu gelişmelerin de yaşanabileceği beklentisi bulunmaktadır:

- Yerel yönetim birimlerinin teknolojik altyapısı güçlendirilerek, geniş ölçekte hizmet verebilmesi kolaylaştırılacaktır.
- Geniş ölçekte etkin, kaliteli ve verimli hizmet verebilmeyi sağlamak için iş gücünde uzmanlaşma yoluna gidecektir.
- Geniş ölçekli yerel yönetim sistemi merkezden gönderilecek kaynakları ölçekte etkin kullanımını sağlayacaktır.
- İl sınırları içinde bütünleştirilmiş yerel yönetim birimleri arasındaki kaynak kullanımını daha etkin hale gelecektir.

- Mahalli müşterek niteliğinde olan hizmetlerin (ulaşım, planlama, imar, itfaiye... vb.) sunumunda etkinlik sağlanacaktır.
- İmar uygulamalarında il çapında uyumlu planlar ortaya çıkacaktır.

2.4.2. 6360 Sayılı Kanunla Gelen Temel Değişimler

6360 Sayılı Kanunla yeni bir büyükşehir belediye sistemi ortaya çıkmış; siyasi, idari, mali ve planlama gibi birçok alanda yapısal değişikliklere gidilmiştir. 6360 sayılı Yasayla idari yapıda, belediyelerin mali yapısında, siyasal anlamda özellikle seçim çevrelerinin ve katılım boyutunun değişmesi gibi konularda önemli değişiklikler söz konusudur (İzci ve Turan, 2013:119). Dolayısıyla bu yeniden yapılanma süreci yerel yönetimlerin görev-yetki ve hizmet alanlarını değiştirmekte, hizmet üretilen mekânsal yapının yeniden belirlenmesi ile birlikte bu hizmeti sunan kuruluşların yapısı da buna göre düzenlenmektedir (Genç, 2014:4).

6360 sayılı Kanunla birlikte mevcut 16 büyükşehir belediyesine 14 ilin daha eklenmesiyle, büyükşehir belediye statüsünde olan il sayısı 30'a yükselmiştir. Bu 14 il; Aydın, Denizli, Muğla, Manisa, Balıkesir, Tekirdağ, Ordu, Trabzon, Kahramanmaraş, Hatay, Malatya, Şanlıurfa, Mardin ve Van'dır.

Yasa ile getirilen değişikliklerin detaylarına girmeden önce aşağıdaki şekilde özetleyebiliriz:

- 14 yeni büyükşehir ile toplam büyükşehir belediye sayısı 30'a yükselmiştir.
- Bütün büyükşehirlerin belediye sınırları ilin mülki sınırlarına eşitlenmiştir.
- Büyükşehir statüsüne geçen 30 büyükşehirdeki il özel idareleri kaldırılmıştır.
- Yeni ilçeler kurulmuştur.
- Büyükşehir sınırları içindeki ilçe belediyelerinin sınırları ilçe mülki sınır olmuştur.
- Büyükşehir statüsündeki illerin sınırları içerisindeki tüm belde belediyeleri kaldırılmış ve bunlar bir belediyeye bağlı mahalleye dönüştürülmüştür.
- Büyükşehir statüsündeki illerin sınırları içerisindeki tüm köyler mahalleye dönüştürülmüştür.

- Büyükşehir statüsünde olmayan diğer illerdeki, nüfusu 2000’in altında bulunan tüm belde belediyeleri köye dönüştürülmüştür.
- Büyükşehir statüsündeki illerde kaldırılan il özel idareler yerine, Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı (YİKOB) kurulmuştur.
- İllerin merkezden aldıkları yönetim paylarında yeniden düzenleme yapılmıştır.

Büyükşehir belediyesi kurulan illerin tamamında il özel idareleri kaldırılarak, onun yerine **Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı (YİKOB)** kurulmuştur. Valinin başkanlık edeceği bu merkezlerin kalkınma faaliyetlerini, kamu harcamalarını, kamu ve özel yatırımları yönlendirme, ili tanıtmaya, afet ve acil yardım hizmetlerini koordine etme ve yönetme, ildeki kamu kurum ve kuruluşlarının koordineli çalışmasını sağlama ve denetleme görevleri vardır (Genç, 2014:5).

Tablo 2.8. Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı'nın Sorumlulukları

Büyükşehir belediyelerinin bulunduğu illerde kamu kurum ve kuruluşlarının yatırım ve hizmetlerinin etkin olarak yapılması, izlenmesi ve koordinasyonu
Acil çağrı, afet ve acil yardım hizmetlerinin koordinasyonu ve yürütülmesi
Merkezi idarenin adli ve askeri teşkilat dışında taşradaki tüm birimlerinin hizmet ve faaliyetlerinin etkinliği, verimliliğinin sağlanması
Afet yardım, acil çağrı, yatırım izleme, rehberlik ve denetim, strateji ve koordinasyon ile idari müdürlüklerin kurulması
Kurumların stratejik plan ve performans programlarına uygunluğu
İldeki kamu kurum ve kuruluşlarına rehberlik edilmesi ve bunların denetlenmesi
Temsil, tören, ödüllendirme ve protokol hizmetlerinin yürütülmesi
Merkezi idarenin taşrada yapacağı yatırımların yapılması ve koordine edilmesi
İlin tanıtımı

Kaynak: Çelikyay, 2014:13

Yukarıdaki tablodan hareketle YİKOB'ların kurulması ile büyükşehir statüsünde bulunan illerdeki valilerin görev ve yetkileri yeniden düzenlenmiş olduğu görülmektedir.

Yasa ile mahalle kurulması için nüfus ölçütü olarak 500 şartı getirilmiş, belediye olma koşulu olarak getirilen 2000 nüfus kıstasının altında kalan 559 belediye köye dönüştürülmüştür. Ayrıca bu Kanunla **yeni ilçeler** kurulmuş ve idari bağıllık değişiklikleri meydana gelmiştir.

Tablo 2.9. 6360 Sayılı Kanunla Yeni Kurulan İlçeler

Aydın	Efeler
Muğla	Menteşe, Seydikemer
Denizli	Merkezefendi, Pamukkale
Balıkesir	Karesi, Altıeylül
Manisa	Şehzadeler, Yunusemre
Hatay	Antakya, Defne, Arsuz, Payas
Kahramanmaraş	Dulkadiroğlu, Onikişubat
Mardin	Artuklu
Tekirdağ	Süleymanpaşa, Kapaklı, Ergene
Trabzon	Ortahisar
Şanlıurfa	Eyyubiye, Haliliye, Karaköprü
Van	Tuşpa, İpekyolu
Zonguldak	Kilimli, Kozlu
Ordu	Altınordu

6360 sayılı Kanunla ölçek düzenlemesi yapılarak tüm büyükşehirler belediye sınırları il mülki sınırları olmuştur. Buradaki amaç, hizmet sunumundaki etkinliği, verimliliği ve kaliteyi arttırarak şehrin farklı yerlerinde yaşayan insanlara aynı hizmet standartlarının götürülmesidir. Ayrıca idari sınırın il ölçeğinde genişlemesiyle büyükşehirler bağılı ilçelerin de idari sınırlarında değişiklik yaratmış; bazı yerlerde en uygun sınırların çizilmesi amacıyla birleştirme uygulamasına gidilmiştir. Örneğin, Kızıltepe'ye bağılı iken Mardin merkeze bağılanan Gökçe Beldesi ile Denizli'de yeni kurulan Pamukkale ilçesinin, Eski Akköy ilçesine yeni mahallelerin dâhil edilerek isim değişikliğiyle Pamukkale İlçesine dönüştürülmesi.

Kanunla, büyükşehir sınırları içerisinde bulunan köyler mahalleye dönüştürülmüştür. Böylece **köylerin tüzel kişilikleri** kaldırılmıştır. Bu dönüşüm aşağıdaki şartlar halinde gerçekleştirilecektir:

- Köylerin mahalleye dönüşümünden en çok etkilenecek olan orman köyleri ve bu alanlarda yaşayanlara tanınan ayrıcalıklar, haklar ve sorumluluklar sürdürülecektir.
- Tüzel kişiliği kaldırılan köylerde, vergi, harç ve katılım payları 5 yıl süreyle (2019'a kadar) alınmayacaktır.
- Dönüşümle mahalle olan köy ve belediyelerin ortak kullanımında olan mera, yaylak, kışlak gibi yerlerden bu alanlarda yaşayanlar faydalanmayı sürdürecektir.
- Köy iken mahalleye dönüşen yerlerde etkin hizmet sağlanabilmesi için, bu yerlerin ihtiyacı olan alt yapı hizmetleri için belediye ve bağılı idarelere yatırım bütçelerinin %10'unu 10 yıl süreyle ayırma zorunluluğu getirilmiştir.

- İçme ve kullanma suları için alınacak ücret 5 yıl boyunca en düşük tarifenin %25'ini geçmeyecek kadar olması şartı getirilmiştir.
- Mimari yapılarda, yörenin özelliklerine uygun tip projeler yapma veya yaptırma konusunda ilçe belediyeleri, büyükşehir belediyelerinden destek alabilecektir.

Yeni Yasayla büyükşehir belediye sınırları içerisinde bulunan **belde belediyeleri** kapatılarak mahalleye veya büyükşehir olmayan illerde ise köye dönüştürülmüştür. Böylece büyükşehir olan 30 ildeki beldeler mahalleye; büyükşehir olmayan 51 ildeki nüfusu 2000'in altındaki beldeler köye dönüştürülmüştür. Yani yasada belde belediyeleri ile ilgili iki farklı yöntem uygulanmıştır.

6360 Sayılı Yasayla, büyükşehir belediyeleri ile ilçe belediyeleri arasında **görev ve yetki paylaşımı** yeniden düzenlenmiştir. Bu Yasayla büyükşehir belediyelerinin görev kapsamına; karla mücadele, köyün meydan ve anayolları ile köyü ilçeye bağlayan yolların yapımı, Anayolları ile köyleri ilçeye bağlayan yollardaki reklam ve ilan işleri, çöp toplama, evlendirme, cenaze defin hizmetleri, BŞB yetki dışında kalan imar işleri ile yollar, yörenin mimari özelliklerine uygun tip mimari proje yapma veya yaptırma dahil edilmiştir (Çelikyay,2014:17).

Tablo 2.10. İlçe Belediyelerine Devredilebilecek Yetkiler

6360 Sayılı Kanun İle Büyükşehirlerden İlçe Belediyelerine Devredilebilecek Yetkiler	
Yük ve yolcu terminalleri	Kapalı ve açık otoparklar
Temizlik hizmetleri ve numaralandırma	Toptancı halleri ve mezbahalar
Mezarlık alanları	Defin ile ilgili hizmetler

6360 sayılı Yasayla yeni büyükşehir belediyeleri ile sınırları genişleyen büyükşehir ve ilçe belediyelerinin genel bütçeden aldıkları paylar nüfus kıstası doğrultusunda yeniden düzenlenerek artış yoluna gidilmiştir. Küçük belediyeler için öngörülen denkleştirme ödeneği yeni sisteme göre tekrar düzenlenmiş, adil kullanım sağlamak hedeflenmiştir (Tekçe, 2018:17)

2.4.3. 6360 Sayılı Kanun Hakkında Görüşler ve Tartışmalar

6360 sayılı Kanun gerek genel anlamda yönetim sisteminde, gerekse de daha özel anlamda yerel yönetim dizgesinde önemli değişiklikler meydana gelmiştir. Kanunun yarattığı köklü değişiklikler aynı zamanda Kanun hakkında tartışmaları da beraberinde getirmiştir. Olumlu ve olumsuz içerikteki bu tartışmalar; anayasaya uygunluk, hizmete yakınlık, yerinden yönetim, hizmetlerin etkililiği, tüzel kişiliklerin kapatılması, ölçek genişlemesi ve temsiliyet gibi konular üzerinde yoğunlaşmıştır.

2.4.3.1. Kanun Hakkında Olumlu Yaklaşımlar

6360 sayılı Kanuna yönelik olumlu değerlendirmelerin genellikle “optimal ölçek” üzerinden yapıldığı görülmektedir. Yani hizmet alanının il sınırına genişlemesiyle birlikte, hizmetlerden yeterince faydalanamamış yerlerin de aynı kalitede hizmet alacağı düşünülmektedir.

Genç (2014:6), Kanuna mekânsal planlama açısından bakarak, il sınırında büyükşehir modelinin, büyükşehir sınırlarını belirleyen “pergel yasasına” göre daha anlamlı olduğunu düşünmektedir.

Can (2013:268-269), Kanunla büyükşehir belediye sınırlarının il sınırlarına genişlemesiyle birlikte, yetki genişliği açısından muhatabın, büyükşehir belediye lehinde karşılığını bulmasının sorunları azaltacağını düşünmektedir. Bu durumun aynı zamanda büyükşehir sınırları içerisindeki belde ve köylerin tüzel kişiliğinin kaldırılarak mahalleye dönüştürülmesinin yaratacağı sorunları ez aza indirilmesine ve köy ve belde belediyeleriyle ilgili yapılan düzenlemelerin büyükşehir ilçe belediyelerinin güçlenmesine yardımcı olacağını belirtmektedir.

Bingöl, Yazıcı ve Büyükakın (2013: 43-44), optimal ölçek uygulamasının yerel yönetim birimlerinin kendi içerisindeki düzenlemesine yönelik rasyonel bir değerlendirme yapılabilmesinin zorluğuna değinerek, ölçek optimasyonunun olumlu yanlarını aşağıdaki gibi sıralamışlardır:

1- Ölçek büyümesi hizmet sunumun kapasitesini büyütecek, birim başına düşen hizmet maliyetlerini azaltarak, kaynakların daha etkin kullanımını sağlayacaktır.

2- Ölçek büyümesi ile birlikte insan kaynakları kapasitesi hem niteliksel hem de niceliksel olarak artacaktır.

3- Seçmenlerin daha büyük bir ölçekte seçim yapma imkanı, karar alma organlarında görev alan seçilmiş temsilcilerin çeşitliliği ve sofistikasyonu açısından yararlar sağlayacak ve daha uzmanlaşmış komisyonlar kurulacaktır.

4- Araç, gereç ve ekipman parkı hem niteliksel hem de niceliksel olarak artış gösterecek, tek bir merkezden kullanım verimliliği arttıracak, israfı azaltacaktır.

5- Ölçek büyümesiyle sağlanan kaynak ve nitelikli personel artışı, hizmetlerin sunumunda teknolojik ilerlemeyi de mümkün kılacaktır.

6- İş bölümü ve uzmanlaşmanın artışı kaynak kullanımındaki verimliliği ve etkinliği arttıracak ve maliyetleri düşürecektir.

7- Kentin bütününe kapsayan imar planlarıyla, parçalı, birbiriyle çelişen uyumsuz planların yarattığı sıkıntı ortadan kalkacaktır.

8- Birden fazla belde ve/veya ilçeyi kapsayan daha büyük ölçekli projeleri hayata geçirmek kolaylaşacaktır.

9- Hizmetlerin daha hızlı ve etkili bir şekilde sunumunda koordinasyon eksikliğinden kaynaklanan sıkıntılar ortadan kalkacaktır.

10- Kentin bütününe ilgilendiren hizmetlerin tek merkezden yönetilmesi; kentin tamamına yönelik daha adil kaynak ve imkan aktarımı sağlayacaktır.

11- Tüm bu avantajların sonucu olarak hizmetlerde, kalite, hız, ekonomiklik ve verimlilik artacağından, hizmetlerden yararlanan halkın da memnuniyeti artacaktır.

2.4.3.2. Kanun Hakkında Olumsuz Yaklaşımlar

6360 sayılı Kanuna yönelik olumsuz eleştirilerin başında, Kanunun Anayasanın 127. Maddesinde geçen yerel yönetim dizgesinde meydana getirdiği dönüşümün anayasaya aykırı olduğu eleştirisi gelmektedir. Çünkü bu maddede yer alan, “il”, “belediye” ve “köy” olarak taksim edilen ve tüzel kişiliği olan mahalli idarelerden, il özel idarelerinin Kanunla kapatılması anayasaya aykırı olarak değerlendirilmektedir.

Çelikyay'ın (2014: 19) aktarımına göre, Ana Muhalefet Partisi CHP, kendi resmi web sitesi üzerinden yayınladığı, “40 Soruda Yeni Büyükşehir Belediye Yasası” bildirisinde, Kanunun, üniter devlet yapısına uygun olmadığını, il ölçeğinde genişletilmiş bir yönetim biçiminin eyalete dayalı bir başkanlık sistemine geçiş denemeleri olduğunu iddia etmektedir (http://www.chp.org.tr/yerelyonetimler/pdfkitaplar/40_soruda_yeni_buyuksehir_belediye_yasasi/40_soruda_yeni_buyuksehir_bele.). CHP'nin Kanunun anayasaya aykırılığı gerekçesiyle Anayasa Mahkemesine yaptığı iptal başvurusunu, Mahkeme, 12.9.2013' te Yasanın anayasaya aykırı olmadığı yönünde aldığı kararla reddetmiştir.

Genç (2014:7-8), Yasanın radikal değişiklikler getirmesi nedeniyle birçok sorunu da beraberinde getirmesini muhtemel görmektedir. Çünkü bir yandan Yasa ile ikili bir yapı ortaya çıkmış diğer yandan Yasanın, doğru örneklemeler üzerinde pilot uygulaması yapılmadan sadece İstanbul ve Kocaeli modeli temele alınarak, İstanbul ve Kocaeli'nin tüm belediyelerin sahip olduğu imkan ve olanakları yansıtmadığı, dolayısıyla hizmet bütünlüğü sağlayacak fiziki koşullara sahip olunmamasını diğer belediyelerde sorunlar yaratabileceğini belirtmektedir.

Akıllı ve Özarslan'a (2014: 160) göre, hizmet sınırlarının il ölçeğinde genişlemesiyle, merkezden uzak yerlere hizmet götürülmesi maliyetleri arttıracak ve bundan dolayı sunulacak hizmetin kalitesi düşecektir.

Zengin (2014:113), Yasa ile kırsalda yaşayan insanlardan zorla kentliymiş gibi davranış göstermesi beklendiğini belirterek bu durumun kırsalda yaşayanların yaşantılarını idame ettirmede daha çok sorun yaşatma ihtimali olduğunu düşünmektedir.

Yasaya yönelik özerklik şartına uygunsuzluk yönündeki eleştiriler, temsiliyet konusuna dayandırılmaktadır. Çünkü Yasayla tüzel kişilikleri kaldırılan mahalli idarelerin seçimle iş başına gelen organlarının da kaldırılması özerklik şartına aykırı görülmektedir. Ayrıca yerelde oluşan merkezileşmenin, hizmete olan yakınlığı uzaklaştırdığı eleştirisine yol açmaktadır.

6360 sayılı Kanun hakkında yapılan bir diğer eleştiri, Yasanın, iktidar partisi tarafından siyasi kaygılarla yapıldığı iddiasıdır. Bu iddiaya gerekçe olarak, Kanunun seçim çevresi üzerinde yarattığı değişikliklerdir. Kanunla, tüzel kişiliği kaldırılan köy ve beldelerde yaşayan halk da ilçe ve büyükşehir belediye seçimlerine dahil olmaktadır. Demokratik uygunluk açısından katılımı arttırmasından dolayı olumlu olan bu durum, iktidara muhalif

çevrelerce, iktidar partisinin kırsal kesimden aldığı oy oranının yüksek olması nedeniyle Kanunun çıkarıldığı eleştirisine maruz kalmıştır. Fakat burada düşünülmesi gereken noktanın, Yasa ile seçim çevresinin genişlemesi, yani kapatılan belde ve köylerde yaşayan halkın aidiyet sorunu yaşayabileceği ve bu sorunun oy verme davranışlarına etki edebileceğidir.

2.5. 6360 Sayılı Kanun ve Küçük Belediyeler Üzerine Etkisi

6360 sayılı Kanunun gerekçesinde, yerelde daha güçlü yönetimlerin hayata geçirilmesi; hizmetlerin yerelde daha etkili ve verimli sunulması; hizmetlerde verimin sağlanmasıyla demokratik katılımın artması beklentisi, küçük belediyeleşmeden kaynaklanan sorunların giderilmesi amaçları vurgulanmaktadır. Bu anlamda 6360 sayılı kanunla çözümlenmesi amaçlanan konulardan biri de ölçek, küçük belediyelerin neden olduğu optimalite sorunlarıdır.

Türkiye’de belediye sistemi önemli ölçüde belirli bir nüfus eşliğini aşarak köyden belediyeye dönüşerek kurulan, belde belediyeleri gibi küçük belediyelerden oluşmaktadır. Bu durum, uygulamada ölçek, hizmet alanı, coğrafi alan, büyüklük, idari ve siyasi parçalanmışlık gibi sorunları ortaya çıkarmaktadır (Genç, Özgür, Acartürk, 2008; Genç, 2015).

Tablo 2.11. Türlerine Göre Belediyeler ve Sayıları

Tür	Sayı	Oran (%)
Büyükşehir Belediyesi	30	2
İl Belediyesi	51	4
Büyükşehir İlçe Belediyesi	519	37
İlçe Belediyesi	400	29
Belde (Kasaba) Belediyesi	397	28
TOPLAM	1397	100

Kaynak: Türkiye Belediyeler Birliği³

Tablo 2.10’a göre, 2016 yılı itibariyle toplam 1397 belediyeden 397’si (%28’i) belde belediyesidir. 2011 itibariyle 2950 belediyenin 1078’inin 0-1999; 978’inin 2000-4999 nüfusa sahip, oldukça küçük nüfuslu belediyeler olduğu görülmektedir.

Küçük belediyelerin önemli bir kısmı büyük belediyelerin etrafında kümelenmekte; birçok yerel düzeydeki hizmeti yürütememekte; katılım ortamı oluşturma kapasitesi açısından yetersiz kalmakta; mali yapıları yüksek oranda genel bütçeden gelecek vergi

³ [http://www.tbb.gov.tr/belediyelerimiz/istatistikler/genel-istatistikler/\(11.12.2016\)](http://www.tbb.gov.tr/belediyelerimiz/istatistikler/genel-istatistikler/(11.12.2016))

gelirlerine bağımlı olmakta; gelir elde etme kabiliyetleri düşük, cari harcamalarının bütçe içinde payı çok büyük olmaktadır (Canpolat, 2010: 94). İlâveten, belediyeler, kentsel yerleşim modeli olmasında rağmen, küçük yerleşmelerdeki belediye örgütleri kırsal karakterli bir yapı gösterirler. Bu nedenle vergi - gelir tabanı zayıftır; ölçek ekonomileri ortaya çıkarılamamaktadır. Böylece küçük ölçekli kırsal karakterli belediyeler kaynak yetersizliği, uzmanlaşmamış birimlere sahip olması nedeniyle, bu sorunların çözümüne yol açacak uzmanlaşmış kadrolara da cazibeli yerler olarak görülmemektedir. Bu durum TÜSİAD raporuna göre, merkez bir belediye yakınında konumlanmış küçük belediye sınırlarında yaşayanlar için çoğu hizmetlerini bu merkez belediye üzerinden bedelsiz karşılamalarına yol açmaktadır. Diğer bir deyişle merkez belediyenin hizmet sınırı çevresinde kümelenen küçük belediyelerin hizmet sunmadaki yetersizlikleri nedeniyle yasal sınırı aşmaktadır. Böylece küçük belediye birimlerinin çokluğu merkezden yapılacak olan yardımların daha küçük ve daha verimsiz dilimler halinde yapılmasına neden olmaktadır. (TÜSİAD, 1995: 43). Bu rapordan hareketle yerel yönetim birimlerinin sayısının azaltılması yolu ile merkezden aktarılacak kaynakların daha büyük, daha etkili ve verimli dilimler halinde kullanılması sağlanacak; kamu hizmetlerinin sunumunda kaynak ve para israfı önlenecektir.

Ölçek sorununun ortadan kaldırmak amacıyla 1984 yılında mevcut yerel yönetim sistemine belediyeler yanında büyükşehir belediyeleri eklenmiştir. Bu şekilde üst kademe yer alan büyükşehir belediyesi eliyle büyükşehir alanının bütünlüğü ve parçalı idari yapıdan kaynaklanan sorunların ortadan kaldırılması amaçlanmıştır. 2004 yılında çıkarılan 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu ile belde belediyeleri de büyükşehir sistemine dahil edilmiştir. 2005 yılında çıkarılan 5393 sayılı kanunla yine aynı amaca yönelik olarak belediyelere birleşme ve katma imkanı verilerek (11. Madde uygulaması) küçük belediyeleşme ve optimal ölçek sorunları aşılmaya çalışılmıştır. Koşulları uygun olduğu takdirde çevrenin merkeze katılması olarak adlandırılabilir bu düzenleme orta ölçekli kentsel alanların sorunlarına çözüm getirebilecekken özellikle kıyı bölgelerinde bir ilçeden diğer ilçeye uzanan yapı adalarında sorunu çözmekte beklenen başarıyı gösterememiş, 11. Maddeyi uygulayan belediyelerin sayısı sınırlı kalmıştır. 5393 sayılı belediye kanunu, yeni belediye kurulmasını güçleştiren ve küçük belediyelerin birleştirilmesine imkan veren etkinliği ve kentsel alan bütünlüğünü sağlamayı amaçlayan düzenlemeler getirmiştir. Ancak bunların da başarısı idari düzenlemelere önem verilmesi ve uygulanmasına bağlıdır (Arıkboğa, 2008: 28; Arıkboğa, 2007).

2008 yılında yürürlüğe giren 5747 sayılı Büyükşehir Belediye Sınırları İçerisinde İlçe Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunla büyükşehir belediyesi sınırları içerisinde 43 yeni ilçe belediyesi kurulmuş ve ilk kademe bazı büyükşehir ilçe belediyelerinin tüzel kişilikleri kaldırılarak, bu belediyelere ait mahalleler artık büyükşehir mahalleleri konumuna gelmiş; nüfusu 2 binin altında kalan 862 belde belediyesinin tüzel kişiliği kaldırılmıştır. Bu şekilde büyük şehirlerdeki idari parçalanmışlığın önüne geçilmeye çalışılmıştır (Arıkboğa, 2008: 18; Özgür, 2008: 49).

Nihayetinde 2012’de çıkarılan 6360 sayılı kanunla yeni kurulan 14 büyükşehir ve eski 16 büyükşehirde il mülki idare sınırları ile büyükşehir belediye sınırları eşitlenmiş, bu büyükşehirlerde belde belediyeleri ve köylerin tüzel kişiliği kaldırılmıştır. Bu şekilde küçük belediyelerde önemli ölçüde azalma sağlanmıştır. Kanunla büyükşehir belediyesi olan illerdeki belde belediyelerinin tüzel kişiliği sona ermiştir. Bundan başka büyükşehir belediyesi olmayan diğer 51 ildeki nüfusu 2 binin altında kalan belde belediyelerinin de tüzel kişiliği sona ermiştir. Tablo 1.5’te 3030, 5216, 5747 ve 6360 sayılı kanunlarla değişen büyükşehir sayılarını takip etmek mümkündür.

6360 sayılı Kanunla hizmet sunumu açısından fayda öngörülmektedir. 30 büyükşehir belediyesinde büyükşehir belediyesi güçlü imar yetkilerine sahip olacak; il özel idarelerinin işini büyükşehir belediyeleri yapacaktır. Ancak yasanın tartışmalı tarafları da çoktur. Uygun ölçeğe ulaşılma konusu oldukça tartışmalıdır. Zira eleştirilerin önemli bölümü öncelikle İstanbul ve Kocaeli için uygulanan il sınırı ve büyükşehir belediye sınırlarının eşitlenmesi uygulamasının her büyükşehir için uygun olmadığı; yeni büyükşehirlerin bu iki il gibi kentleşmiş ve bütünleşik bir coğrafyada yer almadıkları konusundadır. Bu durumda optimal ölçeği sağlama amacıyla merkezîyetçiliği artıran ve yerel demokrasiyi azaltan bir uygulama ortaya çıkmaktadır. 6360 sayılı Kanunla alanı genişleyen, sorunları ve hizmet beklentileri daha da farklılaşan ve meclis üye sayısı artan büyükşehir belediyelerinde karar vermenin daha da güçleşmesi beklenmektedir. Mevcut durumda kentlerin yerel hizmet sorunları çözülememişken yeni büyükşehirlerin, ilçelerinin ve köylerinin sorunlarının çözülmesi daha güçtür; tarımın, tarım arazileri ile meraların, orman ve yaylaların yapılaşma alanlarına dönüşmesi riski artmaktadır. Kanunun kırsal yönetimle ilgili düzenlemelere sahip olmaması eksik taraftır. Belediyelerde kırsal alan yönetimiyle ilgili birimler oluşturulmamıştır. Köylerdeki ve belediye sınırları dışındaki binaların kapsamı içine girdikleri metropoliten imar planlarına nasıl uygun hale getirileceği konusunda bir düzenleme yoktur.

6360 sayılı kanun ilçe belediyeleri arasındaki temsil adaletsizliğini artırmakla da eleştirilmektedir. Kılınç Ürkmez ve Zengin Çelik (2016: 77-78) 6360 sayılı kanunun kır-kent tanım ve sınıflandırma problemlerini farklı bir boyuta taşıdığı; sayısal ve istatistiki veriler açısından gerçek durumu yansıtmayacak şekilde bazı değer sapmalarının söz konusu olduğu; büyükşehirlerde köylerin mahalleye dönüştürülmesinin buralardaki yapılaşmaların karakterleri, kırsal kimliklerinin korunması, sosyal ve ekonomik bağlamda gözlenebilecek değişiklikler açısından birtakım endişeleri de getirdiği; kırsal alanların planlanmasının temel olarak tarımsal üretimin planlanmasını da içeriyor olması nedeniyle imar mevzuatı ve mevcut planlama pratiği temelinde bir yetersizliğin ortaya çıkacağı yönünde eleştiriler getirmektedirler.

2.6. Aydın İlinin Büyükşehirleşme Süreci ve Sonuçları

Büyükşehirler, sınırları dâhilinde birçok yerleşim merkezini ve bu merkezlere ait yönetim birimlerini barındıran büyük kentlerdir. Dünyadaki küreselleşme faaliyetleri sonucunda ortaya çıkan dönüşümler, liberal politikalara dayalı ülkeleri, bu dönüşüm dinamizmine uyum sağlama noktasında, kamu yönetim alanında reformlar yapmaya zorlamaktadır. Bu nedenle dünyada yerel yönetim birimlerinin güçlendirilmesine yönelik kamu yönetim reformları hız kazanmıştır. Bu değişim ve dönüşüm dinamizmin yerel yönetimler alanındaki seyri, merkezden yerele doğru yetkinin güçlendirilmesi yönünde seyretmektedir.

Türkiye’de yerel yönetimler alanında özellikle de büyükşehir belediye yapılanması anlamında ilk yapısal reformlara 1980’li yıllarda başlanmıştır. Bu reform süreci günümüzde son olarak yürürlüğe giren 6360 sayılı Kanunla gündemdedir. 2012 yılında kabul edilen bu Kanunla, Türkiye’de büyükşehir belediyesi kurulan il sayısı 30’a yükselmiştir. Aydın ili de 6360 sayılı Kanunla ilk defa büyükşehir belediye yönetimiyle tanışmıştır. Aydın İli, Ege Bölgesi’nde, Ege Denizi’ne kıyısı olan, Akdeniz İklimi kapsama alanında verimli toprakları olan, Türkiye’nin üçüncü büyük şehri İzmir’in hinterlandında yer alan, ulaşım olanakları gelişmiş, doğal, tarihi ve turistik özellikleriyle hızla gelişen ve büyüyen bir yapıya sahiptir.

Yerel yönetimlerin her zaman siyasetin ilgi alanında olduğu bilinen bir gerçektir. Aydın’ın 6360 sayılı Yasadan önce de büyükşehir olması yönünde yerel siyasetçiler tarafından girişimlerde bulunulmuştur. Tekçe’nin (2018:36-37) aktardığına göre, 1997-2000 yılları arasında dönemin Aydın Belediye Başkanı tarafından, Menderes Nehri’nin kuzeyinde

kalan ve birçok küçük belediye ve köyü içine alan bit büyükşehir belediye kurulma fikri ortaya atılmıştır. Proje haline de getirilen bu girişimden sonuç elde edilememiştir. 2005 yılında ise TBMM'ye sunulan kanun teklifinde, Ortaklar, Umurlu, **Atça** ve Bağarası adında dört yeni ilçe kurulması teklifi de gerçekleşmemiştir. MHP Aydın Milletvekili Ali Uzunırmak'ın TBMM'ye vermiş olduğu kanun teklifinde yeni ilçelerin kurulması gerektiğini öne sürmüş fakat bu çabaları sonuçsuz kalmıştır (Genç, 2014:19).

2012 yılında kabul edilen 6360 sayılı Yasayla Aydın Belediyesi, Aydın Büyükşehir Belediyesi'ne dönüşmüştür. Yasa ile büyükşehir belediyesinin sınırları Aydın il mülki sınırına genişletilmiştir. Ayrıca idari anlamda, Efeler adıyla merkezde yeni bir ilçe kurulmuştur. Aydın ili mülki sınırları içerisinde bulunan tüm belde belediyeleri ve köylerin tüzel kişilikleri Kanunla kaldırılarak mahalleye dönüştürülmüştür. İlçe belediyeleri büyükşehir ilçe belediyelerine dönüşmüş ve yetki-sorumluluk alanları ilçe mülki sınırlarına genişletilmiştir. Bu kapsamda yeni Yasayla Aydın ilinde 490 köy ve 36 belde belediyesi kapatılmıştır. Ayrıca Aydın İl Özel İdaresi kaldırılarak yerine Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı kurulmuştur.

Tablo 2.12. 6360 Sayılı Yasayla Aydın İlinde Kapatılan Belde Belediyeleri

İlçe Belediyeleri	Kapatılan Belde Belediyeleri
Buharkent	-
Bozdoğan	Yazıkent
Çine	Akçaova
Didim	Akyeniköy, Akbük
Efeler	Çeştepe, Dalama, Ovaeymir, Tepecik, Umurlu
Germencik	Hıdırbeyli, Mursallı, Ortaklar
İncirliova	Acarlar
Karacasu	Ataeymir, Geyre, Yenice
Karpuzlu	-
Koçarlı	Bıyıklı, Çakırbeyli, Yeniköy
Köşk	
Kuşadası	Davutlar, Güzelçamlık
Kuyucak	Başaran, Horsunlu, Kurtuluş, Pamukören, Yamalak
Nazilli	İsabeyli, Pirlibey
Söke	Atbuğrası, Bağarası, Güllübahçe, Sarıkemer, Savuca, Yenidoğan
Sultanhisar	Atça , Salavatlı
Yenipazar	-

2.6.1. Sultanhisar- Atça'da Ortaya Çıkan Durum

Sultanhisar İlçesi'nin tarihçesine bakıldığında, geçmişi antik dönemlere kadar uzanmaktadır. Selçuklu Dönemi ve Osmanlı Dönemi ile birlikte günümüze kadar gelen Sultanhisar, 1958 yılına kadar Nazilli'ye bağlı bir nahiye olarak kalmış ve bu yılda ilçe olmuştur.

Sultanhisar ilçesi Aydın İl Merkezi'nin doğusunda, Aydın / Denizli karayolu üzerinde, Aydın'a 30 km. uzaktadır. İlçe doğusunda Nazilli, batısında Köşk, güneyinde Yenipazar ve kuzeyinde Ödemiş ile çevrilidir. Sultanhisar Antik dönemdeki Pelasg toprakları üzerinde kurulmuştur. Dünyanın önemli tören yerlerinden biri olan Nysa Antik Kenti, kent merkezine 3km. uzaklıkta olup, Sultanhisar Belediyesi'nin mücavir alanı içindedir. Kent içinden geçilerek Nysa Antik Kenti'nin tarihi M.Ö.3. yüzyıla uzanmaktadır.

Türkmenlerin (Horasanilerin) bu bölgeye gelişi 1200 yıllarına varmaktadır. Yöre 1270 -1307 yılları arasında Menteşoğulları Beyliği'ne katılmıştır. Sultanhisar 1307 - 1390 yıllarında Aydınolu Beyliği, 1390 - 1922 yılları arasında Osmanlı Devleti'nin egemenliği altında kalmıştır. Sultanhisar, Aydınolu Beyliği'nin kurucusu Mehmet Bey'in kız kardeşi Nilüfer Sultan için yaptırdığı hisardan adını almaktadır. Bu ilçe Nilüfer Sultan'ın eseri olduğundan dolayı "Sultanhisar" olarak adlandırılmıştır.

Antik Çağ'dan bu yana "Kral Yolu", "İpek Yolu", "Ulu Yol" gibi önemli ticaret yolları üzerinde bulunan Sultanhisar, sahip olduğu benzersiz iklimi, tabiat varlıkları yanı sıra önemli bir kültür ve sanat merkezi olarak hep önemini korumuş bulunmaktadır.

Milli Mücadele döneminde Kuvayı Milliye'nin önemli direniş merkezlerinden birisi olmuştur. Yörük Ali Efe'nin Sultanhisar Kavaklı Köyü'den oluşu; milli mücadelede bu ilçenin önemini daha da vurgulamaktadır. Bu nedenle Sultanhisar, milli mücadele döneminde karanlık günler yaşamış, işgal kuvvetleri tarafından yakılıp yıkılmış, insanları derin acılar ve zulüm çekmiştir. (<https://www.sultanhisar.bel.tr/tarihce.html> 07.02.2018)

Sultanhisar ilçesine bağlı belde belediyesi iken 6360 sayılı Kanunla mahalleye dönüşen, Romalılar döneminde kurulan Atça'da ilk belediye teşkilatı 1867 yılında kurularak Nazilli ilçesine bağlanmıştır. 05.05.1929 tarih ve 1426 sayılı Kanun gereği yapılan düzenlemeyle, Atça Merkez olmak üzere Kılavuzlar adıyla Nazilli'ye bağlı bir nahiye olmuştur. 01.04.1958 tarihinden itibaren Sultanhisar'ın ilçe olması üzerine, Kılavuzlar ismi

kaldırılarak, Atça Nahiyesi adıyla Sultanhisar'a bağlandı (<http://www.aydinatca.com/atcanin-kurulusu.html> Erişim Tarihi: 07.01.2019).

Atça Belediyesi Ege Bölgesi'nin ilk belediyelerinden biridir. Atça 27 Mayıs 1919'da uğradığı Yunan işgalinden 5 Eylül 1922'de kurtulduğunda, mağlup Yunan ordusunun kaçarken yakıp yıktığı virane bir görünümde iken Cumhuriyet'in ilanı ile tekrar büyümeye başladı. Uzun süre Avrupa'da kalan, Fransa'da şehir planlamacılığı eğitimi alan Abdi Bey hayranı olduğu Paris'in Şanzalze gibi ünlü caddelerinin birleştiği ismi daha sonra Charles De Gaulle olacak olan Etoile Meydanı'nı örnek alarak, Atça'yı yeniden imar etmek üzere görev almıştır. Aynı meydana bulunan Zafer Takının bulunduğu yere Atça Parkı'nı yerleştirdi. Etoil Meydanına bağlanan 12 caddeye karşılık Atça'ya da 45 derece açı ile 8 simetrik ana cadde ve bunları dik kesen yüzlerce düzenli sokak yerleştirdi. Atça Beldesi Türkiye'de bu şekilde tasarlanmış ilk ve tek yerleşim birimidir. Denizli-Aydın Karayolu üzerinde bulunan Atça'nın giriş ve çıkışlarında "Türkiye'nin Paris'i Atça'ya hoş geldiniz" tabelaları sizleri karşılamaktadır (Genç ve Korkın, 2017:).

6360 sayılı Kanunla Aydın ilinde büyükşehir belediye yönetimine geçilmesi ile birlikte Sultanhisar ilçe belediyesinin sınırları ilçe mülki sınırlarına genişletilmiş, belde belediyeleri ve köylerin tüzel kişilikleri kaldırılmıştır. Böylece Kanunla Sultanhisar ilçesinde 2 belde belediyesi ile 11 köy kapatılmıştır. Kanun sonrasındaki durum aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 2.13. Yasa Sonrasında Sultanhisar İlçesindeki Durum

İlçe Adı	Tüzel Kişiliği Kaldırılan Belde Belediyeleri	Tüzel Kişiliği Kaldırılan Köyler
Sultanhisar	Atça, Salavatlı	Eskihisar, Kabaca, Kavaklı, Malgaç Mustafa, Malgaç Emir, Güvendik, Yağdere, Kılavuzlar, İncealan, Demirhan ve Uzunlar

3. BÖLÜM

3. 6360 SAYILI KANUN ÇERÇEVESİNDE ATÇA BELDESİ'NİN MAHALLEYE DÖNÜŞTÜRÜLMESİ VE HALKIN DÖNÜŞÜME YÖNELİK ALGISI

Belediyeler, buldukları alanın sınırları içerisinde yaşayan halkın yerel düzeydeki ihtiyaçlarının karşılanmasında en önemli hizmet birimi olarak görülmektedir. Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nde 1580 sayılı kanunla kurulan belediyeler hem kentsel yerleşmeleri hem de kırsal karakterli ilçe ve belde yerleşmelerinin idari hizmet birimleridirler.

6360 Sayılı Kanun gereği Aydın ilinde, sınırları il mülki sınırları olan Aydın Büyükşehir Belediye'si kurulmuş; belediye sınırları içerisinde yer alan belde belediyelerinin tüzel kişilikleri 30 Mart 2014 mahalli idareler genel seçimleri ile sona ermiştir. Belde belediyeleri tek mahalle olarak bağlı buldukları ilçeye dahil olmuşlardır. Bu kanunla Aydın'da 36 belde belediyesi ve 490 köyün tüzel kişiliği kaldırılmıştır. Aydın İli Sultanhisar İlçesinde ise Atça ve Salavatlı belde belediyeleri ile 11 köyün tüzel kişiliği kaldırılarak bunlar mahalle olarak Sultanhisar İlçe Belediyesine mahalle olarak bağlanmıştır (Genç, 2014b).

3.1. Araştırma Alanı İle İlgili Bilgiler

6360 Sayılı Kanun gereği Aydın ilinde, sınırları il mülki sınırları olan Aydın Büyükşehir Belediye'si kurulmuştur. Ayrıca yine aynı kanun uyarınca belediye sınırları içerisinde yer alan belde belediyelerinin tüzel kişilikleri 30 Mart 2014 mahalli idareler genel seçimleri ile sona ermiştir. Belde belediyeleri tek mahalle olarak bağlı buldukları ilçeye dahil olmuşlardır.

Araştırma alanı olarak, Aydın iline bağlı Sultanhisar ilçesine mahalle olarak bağlanan, ilçe nüfusundan fazla nüfusu olan Atça Beldesi seçilmiştir.

Romalılar döneminde kurulan Atça'da ilk belediye teşkilatı 1867 yılında kurulmuştur. Atça Belediyesi Ege Bölgesi'nin ilk belediyelerinden biridir. Atça 27 Mayıs 1919'da uğradığı Yunan işgalinden 5 Eylül 1922'de kurtulduğunda, mağlup Yunan ordusunun kaçarken yakıp yıktığı virane bir görünümde iken Cumhuriyet'in ilanı ile tekrar

büyümeye başladı. Uzun süre Avrupa’da kalan, Fransa’da şehir planlamacılığı eğitimi alan Abdi Bey hayranı olduğu Paris’in Şanzalize gibi ünlü caddelerinin birleştiği ismi daha sonra Charles De Gaulle olacak olan Etoile Meydanı’nı örnek alarak, Atça’yı yeniden imar etmek üzere görev almıştır. Aynı meydana bulunan Zafer Takımın bulunduğu yere Atça Parkı’nı yerleştirdi. Etoil Meydanına bağlanan 12 caddeye karşılık Atça’ya da 45 derece açılı ile 8 simetrik ana cadde ve bunları dik kesen yüzlerce düzenli sokak yerleştirdi. Atça Beldesi Türkiye’de bu şekilde tasarlanmış ilk ve tek yerleşim birimidir. Denizli-Aydın Karayolu üzerinde bulunan Atça’nın giriş ve çıkışlarında “Türkiye’nin Paris’i Atça’ya hoş geldiniz” tabelaları sizleri karşılamaktadır.

Atça’da ekonomik faaliyetin bütün çoğunluğunu tarımsal faaliyetler (meyvecilik) oluşturmaktadır. Ayrıca burada 3 ilkokul, 1 bağımsız anaokulu, 1 ortaokul, 2 lise ve 1 meslek yüksekokulu bulunmaktadır.

3.2. Araştırma Evreni ve Örnekleme

Araştırmanın evrenin Atça’da yaşayan halk oluşturmaktadır. 2015 ADNKS verilerine göre Sultanhisar ilçe nüfusu 20.983’tür. 2015 sayımlarına göre nüfusun, 3.915’i kadın, 3585’i erkek olmak üzere toplam 7.779 kişidir (<http://tuikapp.tuik.gov.tr>).

2017 yılı Mart ve Nisan aylarında gerçekleştirilen anket çalışması, rastgele örneklem yöntemiyle 367 kişiye uygulanmıştır (%95 güven aralığında, 0,05 hata payı ile örneklem büyüklüğü 367 olarak hesaplanmıştır. N=367). Örnekleme ait demografik bilgiler aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 3.1. Örnekleme Ait Demografik Veriler

Demografik Bilgiler		n	%	Demografik Bilgiler		n	%	
Uyruk	T.C.	367	100	Eğitim Durumu	Okuma Yazmam Yok	0	0	
	Diğer	0	0		Yalnız Okuma Yazma Biliyorum	12	3	
Cinsiyet	Kadın	147	40		İlkokul	174	47	
	Erkek	220	60		Ortaokul	102	28	
Yaş Aralığı	15-25	30	8		Lise	65	18	
	26-35	92	25		Ön Lisans	7	2	
	36-45	118	32		Lisans	7	2	
	46-55	78	21		Lisans Üstü	0	0	
	56-65	35	10		Aylık Gelir Durumu (TL)	Gelirim Yok	38	11
	66-79	12	3			0-500	55	15
	80 ve üzeri	2	1	501-1000		80	22	
İkamet Süresi	Sürekli	360	98	1001-1500		102	28	
	Mevsimlik	7	2	1501-2000		48	13	
	Diğer			2001-2500		30	8	
Yaşam Süresi	1-10	55	15	2500 ve Üstü		14	3	
	11-20	74	20	Meslek	Öğrenci	0	0	
	21-30	60	17		İşsiz	72	20	
	31-40	37	10		Ev Hanımı	87	23	
	41-50	82	22		Memur	14	3	
	51 ve üzeri	59	16		Esnaf,Tüccar, Zanaatkar	22	7	
			Çiftçi		122	33		
			İşçi		33	9		
			Emekli		17	5		

Araştırmamıza katılan örneklemin yarısından fazlası erkek (%60'a %40) ve tamamı T.C. vatandaşıdır. En yoğun katılımcı yaş grubu %32 ile 36-45 yaş aralığıdır. Katılımcıların %98'i sürekli olarak Atça'da ikamet etmektedir. Katılımcıların Atça'da yaşam süresi %22 ile 41-50 yıl aralığında çoğunlukta olup; %65 20 yılın üzerinde Atça'da ikamet etmektedir. Katılımcılar arasında okuma yazma bilmeyen yoktur ve çoğunluğu %47 ile ilkokul mezunları oluşturmaktadır. Katılımcı grubun %50'si 500-1500 TL arasında gelire sahip olup, bu tutar asgari ücret tutarının altında kalmaktadır. çoğu asgari ücret seviyesi civarında aylık gelire sahiptirler. Örnekleminin büyük çoğunluğu çiftçilik faaliyetinde bulunmaktadır.

3.3. Veri Toplama Aracı

Araştırmada kullanılan veri toplama aracı ankettir. Ankette yer alan önermeler, literatür yanında 5747 sayılı Kanun kapsamında “Isparta’nın kapatılan küçük belediyelerinde yaşayan halkın kapatılma kararını nasıl algıladıklarını ortaya koymak” amacıyla Aktel vd. (2009) ile aynı araştırmayı Muğla ili Bodrum İlçesine bağlı Gümüşlük Beldesi’nin mahalleye dönüşmesi üzerine yapan Özaslan vd’nin (2014) geliştirmiş oldukları ölçeklerden de faydalanılarak oluşturulmuştur.

Önermeler, araştırma amacı ve araştırma alanına yönelik olarak Genç ve Korkın (2017) tarafından Atça Mahallesi’ne yönelik revize edilmiştir. Araştırmaya katılanlara 6360 sayılı kanunla Türkiye’de belde belediyelerinin kapatılmasına; Atça Belediyesinin kapatılmasına; hizmet sunumuna; katılıma; mali yapıya ilişkin algılarını ölçmeye yönelik olarak 5 önerme seti uygulanmıştır. Bu önermeler 5’li Likert şeklindedir. (“kesinlikle katılıyorum”, “katılıyorum”, “ne katılıyorum ne katılmıyorum”, “katılmıyorum”, “kesinlikle katılmıyorum”)

Anket setleri içerisinde, 1. Önerme setinin 11. Sorusu, 2. Önerme setinin 7. Sorusu ve 4. Önerme setinin tüm sorularına yönelik ortaya çıkan sonuçların aynı zamanda seçmen davranışını etkileme olasılığının yüksek olacağı değerlendirilmektedir.

Anket önce 40 kişilik bir pilot araştırma grubuna uygulanmış ve elde edilen sonuçların güvenilirliği 0,77 ile güvenilir çıkmıştır (Cronbach Alpha değeri. Sınır 0,70). Algıya yönelik kullanılan önermelere ait veriler SPSS istatistik programı aracılığıyla frekans analizi ve korelasyon analizi yapılarak yorumlanmıştır.

3.4. Bulgular

Atça’da yaşayan halkın dönüşüme yönelik algısını ölçmek amacıyla tablo 3.2’de “Genel anlamda belde belediyelerinin kapatılmasına ilişkin önermelere” yer verilmiştir. Sırasıyla tablo 3.3’te “Atça Belediyesi’nin kapatılmasına yönelik önermelere”, tablo 3.4’te “Hizmet sunumuna ilişkin önermelere”, tablo 3.5’te “Katılım boyutuna ilişkin önermelere”, ve tablo 3.6’da “Mali boyuta ilişkin önermelere” yer verilmiştir.

Tablo 3.2. Genel Anlamda Belde Belediyesinin Kapatılmasına İlişkin Önermeler

Önermeler	Kesinlikle Katlıyorum		Katlıyorum		Ne Katlıyorum Ne Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Aydın'ın Yerel Seçimlerden sonra (30 Mart 2014) Büyükşehir Belediyesi olacağı hakkında bilgi sahibiydim.	210	57	102	28	15	4	23	6	17	5
Yerel Yönetimler alanında yapılan reform çalışmalarını destekliyorum.	68	18	77	21	83	23	81	22	58	16
Belde belediyelerinin kapatılması olumlu sonuçlar yaratmıştır.	37	10	29	8	43	12	162	44	96	26
Belde belediyelerinin kapatılması ile ilgili düzenleme kamu yararınadır.	41	11	32	9	60	16	156	43	78	21
Belde belediyelerinin kapatılması ile ilgili düzenleme siyasi parti ve kişilere fayda sağlamak amacıyla yapılmıştır.	62	17	72	20	102	28	101	28	27	7
Belde belediyelerinin kapatılması ile ilgili düzenleme vatandaşın daha kaliteli/verimli hizmet alması amacıyla yapılmıştır.	47	13	36	10	68	18	154	42	62	17
Belde belediyelerinin kapatılması ile ilgili düzenleme kaynak israfının önlenmesi amacıyla yapılmıştır.	43	12	68	19	67	18	119	32	70	19
Belde belediyelerinin kapatılması ile ilgili düzenleme AB'ye uyum çalışmaları amacıyla yapılmıştır.	38	10	54	15	111	30	94	26	70	19
Birçok belde belediyesi yerel kamu hizmetlerini etkin ve verimli yürütemediği için kapatılmaları olumlu sonuç doğuracaktır.	34	9	45	12	92	25	134	37	61	17
Belde belediyeleri yetersiz mali kaynaklara sahip olduğundan kapatılmaları olumlu sonuç doğuracaktır.	45	12	65	18	74	20	113	31	70	19
Belde belediyelerinde halkın katılım düzeyi yüksek olduğundan kapatılmaları olumsuz sonuç doğuracaktır.	102	28	110	30	67	18	46	13	41	11
Belde belediyelerinin kapatılması ile ilgili düzenleme kaynak israfının önlenmesi amacıyla yapılmıştır.	43	12	68	19	67	18	119	32	70	19

Tabloya göre katılımcıların %85'inin Aydın'ın 30 Mart 2014 seçimlerinde sonra büyükşehir belediyesi statüsüne dönüşeceğiinden haberlerinin olduğu görülmektedir. Yerel yönetimler alanında yapılan reform çalışmalarını katılımcıların %39'u desteklerken, hemen hemen aynı orandaki katılımcılar (%38) desteklememektedir. Yerel yönetimler alanında yapılan reformlara yönelik bir denge söz konusudur. Belde belediyelerinin kapatılmasının olumlu sonuçlar doğurmuştur önermesini katılımcıların %80'i olumsuz bulunmuştur. Belde belediyelerinin kapatılmasının kamu yararına uygun bir durum olduğu önermesine katılımcıların yarısından fazlasının (%54) katılmadığı görülmektedir. Belde belediyelerinin kapatılmasının siyasi parti ve kişiliklere fayda sağlama amaçlı yapılmış önermesine katılımcıların %37'si katılırken; %35'i katılmamıştır. Bu önerme üzerinde karsızların oranı ise %28'dir. Bu önerme konusunda katılımcıların bir denge söz konusudur. Katılımcıların %59'u belde belediyelerinin kapatılmasının hizmette kalite ve verimliliği arttıracığı önermesine katılmamaktadır. Aynı zamanda bu uygulamanın kaynak israfını önleyeceğine %51 oranda katılmamaktadır.

AB'ye uyum amacıyla belde belediyelerine kapatıldığına katılanların oranı %25 katılmayanların oranı %45'tir. Ayrıca bu önermedeki %30'luk karsız oranı AB ve kamu yönetim reformları arasında bir ilişki kurulamaması göstergesi olarak ortaya çıkmaktadır. Yasa ile yapılan dönüşümün AB'ye uyum çerçevesinde yapıldığına dair katılımcıların bilgi düzeyinin düşük olduğu görülmüştür. Belde belediyelerinin verimsiz ve etkisiz yönetimi olduğu için kapatılmalarının olumlu olacağını düşünenlerin oranı sadece %21'dir. Bu önermeye katılmayanların oranı ise %54'tür. Bu önermede belde belediyelerinin daha etkin olduğu düşünülmektedir. Belde belediyelerinin yetersiz mali kaynaklarından dolayı kapatılmalarına katılımcıların %50'si olumsuz yanıt vererek, bu önermeyi kapatılma gerekçesi olarak görmemiştir.

Belde belediyelerinin yüksek katılımlı yapısından dolayı kapatılmasının olumsuz sonuçlar doğuracağına inananların oranı %58'dir. Böylece bu önerme ile belde belediyelerinin kapatılmasının yöre halkının belediye yönetimlerine katılımında düşüş olacağı beklentisini beraberinde getirmektedir. Belde belediyelerin şeffaf ve açık bir yönetim anlayışına sahip olmamalarından dolayı kapatılmaları olumlu sonuç yaratacaktır önermesine katılımcıların %60'ı olumsuz tutum sergilemiştir. Yani belde sakinleri belde belediyelerinin şeffaf olduğunu düşünmekte olup; belediyelerinin kapatılmasının şeffaflığı olumsuz etkileyeceğini düşünmektedirler.

Tablo 3.3. Atça Belediyesi'nin Kapatılmasına İlişkin Önermeler

Önermeler	Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Atça Belediyesi'nin Yerel Seçimlerden sonra (30 Mart 2014) kapatılacağı hakkında bilgi sahibiydim.	162	44	154	42	26	7	18	5	7	2
Atça Beldemizin yerel seçimlerden sonra Atça Mahallesi olarak teşkilatlanacağı hakkında bilgi sahibiydim	149	40	158	43	28	8	22	6	10	3
İlk yerel seçimlerden sonra beldemizin bir mahalle olarak Sultanhisar ilçe belediyesine bağlanacağı hakkında bilgi sahibiydim.	155	42	165	45	32	9	9	2	8	2
Atça Beldemizin yerel seçimlerden sonra 1 mahalle muhtarı tarafından yönetileceği hakkında bilgi sahibiydim.	168	46	170	46	15	4	10	3	4	1
Atça Belediyesi'nin kapatılmamasını isteyip istemediğimiz bize sorulmalıydı.	165	45	180	49	8	2	8	2	6	2
Atça Belediyesi'nin kapatılıp Sultanhisar ilçesine bağlı bir mahalleye dönüştürülmesi doğru bir karardır.	24	6	37	10	33	9	172	47	101	28
Belediyemizin kapatılması ile demokratik haklarımız elimizden alınmış olacaktır.	98	27	110	30	45	12	67	18	47	13
Örnek şehir planı olması nedeniyle belediyemizin kapatılmaması gerekir.	175	47	181	49	6	2	3	1	2	1

Katılımcıların büyük çoğunluğu (%86'sı) 30 Mart 2014 yerel seçimlerinden sonra Atça Belediyesi'nin kapatılacağından, %83'ü beldenin mahalle olarak teşkilatlanacağından, %87'si Sultanhisar ilçesine bağlı mahalleye dönüşeceği ve %92'si bir muhtar tarafından yönetileceklerinden haberdardır. Bu durumda katılımcı grubun yasanın getireceği değişiklikler sonrası beldeye olan etkileri hakkında fikir sahibi oldukları ve farkındalık düzeylerinin yüksek olduğu gözlenmiştir.

Bu üç önerme üzerinde, katılımcıların farkındalık düzeylerinin yüksek olması, anketten elde edilecek verilerin geçerliğini ve güvenilirliğini olumlu yönde etkileyecektir. Böylelikle elde edilen verilerin örnekleme temsil etme düzeyi daha gerçekçi bir konuma ulaşacaktır.

Katılımcıların %94'ü bu dönüşümün halka yani kendilerine sorularak uygulanması gerektiğini düşünerek, % 85 oranda bu kararı doğru bulmamaktadır. Belediyelerinin kapatılmasının demokratik haklarının ellerinde alınması olarak değerlendiren katılımcıların oranının %57 olduğu görülmektedir. Bu önermelerden hareketle katılımcılar, yerel yönetimler alanında yapılacak reformlarda öncelikle reformun etki alanındaki halkın görüşünün alınmasını talep ettikleri; aksi takdirde yapılacak uygulamanın olumsuzluklara neden olacağı ve en önemlisi demokratik haklara müdahale algısı oluşturacağını belirtmektedirler.

Atça beldesinin Fransa'nın Paris şehrine göre tasarlanması ve bu örnek yapılarından dolayı belediyelerinin kaldırılmasını doğru bulmayanların oranının %96'lık büyük bir orana ulaştığı görülmektedir. Bu önerme Atça Beldesi'nin benzersiz bir imar yapısına sahip olması ve bu yapının sağlıklı bir şekilde sürdürülebilmesi için belediye teşkilatının devamlılığına bağlı olduğunu düşünmektedirler. Bu nedenden dolayı katılımcı grubun beldenin tüzel kişiliğinin kaybetmesine yönelik olarak yüksek oranlarda bu duruma karşı çıktıkları görülmektedir.

Tablo 3.4. Hizmet Sunumuna İlişkin Önergeler

Önergeler	Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Atça Belediyesi daha verimli çalışmıştır.	105	29	128	35	77	21	45	12	12	3
Belediyemiz kapatılınca belediyeye ait araç ve gereçler beldemizde kalmalıdır. (Örneğin , itfaiye araçları, çöp ve çevre temizleme araçları)	202	55	140	38	5	2	12	3	8	2
Belediyemiz kapanınca mahallemize yönelik hizmetlerin sunumunda sorun yaşanmaktadır.	135	37	125	34	62	17	35	9	10	3
Belediyemiz kapatıldıktan sonra içme suyu temini konusunda sorun yaşanmaktadır.	57	16	65	18	81	22	89	24	75	20
Belediyemiz kapatıldıktan sonra kanalizasyon hizmeti konusunda sorun yaşanmaktadır.	112	31	107	29	71	19	54	15	23	6
Belediyemiz kapatıldıktan sonra çöplerin toplanması konusunda sorun yaşanmaktadır.	95	26	87	24	88	24	55	15	42	11
Belediyemiz kapatıldıktan sonra çevre temizliği (cadde, sokak, Pazar yeri, yıkıntı atıklarının toplanması ve gürültü kirliliği) konusunda sorun yaşanmaktadır.	97	26	92	25	80	22	57	16	39	11
Belediyemiz kapatıldıktan sonra ulaşım hizmeti konusunda sorun yaşanmaktadır.	95	26	90	25	67	18	59	16	56	15
Belediyemiz kapatıldıktan sonra itfaiye hizmeti konusunda sorun yaşanmaktadır.	61	17	68	18	72	20	97	26	69	19
Belediyemiz kapatıldıktan sonra imar hizmeti konusunda sorun yaşanmaktadır.	102	28	97	27	77	21	61	16	30	8
Sultanhisar Belediyesi bünyesinde mahallege dönüşmemiz sunulan kamu hizmetlerinin kalitesinin ve sürekliliğini arttırmıştır.	42	11	38	10	72	20	117	32	98	27
Atça Beldesinin fazla nüfusu karşısında Sultanhisar Belediyesi yeterli hizmeti sunmaktadır.	45	12	48	13	58	16	103	28	113	31

Hizmet sunumuna ilişkin önermelerin birincisine baktığımızda, katılımcıların Yasanın uygulamaya girmesi ile Atça Belediyesi'nin Sultanhisar Belediyesi'nden daha verimli çalıştığını düşünmekte olduğunu görmekteyiz (%64). Katılımcıların %93'ü kapatılan belediyelerine ait hizmet araç ve gereçlerinin yine kendi mahallelerinde bulunmasını ve kullanılmasını istemektedirler. Yasa öncesi dönemdeki hizmet araç ve gereçlerindeki durumun mevcut dönemde de devam etmesini istemektedirler. Bu durumda belde belediyesine ait araç ve gereçlerin ilçe ve büyükşehir belediyelerine geçmesine tepki gösterilmiştir.

Belediye kapatıldıktan sonra mahalleye yönelik hizmetlerin sunumunda sorun yaşandığına dair algının oranı %71'dir. Katılımcıların yarısından fazlası alt yapı ve üst yapı hizmetleri olmak üzere (kanalizasyon %50, Çevre temizliği %50, ulaşım %51, imar %55) önermelerde yer alan hizmetlerde sorun yaşandığını düşünmektedir. Bu önermeler birlikte düşünüldüğünde yasa ile belde belediyesi kapanan yöreye ait hizmet araçları ve hizmet sunum kanalları ilçe merkezine bazı araç ve hizmet sunum kanalları büyükşehir belediyesine aktarılması hizmet sunumunda aksamaya neden olmuş ve yöre halkının tepkisini çekmiştir.

Katılımcıların %59'u Atça'nın mahalleye dönüştürülmesinin, sunulacak kamu hizmetlerinin verimliliğinin ve kalitesinin arttığını düşünmemektedir. Ayrıca Atça beldesinin nüfusunun bağlı olduğu Sultanhisar ilçesinden fazla olması nedeniyle katılımcıların % 59'u tarafından Sultanhisar Belediyesi'nin Atça Mahallesi'ne yeterli hizmeti sunmadığı algısı ortaya çıkmıştır.

Bu iki önerme birlikte ele alındığında beldenin bağlı bulunduğu ilçeden fazla nüfusa sahip olması ve yöreye sunulacak hizmetlerin Yasa ile yöre merkezinden alınıp ilçe ve büyükşehir belediyelerine devredilmesi Atça'ya sunulacak kamu hizmetlerinin etkinlik ve verimliliğini düşürdüğünü belirtmektedirler.

Tablo 3.5. Katılım Boyutuna İlişkin Önergeler

Önergeler	Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Atça Belediyesi'nin meclis toplantılarına katılırdım.	17	4	24	7	84	23	125	34	117	32
Atça Belediyesi'nin sosyal ve kültürel etkinliklerine katılırdım	69	19	75	20	137	37	55	15	31	9
Atça Belediyesi kapatıldıktan sonra Sultanhisar İlçe Belediyesi'nin meclis toplantılarına katılırdım.	12	3	17	5	47	13	124	34	167	45
Atça Belediyesi kapatıldıktan sonra Sultanhisar İlçe Belediyesi'nin sosyal ve kültürel etkinliklerine katılırdım.	35	10	48	13	83	23	118	32	83	23
Talep ve beklentilerim Atça Belediyesi tarafından dikkate alınır.	165	45	102	28	34	9	39	11	27	7
Belediyemiz kapatıldıktan sonra talep ve beklentilerim Sultanhisar Belediyesi tarafından dikkate alınır.	40	11	36	10	87	24	106	29	98	26
Herhangi bir problemle karşılaştığımda, Atça Belediyesi yetkililerine rahatlıkla ulaşım derdimi anlatabiliyorum.	154	42	167	46	24	6	12	3	10	3
Herhangi bir problemle karşılaştığımda, Sultanhisar Belediyesi yetkililerine rahatlıkla ulaşım derdimi anlatabiliyorum.	38	10	43	12	97	26	107	29	82	23

Önermeler incelendiğinde gerek Atça Belediye Meclisi toplantılarına gerekse de bağlanılan Sultanhisar Belediye Meclisi toplantılarına katılımın düşük olduğunu görmekteyiz (katılmama oranları %66- %55). Buradan hareketle Kanun öncesi ve sonrası dönemde belediye meclis toplantılarına halk katılımında bir değişim olmadığı ve siyasal kararlara katılımında halk katılımının düşük olduğu görülmüştür. Bu iki önerme birlikte ele alındığında 6360 Sayılı Kanunun yöredeki siyasal kararların alınmasındaki katılımında bir değişikliğe sebep olmamıştır.

Belediye kapanmadan önce belediyenin düzenlemiş olduğu sosyal ve kültürel etkinliklere katılım oranı %39 iken bu sayı dönüşümden sonra %23'e düşmüştür. Bu duruma sosyal ve kültürel etkinliklerin planlamasının, belde merkezinden ilçe merkezine kaymasının neden olduğunu söyleyebiliriz. Bu önermelerden yola çıkarak beldede sosyal ve kültürel etkinliklere katılımın siyasi katılımdan fazla olduğu görülmektedir. Ayrıca iki yıldır uygulanan kanunla yaşanan dönüşümün sosyal, kültürel ve siyasi katılımlarda önceki yıllara nazaran düşüş olduğu gözlemlenmektedir. Bu düşüşte Kanunla yaşanan dönüşümün etkisi bulunmaktadır.

Katılımcıların %73'ü belde belediyelerinin taleplerini dikkate aldığını söylerken, dönüşümden sonra bağlanılan belediye tarafında taleplerin dikkate alınma algısı %21'e düşmüştür. Yasa ile hizmete yakınlık (subsidiarite) anlayışında değişme meydana gelmiş olup, Atça Beldesi'nin tüzel kişiliğini kaybederek mahalleye dönüşmesi üzerine belde merkezinde bulunan belediye kapanarak ilçe merkezine taşınmıştır. Bu durum Atça'da yaşayan halkın talep iletilme merkezini de uzaklaştırmıştır.

Ayrıca katılımcıların %88'i problem ve dertleri olduğunda Atça Belediyesi yetkililerine rahatlıkla ulaşarak sorunlarını anlatabildiğini belirtirken, aynı önerme Sultanhisar Belediyesi için sorulduğunda bu oranın %22'ye düştüğü görülmektedir. Sonuç olarak bu iki önerme birlikte ele alındığında, belde belediyesinin kapanarak ilçe merkezine taşınması taleplerin doğrudan iletilmesindeki mesafeyi de arttırmıştır. Böylece yöre halkı Kanunla yaşanan dönüşüm sonrası belediyeye yönelik taleplerini iletmeye doğrudan iletilim kanallarını kaybetmiştir.

Tablo 3.6. Mali Boyuta İlişkin Önergeler

Önergeler	Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Atça Belediyesi'nin mali (parasal) kaynakları yeterlidir.	90	24	116	32	71	19	51	14	39	11
Atça Belediyesi'nin fiziki (bina, araç-gereç, teçhizat vb.) kaynakları yeterlidir.	112	30	121	33	56	15	51	14	27	8
Atça Belediyesi mali (parasal) kaynaklarını etkin ve yerinde kullanırdı.	109	30	126	34	68	19	37	10	27	7
Atça Belediyesi fiziki (bina, araç-gereç, teçhizat vb.) kaynakları etkin ve yerinde kullanırdı.	114	32	125	34	66	18	38	10	24	6
Sultanhisar Belediyesi'nin mali (parasal) kaynakları daha etkin kullanmaktadır.	47	13	48	13	111	30	94	25	67	19
Sultanhisar Belediyesi'nin fiziki (bina, araç-gereç, teçhizat vb.) kaynakları daha etkin kullanmaktadır.	42	11	40	11	124	34	87	24	74	20
Atça Belediyesi beldemizin gelişimine (altyapı, fiziksel ve kültürel imkanlar vb.) yönelik yatırımlar yaptı.	144	39	175	48	26	7	12	3	10	3
Sultanhisar Belediyesi beldemizin daha hızlı gelişmesini (altyapı, fiziksel ve kültürel imkanlar vb.) sağlayıcı yatırımlar yapmaktadır.	51	14	44	12	133	36	84	23	55	15
Sultanhisar Belediyesi yeni kurulan mahallelerde adil bir kaynak dağılımı gerçekleştirmektedir.	48	13	47	13	129	35	86	24	57	15
Beldemize ilişkin kararların alımında ve sorunların tespitinde Atça Belediyesi daha etkin çalışırdı.	132	36	148	40	52	14	21	6	14	4
Beldemize ilişkin kararların alımında ve sorunların tespitinde Sultanhisar Belediyesi daha etkin çalışmaktadır	32	9	45	12	123	34	96	26	71	19

Belediyenin mali yapısına yönelik sorulan önermelerde; katılımcıların %56'sı Atça Belediyesinin mali kaynaklarının yeterli olduğunu, %64'ü ise bu mali kaynakları etkili ve yerinde kullandığını düşünmektedirler. Fakat Sultanhisar Belediyesi'nin bu kaynakları daha etkili ve yerinde kullandığını söyleyenlerin oranı ise %23'tür. Dönüşümle birlikte belediye mali kaynaklarının kullanımının bağlı bulunan Sultanhisar İlçe Belediyesi'ne aktarılması, katılımcılar tarafından Kanun öncesi duruma göre daha etkisiz kullanıldığını düşünmektedirler.

Katılımcıların Atça Belediyesi'nin fiziki kaynaklarının (bina, ara-gereç ... vb.) yeterliği olduğuna yönelik algıları %63 ve bu fiziki kaynakları olumlu kullandığına yönelik algı ise %64'tür. Sultanhisar Belediyesi'nin bu kaynakları daha etkili kullandığını düşünenlerin oranı ise %44'tür. Bu üç önerme birlikte düşünüldüğünde Kanun öncesi fiziki kaynaklar ile bu kaynaklarının kullanımının daha etkin ve verimli olduğu; Kanun sonrası bu verimlilik ve etkinlikte düşüş yaşandığı ortaya çıkmaktadır.

Katılımcıların %87'si Atça Belediyesi'nin beldenin alt yapı, fiziksel ve kültürel imkanlar açısından gelişimine katkı yaptıkları algısını taşıırken, bu oran Sultanhisar Belediyesi'ne yönelik olarak %26'da kalmaktadır. Fakat burada dikkat edilmesi gereken noktalardan biride %36'lık kararsızlık oranıdır. Bu da katılımcıların bu konuda daha temkinli davrandıklarını göstermektedir. Burada bu uygulamanın sonuçlarını göstermesi için gereken sürenin daha çok erken olduğu sonucunu da çıkarabiliriz.

Katılımcıların %39'u Sultanhisar Belediyesi'nin mahallelere kaynak dağıtımında adil olacağını düşünürken, %35'i bu konuda kararsız kalarak bir önceki önermede ortaya çıkan neden-sonuç çıkarımını algı olarak ortaya koymuştur. Yani bu iki önerme ile katılımcıların, Kanunla oluşan yeni dönemde Sultanhisar Belediyesi'nin Atça'ya yönelik kaynak kullanımında adil olup olmayacağı konusunda bekle ve gör konumunda kalmayı tercih ettikleri görülmektedir.

Katılımcıların %76'sı Atça Belediyesi'nin kararların alınmasında ve sorunların tespitinde daha etkin çalıştığını belirtirken, bu önerme Sultanhisar Belediyesi için düşünüldüğünde ortaya çıkan algı %21'dir. Karşılıklı bu önermeler, Kanunun hizmet merkezini beldeden alıp ilçe merkezine götürmesiyle yani hizmete ulaşmadaki mesafenin artmasıyla yakından ilgili olduğu görülmektedir.

Anketin temel amacı, kapatılan Atça Beldesi'nde yaşayan halkın, bu yeni uygulamaya dönük algısını belirlemeye yöneliktir. Bu amaçla, örneklem grubuna farklı önermeler içeren anketler sunulmuş olup; anket sonuçlarına frekans analizi yapılmıştır. Ayrıca ankete katılanların bu yeni durum karşısındaki farkındalıklarını ölçmek ve bu farkındalığın, katılımcıların eğitim düzeyleriyle olan ilişkisini belirlemek için, "Korelasyon Katsayısı Hesaplama" ile "Regresyon Analizi" teknikleri uygulanmış olup sonuçlar aşağıya çıkarılmıştır:

Tablo 3.7. "Eğitim Durumu- Farkındalık ilişkisi"

	Eğitim Durumu									
	Okur-Yazar		İlkokul		Ortaokul		Lise		Üniversite	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Kesinlikle Katılıyorum	1	8	70	40	44	43	36	55	11	79
Katılıyorum	3	25	75	43	48	47	25	39	3	21
Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum	5	42	13	8	6	6	2	3	0	0
Katılmıyorum	2	17	11	6	3	3	2	3	0	0
Kesinlikle Katılmıyorum	1	8	5	3	1	1	0	0	0	0

Yukarıdaki tabloya korelasyon bağıntısı uygulanarak iki değişken (Eğitim Durumu- Farkındalık) arasındaki ilişki analiz edilmiş olup, hesaplama sonucuna göre korelasyon katsayısının +0,8494 olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre ankete katılanların eğitim durumu ile farkındalık algıları arasında pozitif yönde yüksek ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Ayrıca bağımsız değişken olan "Eğitim Durumu" ile bağımlı değişken olan "Farkındalık" arasındaki yüksek korelasyonlu ilişkiyi regresyon tekniğiyle analiz edildiğinde ortaya çıkan fonksiyona göre ($y=36.5+14.5x$), bağımsız değişkenin alacağı değerlere göre (artış-azalış) bağımlı değişkenin de doğrusal yönde değişiklik göstereceği görülmektedir.

Korelasyon ve regresyon analizleri birlikte düşünüldüğünde anket katılımcılarının eğitim seviyeleri arttıkça anket konusu üzerindeki farkındalık düzeyleri doğrusal yönde artacak ve bunun sonucunda anketten elde edilen verilerin güvenilirliği ve geçerliği artacaktır.

6360 Sayılı Kanuna yönelik literatür ve saha çalışmamızdan elde edilen bulgular, Kanunla yerel yönetimlerde ortaya çıkan durumun, özellikle de kırsal yerleşim yerlerini de içerisinde barındıran büyükşehir belediye yönetimi altındaki alanlarda yaşayan halkın kamu hizmetlerine ulaşmada sorunlar yaşadığı görülmüştür. 6360 Sayılı Kanunla tüzel kişiliğini

kaybeden belde ve köylerde hizmete ulaşmadaki mesafe artmıştır. Böylece Kanunda öngörülen yerleşme amacına, kapatılan köy beldeler ele alındığında yerel yönetimlerin temelinde yer alan hizmete yakınlık ilkesi ortadan kalktığı için ulaşılamamıştır. Buradan yola çıkarak ortaya çıkan durum Ruşen Keleş'in (2012), deyimiyle, Türkiye Cumhuriyeti'ni, siyasal yerinden yönetim ilkesine göre değil, yönetsel yerinden yönetim ilkesine göre kurulmuş tekçi-üniter devlet olarak tanımlamaktadır. Kuruluşunu hazırlayan tarihsel koşullar ve toplum yapısı, parçaların gücüne dayanan bir merkezi otorite yerine, güçlü bir merkezi otoriteye bağımlı yerel yönetimler ortaya çıkarmasına neden olmuştur. Bu bağlamda değerlendirildiğinde 6360 Sayılı kanunla yerelde güçlü bir büyükşehir belediye otoritesi etrafında, ona bağımlı ilçe belediyeleri ve mahalle yönetimleri oluşturulmuştur. Yani yerelde büyükşehir belediyesi adıyla merkeziyetçi bir otorite oluşmuştur.

Özaslan vd., (2014) nin Bodrum Gümüşlük Beldesi üzerine yaptıkları çalışmada da, katılımcıların kapatılma kararının kendilerine sorulması gerektiğini düşündükleri; kapatılma kararını doğru bulmadıkları; etkili ve verimli hizmet sunamadıkları ve yeterli mali kaynaklara sahip olmamaları nedeniyle belde belediyelerinin kapatılmasını geçerli bir neden olarak görmedikleri, belediye kapatıldıktan sonra hizmetlerin sunumunda özellikle de çevre temizliği, çöp toplama, kanalizasyon, içme suyu, imar, itfaiye ve ulaşım hizmetlerinde sorun yaşayacaklarını düşündükleri ortaya konulmuştur.

Belli ve Aydın'ın (2016) Kahramanmaraş'ta 6360 sayılı kanun sonrasında kapatılarak mahalleye dönüşen Önsen (eski Belde Belediyesi) üzerine yaptıkları çalışmada ise farklı sonuçlar ortaya konulmaktadır. Çalışmada hizmette etkinlik ve verimlilik açısından belde belediyesinin kapatılmasının yerinde bir karar olduğu; temsil açısından belde belediyesi ile ilçe belediyesi arasında çok büyük değişiklikler olmadığı ortaya konulmaktadır.

Göküş ve Alptürker (2016) Mersin Büyükşehir belediyesinin Silifke İlçesi örneğinde 6360 sayılı kanunun uygulanmasıyla birlikte köyden mahalleye dönüşen birimlerin muhtarları ile hizmet etkinliğini ölçmeye yönelik olarak yaptıkları çalışmada, muhtarların bir kısmının 6360 sayılı kanunla yaşanan dönüşümden memnunken bir kısmının memnun olmadığı (itibar, otorite, gelir, personel, bina ve araç-gereç kaybı); muhtarların bir kısmının belediye yönetimleri ile iletişim sorunu yaşadıkları; hizmet taleplerinin zamanında karşılanmadığı, partizanca tutum sergilendiği; veya özel ilişkilerle hizmet taleplerinin karşılandığı; hizmet taleplerine olumlu karşılık bulan muhtarların hizmetlerin etkin

sunulduğunu belirttiği; hizmetlerin etkin olarak sunulmamasının nedenleri arasında, mahallelerin kent merkezlerine uzak olması, belediye hizmet alanının büyük olması, yasanın yeni olması ve belediyelerin idari teşkilatlanmasını tam olarak gerçekleştirememiş olması sonucuna ulaşmışlardır.

Bu çalışma literatürdeki alan çalışmalarıyla benzer sorunlara ulaşmıştır. Fakat tezimizde 6360 Sayılı Kanuna yönelik saha sonuçlarının seçmen davranışlarına yönelik etkisi üzerinden incelenmesi bu alandaki akademik çalışmalara özgün nitelikte bir katkı sunması açısından bir başlangıç olacaktır.

Tablo 3.8. Atça Beldesi Yerel Seçimleri Sonuçları

Partiler	2009 Seçimleri Oy Sayısı	2014 Seçimleri Oy Sayısı	2019 Seçimleri Oy Dağılımı (İttifak Dönemi)
MHP	2.393	872	AKP Adayını Destekler (Belediye Meclis üyeliği listelerine girmiştir.)
AKP	2.166	858	1.654
CHP	592	2.514	3.305
DYP	-	819	-
İYİ Parti	-	-	CHP Adayını Destekler (Belediye Meclis üyeliği listelerine girmiştir.)
Diğer		92	51

Kaynak: www.yzk.gov.tr

2014 yerel seçimlerinde Sultanhisar İlçesi'nin YSK'ya kayıtlı seçmen sayısı 15.697'dir. Atça belde (Mahalle) merkezinin kayıtlı seçmen sayısı, 5.867 iken bağlı bulunduğu Sultanhisar ilçe merkezinin kayıtlı seçmen sayısı, 4.062'dir. Diğer belde ve köylerin kayıtlı seçmen sayısı ise 5.768'dir.

Atça Beldesi'nde 6360 sayılı kanun kapsamında 2014 ve 2019 mahalli idari seçimleri gerçekleştirilmiş ve Belde bağlı bulunduğu Sultanhisar İlçesi'ne mahalle olarak katılmıştır. Mahallede Yüksek seçim kurulu verilerine göre 20 seçim sandığı ve 5.867 kayıtlı seçmen bulunmaktadır. Oy kullanan seçmen sayısı 5.394, geçerli oy sayısı ise 5.155'tir. Seçime katılım oran %91,94'tür.

24 Haziran 2018'de gerçekleştirilen Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde ortaya çıkan parti ittifakları, 2019 yerel seçimlerinde de ittifak blokları halinde seçimlere girilmesine neden olmuştur. Sultanhisar ilçe belediye başkanlığı için Millet İttifakı (İyi Parti ve CHP) adayını, Cumhurbaşkanlığı (Ak Parti ve MHP) adayları yarışmıştır. Millet İttifakı Adayı CHP üyesi, Cumhurbaşkanlığı Aday Ak Parti Üyesidir. Millet İttifakı adayını, mevcut belediye

başkanı olup Atça Mahallesi sakinidir. Cumhuriyet İttifakı adayı, 6360 sayılı Kanun öncesi Sultanhisar ilçesinin belediye başkanı olup Sultanhisar ilçe merkezi sakinidir.

6360 sayılı Kanun öncesi ve sonrası seçimler anlamında yukarıdaki tabloya bakıldığında aşağıdaki bulgular ortaya çıkmaktadır;

- 2009 seçimlerini 2.393 oyla kazanan ve belde sakini olan MHP adayı, 2014 seçimlerine beldenin mahalleye dönüşmesi üzerine Sultanhisar belediye başkanı adayı olarak seçime DYP’den girmiş ve seçimden 819 oy alarak seçimi kaybetmiştir. Atça Beldesi’nden aldığı oy sayısı önemli oranda düşmüştür.
- 2009 seçimlerini 2.166 oyla kaybeden, seçim öncesi belediye başkanı ve belde sakini olan AKP adayı, 2014 seçimlerine, beldenin mahalleye dönüşmesi üzerine Sultanhisar belediye başkanı adayı olarak seçime CHP’den girmiş ve beldeden aldığı 2.514 oyun etkisiyle seçimi kazanmıştır. Atça Beldesi’nden aldığı oy sayısı önemli oranda yükselmiştir. Yani aday, 2009 seçimlerinde 592 olan CHP oylarını 2.514’e yükseltmiştir.
- AKP’nin 2009 seçimlerinde 2.166 olan oyu 2014 seçimlerinde 858 oya düşmüştür. Bu düşüş seçimleri kaybetmesinde neden olmuştur. 2014 seçimlerinde AKP adayı Sultanhisar İlçe sakinidir ve seçim öncesi ilçenin mevcut belediye başkanıdır. Ayrıca İlçe yönetiminden alınan bilgi doğrultusunda AKP’nin seçim dönemindeki parti veri tabanına kayıtlı üye sayısı 1.005 kişidir.
- 2009 seçimlerinde beldede 2.393 olan MHP oyları 2014 seçimlerinde 872 oya düşmüştür. 2014 seçimlerinde MHP belediye başkan adayı ilçede ikamet etmekte olup, 1999-2004 ve 2004-2009 yılları arasında MHP adına Sultanhisar belediye başkanlığı yapmıştır.
- Atça Beldesi’nde toplam 5.155 oyun 3.333’ü (%64,65) beldede yaşayan adaya verilmiştir. Belde tüzel kişiliğine kaybettikten sonra belde sakini olan adaylar parti değişikliğine giderek ilçe belediye başkanlığına aday olmuşlardır.
- 31 Mart 2019 seçimlerinde Atça Mahallesi’nde bulunan seçmen sayısı 5.959, kurulan sandık sayısı 18, ilçe belediyesi için kullanılan geçerli oy sayısı 5.010’dur.
- Atça Mahallesi’nde toplam 5.010 oyun 3.305’ü (%65,9) Mahallede yaşayan adaya verilmiştir.

6360 Sayılı Kanunun 2012 yılında onaylanması ile birlikte mahalleye dönüşecek olan Atça Beldesi'nde yaşayan halkın yoğun katılımıyla belediyelerinin kapatılmaması amacıyla gösteriler ve imza kampanyaları düzenlenmiştir. Yerel ve ulusal basına da yansıyan bu haberlerin içeriğine bakıldığında; Kanun'a yönelik tepkinin yüksek olduğu, ilçe olmayı bekleyen bir beldenin mahalleye dönüşecek olmasına yönelik söylemlerin fazlaca olduğu imza kampanyasında toplanan imza sayısı 3.254'tür. Bu imza sayısını 2014 ve 2019 yerel seçimlerinde geçerli oya oranladığımızda sonuç %63,12'dir. (<http://www.iha.com.tr/aydin-haberleri/atca-da-belediyemize-dokunma-kampanyasi-153945/>).

Atça beldesi'nin 2009, 2014 ve 2019 yerel seçim sonuçlarına yönelik yukarıdaki verileri literatürdeki seçmen davranış modelleri ile eşleştirildiğinde, Kanuna yönelik şikayet ve memnuniyetsizliklerin, Kanunun uygulamaya girmesiyle 2014 ve 2019 yerel seçimlerinde yöre halkının oy verme davranışlarında sapmalara neden olduğu ve bu sapmanın 2019 yerel seçimlerinde de devam etmesi, literatürdeki **“Protesto oyu ve Stratejik Oy”** modellerini ön plana çıkararak diğer oy verme davranış modellerini geri plana ittiği bulgusuna ulaşılmıştır.

Atça Beldesi'nin ilçe olması amaçlı başlatılan çalışmalar TBMM'ye kadar uzanmıştır. Aydın Milletvekilleri Bekir Ongun ve Ali Uzunırmak tarafından, TBMM 21.Dönem 3. Yasama yılında, yine Aydın Milletvekili Ali Uzunırmak tarafında TBMM 24.Dönem 2. yasama yılında; “Aydın ilinde Atça adıyla bir ilçe kurulması hakkında kanun teklifi verilmiştir. Kanun teklifleri ile ilgili detay bilgiler, tezin ekler (Ek 7) bölümünde yer almaktadır. Fakat bu kanun teklifleri, ilgili olduğu yasama yılı sonuna kadar, TBMM genel kurulda görüşülemediği için kadük (hükümsüz) olmuştur. 1958'den 2014 yılına kadar belde belediyesi olan Atça, belde merkezi nüfusu olarak bağlı bulunduğu Sultanhisar ilçesinden fazla nüfusa sahiptir. İlçe olmak için çaba veren bu beldenin 6360 sayılı Kanunla Sultanhisar'a bağlı mahalleye dönüşmesi; belde sakinleri tarafından tepkiyle karşılanmıştır.

4. TARTIŞMA VE SONUÇ

Türkiye’de 1982 Anayasası’nın 127. Maddesinin Üçüncü fıkrasında yer alan “Kanunla büyük yerleşim merkezleri için özel yönetim biçimleri getirilebilir.” Hükmü gereğince büyükşehir belediyelerinin kurulmasının önü açılmıştır. Böylelikle 1984 yılında 3030 Sayılı Kanunla kurulmaya başlayan büyükşehir belediye yönetimleri, 5216 ve 5747 Sayılı Kanunlarla değişim ve dönüşüm dinamizmini devam ettirmiştir. Son olarak 2012 yılında kabul edilen ve 2014 mahalli idareler seçimleriyle uygulamaya giren 6360 Sayılı Kanunla büyükşehir belediye yapılanması radikal bir dönüşüme uğramıştır. 6360 Sayılı Kanun önceki büyükşehir belediye kanunlarına nazaran kamu yönetim dizgesinde büyük değişimlere neden olmuş ve etki alanı daha geniş bir ölçüğe yayılmıştır.

6360 Sayılı Kanun’un kabul edildiği yıl olan 2012 ile uygulamaya girdiği yıl olan 2014 yılı arasındaki süreçte Kanuna yönelik tüm olumlu ve olumsuz anlamdaki tüm akademik çalışmalar, Kanun uygulamaya girmediği için sahaya dönük olmayan genel değerlendirmeleri içermektedir. Fakat 2014 yılı sonrası Kanunun uygulamaya girmesi ile birlikte saha çalışmalarının artması, uygulama öncesi genel değerlendirmelerin test edilmesinin önünü açmıştır. Gerek saha çalışmalarına yönelik literatür, gerek uygulama öncesi genel değerlendirmeler, gerekse de bu çalışmanın saha verilerine göz atıldığında Kanunun önceki büyükşehir yasalarına nazaran daha radikal değişim ve dönüşümlere neden olduğu; özellikle kent merkezleri dışında kalan alanlarda yaşayan halkın bu değişim ve dönüşüm dinamizmine tepkili olduğu ve adapte olmakta sorunlar yaşadığı ortaya çıkmıştır.

Kanuna yönelik, kırsal alanda yaşayan insanların daha çok iktidar partisine oy verdiği ve bu nedenle Kanunun siyasal kaygılarla çıkarıldığı eleştirisi analiz edildiğinde, 6360 Sayılı Kanunla Türkiye nüfusunun yaklaşık %75’inin ve yüzölçümünün yaklaşık %50’sinin bu kanun kapsamında kentsel nüfus kapsamına alındığını görmekteyiz. Yani büyükşehir sınırları içerisinde kırsal alanda yaşayan nüfus da kent belediyesi seçimlerinde oy kullanma hakkını elde etmiştir. Bu durum katılımı artırması nedeniyle demokratik yaşama olumlu anlamda katkı yapmaktadır. Büyükşehir belediye seçimlerinde kırsal karakterli oyların iktidar partisinin oylarını artırması nedeniyle öne sürülen gerekçelerin haklılığı da ortaya çıkmaktadır. Ayrıca Kanun’a yönelik federatif bölünmeyi getireceğine yönelik kaygıların yerinde olmadığı Kanun’un Beş yıllık uygulama sonuçlarından anlaşılmıştır. Ama son dönemde özellikle bölücü terör örgütüne yakınlığı ile bilinen Halkları Demokratik Partisi’nin elinde bulunan bazı büyükşehir belediye başkanlıklarının

görevden alınması ve yerlerine kayyumların atanması bu kaygının devamını sağlama olasılığı yüksektir. Fakat Kanuna sadece bu gerekçelerle bakmak çözümlenmeden uzak bir yaklaşımla Kanunun değerlendirilmesine neden olacaktır.

6360 sayılı kanunla Türkiye’de özellikle büyükşehir belediyesi yapılanmasında meydana gelen değişimle, birçok belde belediyesi ve köy tüzel kişiliği son bulmuş, dönüşümle beraber yeni döneme mahalle statüsünde girmişlerdir. Kanun gerekçesinde değişen dünya koşullarında yönetim anlayışlarının da değiştiğine vurgu yapılmakta; yerel yönetim alanında etkililiğe, verimliliğe ve katılımcılığa önem verildiği belirtilmektedir. Ayrıca kaynak israfının önlenmesi ve yönetsel koordinasyonun sağlanmasında bu yeni dönüşümün ihtiyaçları karşılayacağı düşünülmüştür. Bu yeni dönüşümle beraber büyükşehir belediyeleri sınırları içerisinde kalan belde belediyeleri ve köylerin tüzel kişiliği sona erdirilmiştir. Dönüşüm, büyükşehirlerin merkezi noktalarında yaşayanlar açısından olumlu bulunurken, özellikle tüzel kişiliğini kaybetmiş alanlarda kamuoyunun ciddi tepki ve eleştirilerine de maruz kalmıştır.

Bu çalışma yapıldığında, 30 Mart 2014 yerel seçimleri sonrası Atça Belde Belediyesi’nin kapatılmasının üzerinden üç yıl geçmiştir. Bu nedenle katılımcıların önceki dönem ve yeni dönem hakkında karşılaştırma yapabilmelerine müsait ortam oluşmuştur. Çalışmada öncelikle dönüşüm hakkında katılımcıların bilgi sahibi olup olmadığı belirlenmeye çalışılmış ve çıkan sonuçta katılımcıların, seçimlerden sonra Aydın’ın büyükşehir belediyesi olacağı, kendi belde belediyelerinin kapatılarak, mahalle olarak Sultanhisar ilçesine bağlanacağı hakkında bilgi sahibi oldukları anlaşılmıştır. Yani örneklem grubunun mevcut dönüşüm hakkında farkındalıklarının yüksek olduğu görülmüştür. Farkındalığı yüksek olan katılımcı grubunun bu yeni değişim ve dönüşüm sürecinin belediyelerinin kapatılma kararının kendilerine bırakılması gerektiğini düşünmekte ve büyük çoğunlukla kapatılma kararını olumsuz bulmaktadırlar. Katılımcıların 6360 sayılı Kanunun gerekçesinde yer alan etkili ve verimli hizmet sunamamaları ve yeterli mali kaynaklara sahip olmamaları gerekçesiyle belediyelerinin kapatılmalarını inandırıcı bulmadıkları ilgili önermelere verdikleri cevaplardan anlaşılmaktadır.

6360 Sayılı Yasa öncesi ve sonrasına yönelik gerek literatürden gerek saha sahada uygulanan anket çalışmasından elde edilen veriler sonucunda, yörede yaşayan halkın Kanun öncesindeki hizmete ulaşma ve hizmeti sunma merkezinin beldelerinden alınarak daha uzak olan ilçe ve büyükşehir belediye merkezlerine devredilmesi sonucu; hizmete yakınlık

(subsidiarity) ilkesine aykırı bir ilke olarak ortaya çıkmıştır. Böylece yerel hizmete yönelik uygulamalarda hizmete yakınlık ilkesi yerine hizmetlerin tek bir merkezde toplanması uygulaması getirilerek, yerelleşmeden ziyade, yerelde merkezileşme uygulamasına geçilmiştir.

Katılımcıların büyük bir çoğunluğu Atça Belediyesi'nin daha etkili ve verimli çalıştığını; dönüşümden sonraki mevcut durumda belediye hizmetlerindeki etkililik ve verimlilikte düşüş yaşandığını belirtmişlerdir.

Dönüşümden sonra gerek sosyo-kültürel katılımı gerekse siyasi katılımı düşüş yaşandığı görülmüştür. Katılımcıların hem dönüşüm öncesi dönemde hem de mevcut dönemde siyasi katılımıdan çok sosyo-kültürel katılıma daha fazla önem verdiği de verilerden anlaşılmaktadır.

Katılımcıların çoğunluğu Atça Belediyesi'nin fiziki kaynaklarının yeterli olduğunu düşündüğü ve bu kaynakları etkili ve verimli kullandığını belirtmişlerdir. Karşılaştırma yapıldığında katılımcıların büyük çoğunluğunun hizmetlerin etkililiği ve verimliliğinde Atça Belediyesi'nin Sultanhisar Belediyesi'nden daha üstün olduğu sonucu elde edilmiştir.

Anket sonuçlarından elde edilen Kanuna yönelik olumsuz halk algısının seçmen davranış modelleri ile birlikte değerlendirdiğimizde; anket sonuçlarında ortaya çıkan Kanuna yönelik yöre halkının şikayet ve memnuniyetsizliği, Birinci modelimiz olan Rasyonel-Ekonomik Temelli modelle değerlendirdiğimizde, bu modelde seçmenin ekonomik kaygılarla bireysel fayda maliyet hesabına göre hareket ettiği ve doğal olarak bu modelde, seçmenin hep en çok tercih ettiği partiye oy vereceği varsayımına göre hareket etmektedir. Fakat literatür ve Atça'da elde edilen yerel seçim sonuçları incelendiğinde seçmenin her zaman en çok tercih ettiği partiye oy vermediği ortaya çıkmıştır.

İkinci model, oy verme davranışının, içinde yaşanılan çevrenin, grupların etkisinde şekillendiğini varsayan Sosyolojik Modeldir. Bu modele göre, bireyin kimlik kazanması toplumsallaşma ile birlikte gerçekleştiğinden, kişinin oy verme davranışı da bu sosyal alanda yer alan yapısal unsurlar tarafından etkilenmektedir. Fakat literatür ve Atça'da anket sonucu elde edilen demografik bulgular incelendiğinde seçmenin farklı yapıdaki sosyal gruplardan oluşması ve seçim sonuçlarının yöre halkında adaya yönelik yönelimin fazla olduğunu göstermesi bu modeli geri plana atmıştır.

Üçüncü teorik model, seçmenlerin psikolojik tutum ve davranışları yolu ile bir partiye kendisini bütünleştirdiği varsayımına dayan Psikolojik Modeldir. Bu model içerisinde yer alan bir seçmenin, aynı partiye uzun yıllar boyunca düzenli bir şekilde oy vermesine neden olur. Fakat literatür ve Atça'da elde edilen yerel seçim sonuçları incelendiğinde seçmenin oy verme davranışında radikal sapmalar olmasından dolayı bu model yöredeki seçmen davranışını açıklamada yetersiz kalmaktadır.

Dördüncü teorik modelimiz, rasyonel-ekonomik modele olan benzerliğiyle dikkat çeken Stratejik Oy Verme Modelidir. Bu modelde seçmen, yaptığı fayda-maliyet analizi doğrultusunda hareket eder. Temel farklılığı, rasyonel modeldeki seçmenin her zaman en çok tercih ettiği partiye oy vermesi ilkesine alternatif olana sapmayı da dahil etmesidir. Buradaki alternatiften kasıt kazananı belirlemeye dönük bir eylemdir. Buradan yola çıkarak literatür, anket sonuçları ve Atça'da elde edilen yerel seçim sonuçları incelendiğinde seçmenin oy verme davranışında radikal sapmalar olmasından dolayı seçmenin stratejik bir davranış içerisinde olduğu ortaya çıkmıştır.

Seçmen davranışını etkileyen faktörler ele alındığında, Birinci modelimiz, yerleşim yeri ile oy verme davranışları arasında anlamlı bir ilişki olduğunu varsayan *Coğrafi Yerleşim Faktörüdür*. Bu modelde seçmeni oy verme davranışı, yerleşim yerinin büyüklüğü arttıkça siyasal katılımın artması ve kırsal-kentsel yerleşim birimlerinin farklı yapılarından yola çıkarak açıklanmaya çalışılmaktadır. Fakat araştırma alanımızın homojen bir coğrafi yapıda olması yöredeki seçmen davranışının bu modelle açıklanmasını gereksiz kılmaktadır.

İkinci faktör, sosyolojik model teorisi içerisindeki *Sosyal Bölünmedir*. Bu faktördeki temel varsayım, kişinin toplumsal tabakalardaki yerine veya kendisini konumlandığı sınıfa göre oy verme davranışında bulunacağıdır. Bu model daha çok genel seçimlerde daha geniş seçim çevreleri üzerinde değerlendirmeye daha uygun olması nedeniyle araştırma alanımızdaki seçmen davranışında sapmayı açıklamada yetersiz kalmaktadır.

Üçüncü faktörümüz Protesto Oyu verme davranışıdır. Rasyonel-ekonomik ve stratejik temelli modellerin izlerini taşıyan bu modelde seçmen, şikayet ve memnuniyetsizliklerini tepki olarak sandığa yansıtırlar. Seçmen, sosyal, siyasal ve ekonomik koşullara olan kızgınlarının intikamını verdikleri oylarla almaya çalışmaktadır. Bu da seçmenin oy verme davranışlarında radikal değişikliklere yol açmaktadır. Buradan yola çıkarak literatür, anket sonuçları ve Atça'da elde edilen yerel seçim sonuçları

incelendiğinde seçmenin oy verme davranışında radikal sapmalar olması ve bu sapmanın anket sonuçları sonucu ortaya çıkan Kanuna yönelik yöre halkının olumsuz algısının sonucu ortaya çıkması, yöre halkında ortaya çıkana seçmen davranışı değişikliğinin bu modelle açıklanabileceği muhtemel görülmüştür.

Diğer faktörler olan, etnik-dinsel temelli oy, eğitim faktörü ve parti bağlılığı ile ilgili bulguya yöreden elde edilen anket sonuçları ile seçim sonuçlarına yönelik bulgularla bir ilişki kurulamamıştır. Bu nedenle bu faktörler yörede meydana gelen seçmen davranışını açıklamada geri planda kalmışlardır.

Bu çalışmamızdan çıkan sonucu özetleyecek olursak eğer; kamu yönetimi alanında yapılacak reformlarda öncelikle pilot uygulama çalışması yapılması gerektiği ve etki alanında yaşayan halkın da tutumunun dikkate alınması reform sürecinin daha sağlıklı işlenmesini sağlayacaktır. 6360 Sayılı Kanununun 2012 yılında onaylanması ile birlikte mahalleye dönüşen Atça Beldesi'nde yaşayan halkın yoğun katılımıyla belediyelerinin kapatılmaması amacıyla gösteriler ve imza kampanyaları düzenlenmiştir. Yerel ve ulusal basına da yansıyan bu haberlerin içeriğine bakıldığında; Kanun'a yönelik tepkinin yüksek olduğu, ilçe olmayı bekleyen bir beldenin mahalleye dönüşecek olmasına yönelik itiraz söylemlerinin fazlaca olduğu imza kampanyasında toplanan imza sayısı 3.254'tür. Bu imza sayısını 2014 yerel seçimlerinde verilen geçerli oya oranladığımızda sonuç %63,12'dir. 2019 yerel seçimlerindeki geçerli oya oranladığımızda ise %65'tir. Bu durumun, 2014 ve 2019 yerel seçimlerinde sadece kendi beldelerinde yaşayan adaylara verilen oy sayısı ve oranına benzer olduğu (3.333 %64,65 ve 3.305 %65,9) görülmektedir. Sonuç olarak literatür, anket verileri ve Atça beldesi'nin 2009, 2014 ve 2019 yerel seçim sonuçlarına yönelik elde edilen bulgular literatürdeki seçmen davranış modelleri ile eşleştirildiğinde, Kanuna yönelik şikayet ve memnuniyetsizliklerin, Kanunun uygulamaya girmesiyle 2014 yerel seçimlerinde kendisini protesto oyu modeline uygun bir şekilde gösteren bu sapma, 2019 yerel seçimlerinde devam ederek stratejik oy kullanma modeline uygun bir seyir izlemiştir. Çünkü Atça Mahallesi'ndeki seçmen sayısının, ilçe merkezindeki seçmen sayısından fazla olması, Atça seçmeninin ilçe belediye başkanlığı seçimlerindeki belirleyicilik gücünü arttırmıştır. Bu nedenle 2014 seçimlerinde %63, 2019 seçimlerinde %65 oranındaki oylar mahalle sakini adaylara verilmiştir. Sonuç olarak verilen bu orandaki oylar her iki dönemde de ilçe belediye başkanlığı seçimini mahallede ikamet eden adayın kazanmasını sağlamıştır. Her iki yerel seçim sonucu oluşan tablonun süreklilik göstermesi, seçmen davranışının, 2019 seçimlerinde yaşanan ittifak adayları düzenlemesinden

etkilenmediğini göstermiş ve etkinin kaynağının 6360 Sayılı Kanuna yönelik oluşan olumsuz halk algısının etkisiyle meydana gelen seçmen davranışının devamlılık gösterdiğini ortaya çıkarmıştır. Yani Kanuna yönelik tepki doğal bir **alan dayanışmasını (Township solidarity)** başlatarak protesto oyu ile başlayıp kazananın belirlenmesi amacı taşıyan stratejik oya dönüşmüştür.

Sonuç olarak, yaptığımız anket sonucunda 6360 sayılı kanuna karşı oluşan olumsuz halk algısının yani memnuniyetsizliğin seçmen davranışına *protesto oyu* niteliğinde yansıdığı görülmektedir. Ayrıca bu algının yöre seçmeninde *stratejik oy* kullanma davranışını ortaya çıkarması da muhtemeldir. Çünkü Atça Mahallesi'nin kayıtlı seçmen sayısı, bağlı bulunduğu ilçenin belediye başkanlığı seçimlerini etkileme, belirleme gücüne sahip olduğu görülmektedir. Kapatılan belde belediyeleri hakkında yaptığımız araştırmadan, bu sürecin nasıl sonuçlanacağı hakkında ve gelecekte yapılacak değişikliklerde kullanılmak üzere bir yol haritası çıkacağı düşünülmektedir.

5. KAYNAKLAR

- Abadan, N. ve Yücekök A.N. (1966), 1961-1965 Seçimlerinde Büyük Şehirlerde Gelir Durumuna Göre Oy Verme Davranışları, *Ankara Üniv. SBF. Dergisi*, Cilt 21, No:4, s.103-117.
- Akgün, B. (2000), Türkiye’de Seçmen Davranışı: Partizan Tutumlar, İdeoloji ve Ekonomik Faktörlerin Oy Vermeye Etkisi, *Selçuk Üniv. Sosyal Bilimler M.Y.O. Dergisi*, Sayı 4, s.75-92.
- Akgün, B. (2002), Türkiye’de Seçmen Davranışı, Partiler Sistemi ve Güven, Nobel Yayınları, Ankara
- Aksoy, M. (1970), *Türkiye’de İnsan Hakları*, Ankara, Ankara Üniv. Yayınları
- Aktek M., Altan, Y., Kerman U., (2009) “5747 Sayılı Yasa ile Köye Dönüştürülen Küçük Belediyeler: Isparta Örneği”, *Çağdaş Yerel Yönetimler*, 18 (1), Ankara, TODAİE Yayını.
- Arikboğa, E. (2007) “Yerel Yönetimlerde Ölçek Sorunu ve Belediye Reformu”, 5. Kamu Yönetimi Forumu
- Arikboğa, E. (2008), “Türkiye’de Belediyelerin Büyüklüğü ve Kentin Bütünlüğü Sorunu: Reform ve Uygulama Krizi”, *Dönüşen Kentler ve Değişen Yerel Yönetimler*, Ed: F. Neval Genç, Abdullah Yılmaz ve Hüseyin Özgür, Ankara, Gazi Kitabevi.
- Arikboğa, E. (2013), “Geçmişten Geleceğe Büyükşehir Belediye Modeli”, *Yerel Politikalar Dergisi*. Sayı:3, 48-96.
- Baykal, D. (1970), *Siyasal Katılma: Bir Davranış İncelemesi*, Ankara Üniv. SBF. Yayınları.
- Bekdemir, Ü., Kocaman, S. (2014) “Yeni Büyükşehir Yasası Sonrasında Türkiye’de Şehir Nüfusu ve Şehir Yerleşmeleri”, *Doğu Coğrafya Dergisi*, Cilt 19, Sayı 32, 277-297.
- Belediye Kanunu, Kanun No. 5393, Kabul Tarihi: 3.7.2005.
- Belediye Kanunu, Kanun No: 1580, Kabul Tarihi: 03.04.1930.
- Belli, A., Aydın, A. (2016). “6360 Sayılı Yasa İle Kapatılan Belde Belediyelerinin Hizmette Etkinlik, Verimlilik ve Temsil Sorunsalı Üzerine Bir Alan Araştırması: Ösen Belediyesi Örneği”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt: 9 Sayı: 43 Volume: 9 Issue: 43.
- Bingöl, Y., Yazıcı, E. ve Büyükkın, T. (2013), *İl Sınırında Büyükşehir Belediye Modeli: Kocaeli Deneyimi*. Kocaeli: Büyükşehir Belediyesi Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Dairesi Başkanlığı Yayınları.
- Büyükşehir Belediyesi Kanunu, Kanun No. 5216, Kabul Tarihi: 10.7.2004.
- Canpolat, H. (2010) “Türk Yerel Yönetim Sisteminde Ölçek Reformları ve 5747 Sayılı Kanunla İlgili Yargı Kararlarının Değerlendirilmesi”, *Türk İdare Dergisi*, Sayı: 467, Haziran 2010, ss:79-113.

- Çelikyay, H. (2014), Değişen Kent Yönetimi ve 6360 Sayılı Büyükşehir Yasası, *SETA Dergisi*, Temmuz 2014, Sayı 101, s.1-23.
- Çinko, L. (2006), Seçmen Davranışları Ekonomik Performans Arasındaki İlişkilerin Teorik Temelleri ve Türkiye Üzerine Temel Bir Değerlendirme, *Ankara Üniv. SBF. Dergisi*, Cilt 61, Sayı 1, s.103-116.
- Çukurçayır, M. Akif (2000), Siyasal Katılma ve Demokrasi, Ankara, Yargı Yayınevi.
- Çukurçayır, M. Akif (2003), Yurttaş Odaklı Yerel Yönetim, Çizgi Kitabevi,
- Demiral, B. (2007), “Türkiye’de Anakent Yönetimleri: Sorunlar ve Çözüm Önerileri”, H. Özgür ve M. Kösecik (Ed). *Yerel Yönetimler Üzerine Güncel Yazılar-II: Uygulama*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Doğan, A. ve Göker G. (2010), Yerel Seçimlerde Seçmen Tercihi (29 Mart Seçimleri Elazığ Seçmeni Örneği), *Eskişehir Osmangazi Üniv. İİBF. Dergisi*, Cilt 5, Sayı 2, s.159-187.
- Erder, N. (1999), Türkiye’de Siyasi Parti Seçmenleri ve Toplum Düzeni, İstanbul, Türkiye Sosyal Ekonomik Siyasal Araştırmalar Vakfı Yayınları
- Eryılmaz, B. (2000). *Kamu Yönetimi*, Erkam Matbaası, İstanbul.
- Eryılmaz, B. (2013). *Kamu Yönetimi Düşünceler-Yapılar-Fonksiyonlar-Politikalar*. Kocaeli: Umuttepe Yayınları.
- Genç, F. N. (2008). “Söke Kentsel Alanının Yönetimi ve Sorunları”, *Dönüşen Kentler, Değişen Yerel Yönetimler*, ed. F.N.Genç. H.Özgür ve A.Yılmaz, 143-170, Gazi Kitabevi, Ankara.
- Genç, F. N. (2014a). “Gecekonduyla Mücadeleden Kentsel Dönüşüme Türkiye’de Kentleşme Politikaları”, *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt 1, sayı 1, ss: 15-30.
- Genç, F. N. (2014b) “6360 “Sayılı Kanun ve Aydın’a Etkileri”, *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü e-Dergisi, Özel Sayı*, 1-29.
- Genç, F. N. (2015), “Belediyelerin Temel Sorun Alanları” ss: 275-310, *İdari ve Mali Açından Türkiye’de Yerel Yönetimler*, Mehmet Mecek, Bekir Parlak, ,BEKAD.
- Genç, F. N. (2016) “Law Number 6360 And Transformation In Metropolitan Municipalities”, *New Public Management in Turkey: Local Government Reform*, Routledge Publishing.
- Genç, F. Neval, Özgür, H., Acartürk, E. (2008) “Ege Bölgesi Büyük Köylerinin ve Küçük Belediyelerinin Belediyeleşme Süreci: Sorunlar ve Çözüm Önerileri”, *1. Ulusal Yerel Yönetimler Sempozyumu, Sakarya Üniversitesi*, 399-418, Erkam Matbaası, İstanbul.

- Genç, F.N. ve Korkın, E. (2017). 6360 Sayılı Kanunla Tüzel Kişiliği Kaldırılan Belde Belediyelerinde Halkın Uygulamaya İlişkin Algısı: Atça (Sultanhisar-Aydın) Örneği. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 19(32), ss.84-95.
- Genç, F. N. (2012). Giriş,(Ed. Fatma Neval GENÇ), *Yönetişim ve Yönetim Ekseninde Kamu Yönetimi*, Ekin Yayınları, Bursa, s.1-7.
- Göküş, M., Alptürker, H. “6360 Sayılı Yasa ile Köy Yönetiminden Mahalle Yönetimine Geçiş Sonrası Etkin Hizmet Sunumuna İlişkin Muhtarların Görüşü: Silifke Köyleri Örneği”, *Selçuk Üniversitesi Sosyal ve Teknik Araştırmalar Dergisi* • 11 / 2016, ss. 67-86
- Gül, H, M. Kiriş, N. Negiz ve İ. Gökdayı. (2014). *Türkiye’de Yerel Yönetimler ve Yerel Siyaset*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Gül, H. ve S. Batman (2015), “Değişen Kentleşme Dinamikleri Karşısında 6360 Sayılı Yasanın İdari, Siyasi, Mali ve İktisadi Değerlendirilmesi”, *12.Kamu Yönetimi Forumu (KAYFOR) Bildiriler Kitabı*. Aydın. 337-355.
- Gülener, Serdar (2007), Türk Siyasetinde Merkez-Çevre İlişkisinin Seyri ve 27 Mayıs 1960 Darbesi, *Bilgi Dergisi*, Sayı 14, s.36-56.
- Gülmen, Yüksel (1979), *Türk Seçmen Davranışı*, İstanbul, İstanbul Üniv. Yayınları.
- Heywood, A. (2015), *Siyasetin Temel Kavramları*, Ankara, Adres Yayınları.
- <http://www.sayilikanun.com/5393-sayili-belediye-kanununun-gerekcesi/> (Erişim Tarihi: 14.04.2016)
- <http://mimoza.marmara.edu.tr/~earikboga/yayin/olcek.pdf> (10.12.2016)
- <http://politikaakademisi.org/2016/12/02/birol-akgunden-turkiyede-secmen-davranisi-partiler-sistemi-ve-siyasal-guven/> (Erişim Tarihi: 23.11.2018)
- <http://tuikapp.tuik.gov.tr/adnksdagitapp/adnks.zul>. (Erişim Tarihi: 24.04.2016)
- <http://www.aksam.com.tr/guncel/yeni-buyuksehir-olacak-iller-tam-liste-hangi-iller-buyuksehir-oluyor-2017/haber-593233> erişim tarihi. 20/12/2017
- <http://www.iha.com.tr/aydin-haberleri/atca-da-belediyemize-dokunma-kampanyasi-153945/> (Erişim Tarihi: 24.07.2018)
- <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.442.pdf> (Erişim Tarihi: 24.04.2016)
- <http://www.migm.gov.tr/IstatistikiBilgiler.aspx?DetayId=1> (Erişim Tarihi: 23.04.2016)
- <https://slideplayer.biz.tr/slide/2683731/> (Erişim Tarihi: 01.01.2019)
- <https://www.etimolojiturkce.com/kelime/siyaset> (Erişim Tarihi: 01.01.2019)
- <https://www.yenisafak.com/yazarlar/rasimozdenoren/islam-ve-demokrasi-36141> (Erişim Tarihi: 18.12.2018)

İl Özel İdaresi Kanunu, Kanun No. 5302, Kabul Tarihi: 22.2.2005.

İzci, F. ve Turan, M. (2013). Türkiye’de Büyükşehir Belediye Sistemi ve 6360 Sayılı Yasa ile Büyükşehir Belediye Sisteminde Meydana Gelen Değişimler, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 18(1), 117-152.

Kahraman, H.Bülent (2010), *Türk Siyasetinin Yapısal Analizi*, İstanbul, Agora Kitaplığı.

Kalaycıoğlu, E. (1983), Karşılaştırmalı Siyasal Katılma, Siyasal Eylem Kökenleri Üzerine Bir Araştırma, İstanbul, İstanbul Üniv. Yayınları.

Kalaycıoğlu, E. (2008), Attitudinal Orientation To Party Organization in Turkey in The 2000s, *Turkish Studies*, 9(2), Ankara, s.297-316.

Kalender, A. (2005), *Siyasal İletişim: Seçmenler ve İkna Stratejileri*, Çizgi Kitabevi Yayınları, Konya.

Kapani, M.. Politika Bilimine Giriş. Bilgi Yayınevi, 57. Baskı,2018, Ankara.

Karakılçık, Y. (2013), *Yeni Yerel-Bölgesel Politikalar Işığında Yerel Yönetimler*. Ankara: Seçkin Yayınevi.

Kavruk, H. (2002), *Anakent’e Bakış-Türkiye’de Anakent Belediyeciliği ve Kent Hizmetlerinin Yönetimi*. Ankara: Hizmet-İş Sendikası Yayını.

Kaya, E. (2003), Kentleşme ve Kentlileşme, İstanbul, İlke Yayınları Kent Yönetimi Dizisi.

Keleş, R. (1980), Kent Bilimi Terimleri Sözlüğü, Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları.

Keleş, R. (2012). *Yerinden Yönetim ve Siyaset*. İstanbul: Cem Yayınevi.

Kılınç Ürkmez, G. ve Zengin Çelik, H. (2016) “6360 Sayılı Yasayla Mekansal İlişki Sisteminin Kır-Kent İkileminde Yeniden Yapılanışı ve Yerel Yönetimler: Kayseri İli Örneği”, *Çağdaş Yerel Yönetimler*, Cilt 25 Sayı, 69-94.

Kışlalı, A. T. (1995), *Siyasal Çatışma ve Uzlaşma*, Ankara, İmge Kitabevi.

Mardin, Ş. (2009), Türkiye’de Toplum ve Siyaset, Makaleler 1, İstanbul, İletişim Yayınları.

Oktay, T. (2016). Metropol Kent Yönetimi Yaklaşımları ve Uygulama Modelleri. *Strategic Public Management Journal*, Issue No:4, 2016, s.49-71.

On Üç İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Altı İlçe Kurulması İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, Kanun No: 6360, Kabul Tarihi: 12.11.2012.

On Üç İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Altı İlçe Kurulması İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, Kanun No: 6447.

Ökmen, M., Parlak, M. (2010). Kavramdan Uygulamaya Yerel Yönetimler İlkeler Yaklaşımlar ve Mevzuat, 2. Baskı, Alfa Aktüel Yayınları, Bursa

- Özaslan, R.K., Akıllı, H., Özaslan, K. (2014) “6360 Sayılı Kanun Çerçevesinde Gümüşlük Belde Belediyesi’nin Kapatılmasına İlişki Yöre Halkının Algısı”, *Marmara Üniv. İİB Dergisi*, 2014, C.XXXVI, S.II, s.215-235.
- Özbudun, E. (1975), *Türkiye’de Sosyal Değişme ve Siyasal Katılma*, Ankara, Ankara Üniversitesi Yayınları.
- Özer, İ. (1990), Bir Alan Araştırması: Kentleşme ve Siyasal Katılma, Hacettepe Üniversitesi İİBF. Dergisi, Cilt 8, Sayı 1, s.33-44.
- Özgür, H. (2008), “Yerel Siyaset Perspektifinden Bakışla Büyükşehir Belediyelerinde Kentsel Alan Yönetimi Uygulamaları”, *Yerel Siyaset Dergisi*. ss.125-167.
- Polat, F. (2010), *Din Siyaset Seçmen*, Konya, Çizgi Kitabevi.
- Sencer, M. (1974), *Türk Siyasetinin Yapısal Analizi*, İstanbul, May Yayınları.
- Sarıbay, A.Yaşar. (1998), Türkiye’de Demokrasi ve Sivil Toplum, Küreselleşme, Sivil Toplum ve İslam, (Ed: F.Keyman, A.Y.Sarıbay), Vadi Yayınları, Ankara, S.90-97.
- Sitembölükbaşı, Ş. (2001), *Parti Seçmenlerinin Siyasal Yönelimlerine Etki Eden Sosyo-Ekonomik Faktörler*, Nobel Yayınları, Ankara.
- Tanör, B. (2012), *Osmanlı Türk Anayasal Gelişmeleri*. İstanbul: Yapı Kredi yayınları.
- Temizel, M. (2012), Türkiye’de Seçmen Davranışlarında Sosyo-psikolojik, Kültürel ve Dinsel Faktörlerin Rolü: Kuramsal ve Amprik Çalışma, Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi SBE. Konya.
- Teyyare, E. ve Avcı, M. (2016), Yerel Seçimlerde Seçmen Davranışlar: 2014 Yerel Seçimleri ve Zonguldak Örneği, *Sosyal, Ekonomik ve yönetim Araştırmaları Dergisi*, Yıl 4, Cilt 4, Sayı 1, s.51-76.
- Tortop, N. ve B. Aykaç. (2006), *Mahalli İdareler*. İstanbul: Nobel Yayın Dağıtım.
- Tosun, G. Erdoğan. (2003), Sivil Toplum, Çağdaş Kamu Yönetimi I, (Ed. M.Acar, H.Özgür). Nobel Yayıncılık, Ankara.
- Turan, E. ve Temizel, M. (2015), *Türkiye’de Seçmen Davranışları*, Kömen Yayınları, İstanbul.
- Turan, İ. (1991), *Siyasal Sistem ve Siyasal Davranış*, İstanbul, Der Yayınları.
- TÜSİAD (1995) *Yerel Yönetimler-Sorunlar, Çözümler*.
- Ünal, B. Ay. (2016), Oy Verme Davranışı Modelleri, *Ordu Üniv. Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, Temmuz 2016, s.95-119.
- Üskül, Z. (1993), Yeni Bir Demokrasi Arayışı: Yerel Demokrasi, Anayasa Yargısı Dergisi, Sayı 10, s.333-344.

www.medyafaresi.com.tr (Haber Tarihi:23.02.2013 Erişim Tarihi: 24.07.2018)

www.sabah.com.tr (Haber Tarihi:25.06.2015 Erişim Tarihi: 24.07.2018)

www.sputniknews.com (Haber Tarihi:10.06.2018 Erişim Tarihi: 24.07.2018)

www.yeniakit.com.tr (Haber Tarihi:25.06.2015 Erişim Tarihi: 24.07.2018)

www.yenicaggazetesi.com.tr (Haber Tarihi:14.06.2018 Erişim Tarihi: 24.07.2018)

www.yenisafak.com.tr (Haber Tarihi:17.03.2014 Erişim Tarihi: 24.07.2018)

www.ysk.gov.tr (Erişim Tarihi:27.07.2018)

Yücekök, A. N. (1997), Dinin Sosyalleşmesi: *Din-Devlet İlişkilerinde Türkiye Deneyimi*, İstanbul, Alfa Yayınları.

Zengin, O. (2014), Büyükşehir Belediye Sisteminin Dönüşümü: Son On Yılın Değerlendirilmesi. *Ankara Barosu Dergisi*. 72(2), 91-116.

6. EKLER

Ek 1. Örnekleme Ait Demografik Veriler

Demografik Bilgiler		n	%	Demografik Bilgiler		n	%	
Uyruk	T.C.			Eğitim Durumu	Okuma Yazmam Yok			
	Diğer				Yalnız Okuma Yazma Biliyorum			
Cinsiyet	Kadın				İlkokul			
	Erkek				Ortaokul			
Yaş Aralığı	15-25				Lise			
	26-35				Ön Lisans			
	36-45				Lisans			
	46-55				Lisans Üstü			
	56-65				Aylık Gelir Durumu (TL)	Gelirim Yok		
	66-79					0-500		
	80 ve üzeri			501-1000				
İkamet Süresi	Sürekli			1001-1500				
	Mevsimlik			1501-2000				
	Diğer			2001-2500				
Yaşam Süresi	1-10			2500 ve Üstü				
	11-20			Meslek	Öğrenci			
	21-30				İşsiz			
	31-40				Ev Hanımı			
	41-50				Memur			
	51 ve üzeri				Esnaf, Tüccar, Zanaatkar			
					Çiftçi			
					İşçi			
					Emekli			

Ek 2. Genel Anlamda Belde Belediyelerinin Kapatılmasına Yönelik Önermeler

Önermeler	Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Aydın'ın Yerel Seçimlerden sonra (30 Mart 2014) Büyükşehir Belediyesi olacağı hakkında bilgi sahibiydim.										
Yerel Yönetimler alanında yapılan reform çalışmalarını destekliyorum.										
Belde belediyelerinin kapatılması olumlu sonuçlar yaratmıştır.										
Belde belediyelerinin kapatılması ile ilgili düzenleme kamu yararınadır.										
Belde belediyelerinin kapatılması ile ilgili düzenleme siyasi parti ve kişilere fayda sağlamak amacıyla yapılmıştır.										
Belde belediyelerinin kapatılması ile ilgili düzenleme vatandaşın daha kaliteli/verimli hizmet alması amacıyla yapılmıştır.										
Belde belediyelerinin kapatılması ile ilgili düzenleme kaynak israfının önlenmesi amacıyla yapılmıştır.										
Belde belediyelerinin kapatılması ile ilgili düzenleme AB'ye uyum çalışmaları amacıyla yapılmıştır.										
Birçok belde belediyesi yerel kamu hizmetlerini etkin ve verimli yürütemediği için kapatılmaları olumlu sonuç doğuracaktır.										
Belde belediyeleri yetersiz mali kaynaklara sahip olduğundan kapatılmaları olumlu sonuç doğuracaktır.										
Belde belediyelerinde halkın katılım düzeyi yüksek olduğundan kapatılmaları olumsuz sonuç doğuracaktır.										
Belde belediyeleri şeffaf/açık yönetim anlayışına sahip olmadıklarından kapatılmaları olumlu sonuç doğuracaktır.										

Ek 3. Atça Belde Belediyesi'nin Kapatılmasına İlişkin Önergeler

Önergeler	Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Atça Belediyesi'nin Yerel Seçimlerden sonra (30 Mart 2014) kapatılacağı hakkında bilgi sahibiydim.										
Atça Beldemizin yerel seçimlerden sonra Atça Mahallesi olarak teşkilatlanacağı hakkında bilgi sahibiydim										
İlk yerel seçimlerden sonra beldemizin bir mahalle olarak Sultanhisar ilçe belediyesine bağlanacağı hakkında bilgi sahibiydim.										
Atça Beldemizin yerel seçimlerden sonra 1 mahalle muhtarı tarafından yönetileceği hakkında bilgi sahibiydim.										
Atça Belediyesi'nin kapatılmamasını isteyip istemediğimiz bize sorulmalıydı.										
Atça Belediyesi'nin kapatılıp Sultanhisar ilçesine bağlı bir mahalleye dönüştürülmesi doğru bir karardır.										
Belediyemizin kapatılması ile demokratik haklarımız elimizden alınmış olacaktır.										
Örnek şehir planı olması nedeniyle belediyemizin kapatılmaması gerekir..										

Ek 4. Hizmet Sunumuna İlişkim Önergeler

Önergeler	Kesinlikle Katılıyor		Katılıyor		Ne Katılıyor Ne Katılmıyor		Katılmıyor		Kesinlikle Katılmıyor	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Atça Belediyesi daha verimli çalışmıştır.										
Belediyemiz kapatılınca belediyeye ait araç ve gereçler beldemizde kalmalıdır. (Örneğin , itfaiye araçları, çöp ve çevre temizleme araçları)										
Belediyemiz kapanınca mahallemize yönelik hizmetlerin sunumunda sorun yaşanmaktadır.										
Belediyemiz kapatıldıktan sonra içme suyu temini konusunda sorun yaşanmaktadır.										
Belediyemiz kapatıldıktan sonra kanalizasyon hizmeti konusunda sorun yaşanmaktadır.										
Belediyemiz kapatıldıktan sonra çöplerin toplanması konusunda sorun yaşanmaktadır.										
Belediyemiz kapatıldıktan sonra çevre temizliği (cadde, sokak, Pazar yeri, yıkıntı atıklarının toplanması ve gürültü kirliliği) konusunda sorun yaşanmaktadır.										
Belediyemiz kapatıldıktan sonra ulaşım hizmeti konusunda sorun yaşanmaktadır.										
Belediyemiz kapatıldıktan sonra itfaiye hizmeti konusunda sorun yaşanmaktadır.										
Belediyemiz kapatıldıktan sonra imar hizmeti konusunda sorun yaşanmaktadır.										
Sultanhisar Belediyesi bünyesinde mahalleye dönüşmemiz sunulan kamu hizmetlerinin kalitesinin ve sürekliliğini arttırmıştır.										
Atça Beldesinin fazla nüfusu karşısında Sultanhisar Belediyesi yeterli hizmeti sunmaktadır.										

Ek 5. Katılım Boyutuna İlişkin Önermeler

Önermeler	Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Atça Belediyesi'nin meclis toplantılarına katılırdım.										
Atça Belediyesi'nin sosyal ve kültürel etkinliklerine katılırdım										
Atça Belediyesi kapatıldıktan sonra Sultanhisar İlçe Belediyesi'nin meclis toplantılarına katılırım.										
Atça Belediyesi kapatıldıktan sonra Sultanhisar İlçe Belediyesi'nin sosyal ve kültürel etkinliklerine katılırım.										
Talep ve beklentilerim Atça Belediyesi tarafından dikkate alınır.										
Belediyemiz kapatıldıktan sonra talep ve beklentilerim Sultanhisar Belediyesi tarafından dikkate alınır.										
Herhangi bir problemle karşılaştığımda, Atça Belediyesi yetkililerine rahatlıkla ulaşım derdimi anlatabiliyorum.										
Herhangi bir problemle karşılaştığımda, Sultanhisar Belediyesi yetkililerine rahatlıkla ulaşım derdimi anlatabiliyorum.										

Ek 6. Mali Boyuta İlişkin Önergeler

Önergeler	Kesinlikle Katılıyor		Katılıyor		Ne Katılıyor Ne Katılmıyor		Katılmıyor		Kesinlikle Katılmıyor	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Atça Belediyesi'nin mali (parasal) kaynakları yeterlidir.										
Atça Belediyesi'nin fiziki (bina, araç-gereç, teçhizat vb.) kaynakları yeterlidir.										
Atça Belediyesi mali (parasal) kaynaklarını etkin ve yerinde kullanırdı.										
Atça Belediyesi fiziki (bina, araç-gereç, teçhizat vb.) kaynakları etkin ve yerinde kullanırdı.										
Sultanhisar Belediyesi'nin mali (parasal) kaynakları daha etkin kullanmaktadır.										
Sultanhisar Belediyesi'nin fiziki (bina, araç-gereç, teçhizat vb.) kaynakları daha etkin kullanmaktadır.										
Atça Belediyesi beldemizin gelişimine (altyapı, fiziksel ve kültürel imkanlar vb.) yönelik yatırımlar yaptı.										
Sultanhisar Belediyesi beldemizin daha hızlı gelişmesini (altyapı, fiziksel ve kültürel imkanlar vb.) sağlayıcı yatırımlar yapmaktadır.										
Sultanhisar Belediyesi yeni kurulan mahallelerde adil bir kaynak dağılımı gerçekleştirmektedir.										
Beldemize ilişkin kararların alımında ve sorunların tespitinde Atça Belediyesi daha etkin çalışırdı.										
Beldemize ilişkin kararların alımında ve sorunların tespitinde Sultanhisar Belediyesi daha etkin çalışmaktadır										

TBMM TUTANAKLARI

Dönem : 21

Yasama Yılı : 3

T.B.M.M. (S. Sayısı : 672)

Aydın Milletvekilleri Bekir Ongun ve Ali Uzunırmak'ın, Bir İlçe Kurulmasına İlişkin Kanun Teklifi ve İçtüzüğü'nün 37 nci Maddesine Göre Doğrudan Gündeme Alınmasına İlişkin Önergesi (2/285)

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

2/285 Esas Numaralı Bir İlçe Kurulmasına İlişkin Kanun Teklifim havale edildiği komisyonlarda kırk beş gün geçmesine rağmen görüşülmediği için İçtüzüğü'nün 37 nci maddesine göre doğrudan gündeme alınmasını saygılarımla arz ederim. 09.02.2001

Bekir Ongun

Aydın

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Aydın İlinde Atça adı ile bir ilçe kurulmasına ilişkin Kanun Teklifi gerekçesi ile birlikte sunulmuştur.

Gereği için bilgilerinize arz ederiz.

Ali Uzunırmak Bekir Ongun

Aydın

Aydın

BİR İLÇE KURULMASINA İLİŞKİN KANUN TEKLİFİ

MADDE 1. – Ekli (1) sayılı listede adları yazılı kasaba ve köyleri kapsamak ve merkezî Atça Kasabası merkez olmak üzere Aydın İlinde Atça adı ile bir ilçe kurulmuştur.

MADDE 2. – Bu Kanunla ilçede, merkezî idare tarafından oluşturulacak teşkilâta ait kadroları ihdas etmeye Bakanlar Kurulu yetkilidir.

GEÇİCİ MADDE 1. – Bu Kanunla kurulan ilçede, ilçe idare kurulu oluşturuluncaya kadar bu yerlerdeki adlî, idarî ve diğer işlemler eskiden bağlı olduğu il ve ilçenin idare kurulu tarafından yürütülür.

MADDE 3. – Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 4. – Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

TEKLİFE EKİLİ LİSTE

(1) SAYILI LİSTE

ATÇA İLÇESİNE BAĞLANACAK KÖY VE KASABALAR

SIRA NO. BELDE ADI

1-Demirhan 2-İncealan 3-Kılavuzlar 4-Uzunlar 5-Yağdere

Aydın Milletvekili Bekir Ogun'un, Bir İlçe Kurulmasına İlişkin Kanun Teklifinin (2/285) doğrudan gündeme alınmasına ilişkin önergesi (4/365)

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

(2/285) esas numaralı Bir İlçe Kurulmasına İlişkin Kanun Teklifim havale edildiği komisyonlarda kırkbeş gün geçmesine rağmen görüşülmediği için, İçtüzüğü'nün 37 nci maddesine göre doğrudan gündeme alınmasını saygılarımla arz ederim.

Bekir Ogun

Aydın

Dönem : 24

Yasama Yılı : 2

MİLLİYETÇİ HAREKET PARTİSİ T.B.M.M. GRUP BAŞKANLIĞI
Tarih: 16.04.2012
Sayı: 2012/4436

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Aydın ilinde, Atça adıyla bir ilçe kurulması hakkında Kanun Teklifim gerekçesi ile birlikte ekte sunulmuştur.

Gereğini saygılarımla arz ederim. 16/4/2012

Ali ÜZUNIRMAK
Aydın Milletvekili

TBMM BAŞKANLIĞI				
Tali Komisyon	- plan ve bütçe			
Esas Komisyon	içişleri			
Tarih:	24/04/2012		E. No: 2/512	
Yan.Üzn.	Bşk.Yrd.	Başkan	Gn.Sek.Yrd.	Gn.Sek.
				
TBMM BAŞKANI				

**AYDIN İLİNDE ATÇA ADIYLA BİR İLÇE KURULMASI
HAKKINDA KANUN TEKLİFİ**

MADDE 1- (1) Ekli (1) sayılı listede adları yazılı mahalle ve köyleri kapsamak ve merkezi Atça Beldesi olmak üzere, **Aydın ilinde Atça adıyla bir ilçe kurulmuştur.**

MADDE 2- (1) Bu Kanunla kurulan ilçede, Merkezi idare tarafından oluşturulacak teşkilata ait kadroları ihdas etmeye Bakanlar Kurulu yetkilidir.

GEÇİCİ MADDE 1- (1) Bu Kanunla kurulan ilçede, İlçe İdare Kurulu oluşturuluncaya kadar, bu yerlerdeki adli, idari ve diğer işlemler, eskiden bağlı olduğu il ve ilçenin idare kurulu tarafından yürütülür.

MADDE 3 - (1) Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 4- (1) Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

(1) SAYILI LİSTE

AYDIN İLİ ATÇA İLÇESİNE BAĞLANAN MAHALLELER VE KÖYLER

MAHALLELER:

- 1- AYDINOĞLU
- 2- CUMHURİYET
- 3- ÇELEBİOĞLU
- 4- YENİ

KÖYLER:

- 1- KILAVUZLAR
- 2- İNCEALAN
- 3- UZUNLAR
- 4- DEMİRHAN
- 5- YAĞDERE
- 6- ÇOBANLAR (Nazilli'ye bağlı idi)

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Erhan KORKIN
Doğum Yeri ve Tarihi : Nazilli – 18/09/1980

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi : SDÜ Burdur Eğt.Fkl. Sosyal Bilgiler Öğrt.
Yüksek Lisans Öğrenimi : ADÜ Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi
Bildiği Yabancı Diller : İngilizce (63,75)

İş Deneyimi

(2006-2009) MEB Öğretmen Siirt
(2009-2010) MEB Kurtalan İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü
Proje Koordinasyon Birimi
(2010-2012) Kurtalan Kaymakamlığı Proje Ofisi
Koordinatörü
(2012-2013) MEB Öğretmen Bursa
(20013-2014) MEB Öğretmen Aydın
(2014-2015) MEB Okul Müdür Yrd.
(2015- Devam Ediyor) MEB Okul Müdürü

İletişim

E-posta Adresi : ekorkin09@gmail.com
Tarih : 15/05/2019

Bilimsel Faaliyetleri

Makaleler

-SCI : 6360 Sayılı Kanunla Tüzel Kişiliği Kaldırılan Belde Belediyelerinde Halkın Uygulamaya İlişkin Algısı: Atça (Sultanhisar-Aydın Örneği), KMÜ Ekonomik ve Sosyal Politikalar Dergisi, Haziran 2017,s.84-95.

-Diğer :

Bildiriler

-Uluslararası : 1- Küreselleşmenin Kamu Yönetimine Etkileri: Eğitimde Yerinden Yönetim Politikalarının Uygulanabilirliği, CBÜ 5.Uluslararası 360 Derece Gençlerle Öğrenci Kongresi, 2-3 Nisan 2018, Manisa

2- 27 Mayıs'tan 15 Temmuz'a Darbe Bildirileri Analizi, ADÜ 2. Uluslararası Darbe Sempozyumu, 28 Mayıs 2018-Aydın

-Ulusal : 6360 Sayılı Kanunun Belde Belediyelerine Etkisi, SDÜ 6. Yerel Yönetimler Kongresi, 17-20 Ekim 2017, Isparta

Katıldığı Projeler :